د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف عمومي ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

نهم ټولګی

۱۳۹۰

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري،

په بازار کې یې اخیستنه او خرڅونه په کلکه منع ده.

له سرغړوونکو سره قانوني چلند کیږي.

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو
د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

نهم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ . ش.

ليکوالان:

- استاد نور الله صافی
- استاد سيد فاضل شاه پاچا
- مولوي عبدالصبور عربي
- استاد فضل الله نيازی
- استاد رقيب الله ابراهيمي

علمي اډيټوران:

- دکتور محمد يوسف نيازي
- استاد احسان الله ناشر
- استاد محمد آصف کوچي
- استاد فيض محمد عثماني

د ديني، سياسي او فرهنګي کميته:

دکتور محمد يوسف نيازی

حبيب الله راحل د پوهنې وزارت سلاکار د تعليمي نصاب د پراختيا په رياست کې.

د تدقيق، تصحيح او څارنې کميسيون:

دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو د روزنې او د ساينس د مرکز معين

دکتور شير علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول

د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر ګلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس

کمپوز: استاد رقيب الله ابراهيمي

طرح او ډيزاين: محمد سهيل انصاري او عنايت الله غفاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو ښوونکو او زده‌کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. **البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.**

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده‌کړې په بهیر کې د زده‌کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځېدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده‌کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده‌کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده‌کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ ګران ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤولیت په ریښتوني توګه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، دوطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو مؤسسو او نورو دوستو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مطالبو لړ لیک

سر لیک **مخ**

۱. د ایمان اړین څیزونه ۱
۲. اتفاق او یووالی ٤
۳. دین خیر غوښتنه ده ۷
٤. د اړیکو پرېکول ۹
۵. دوه مخي ۱۲
٦. تقوا او پرهیزګاري ۱۵
۷. تواضع (عاجزي کول) ۱۷
۸. کفالت ۱۹
۹. د کفالې پای ۲۳
۱۰. حواله ۲٦
۱۱. حواله ۲ .... ۲۹
۱۲. وکالت ۱ .... ۳۲
۱۳. وکالت ۲ .... ۳٦
۱٤. مضاربت ۳۹
۱۵. مضاربت ۲ .... ٤۲
۱٦. هبه ٤۵
۱۷. هبه ۲ .... ٤۸
۱۸. ودیعت (امانت) ۵۱
۱۹. مدینې منورې ته د نبي کریم صلی الله علیه وسلم هجرت ۵٤
۲۰. مدینې منورې ته د نبي کریم (ص) رسېدل ٦۰
۲۱. د مسلمانانو تر منځ د ورورګلوۍ تړون ٦۵
۲۲. له نورو قبیلو سره د رسول الله (ص) تړونونه ٦۷
۲۳. د مسلمانانو په ضد د قریشو پاڅون ٦۹
۲٤. د بدر غزا ۷۱
۲۵. د احد غزا ۷۷
۲٦. د سلام فضیلت ۸۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷. د وخت او سلامتیا (صحت) ارزښت ۸۵
۲۸. د رشوت حراموالی ۸۷
۲۹. دحلال کسب طلب ۸۹
۳۰. د الله (ج) نعمتونه ۹۲
۳۱. د مزدور حق باید ډیر ژر ورکړل شي ۹۶
۳۲. د علم زده کړه فرض ده ۹۹
۳۳. غصب ۱۰۲
۳٤. لقطه (موندل شوی مال) ۱۰۵
۳۵. مزارعت (دهقاني) ۱۰۹
۳٦. مساقات (باغباني) ۱۱۲
۳۷. وقف ۱۱۵
۳۸. صلح (سوله) ۱۱۸
۳۹. شرکت ۱۲۱
٤۰. د وجوهو شرکت ۱۲۵
٤۱. شفعه ۱۲۸
٤۲. له ځان څخه د فاع کول ۱۳۲
٤۳. وصیت ۱۳۵

د ایمان اړین څیزونه

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ ﷺ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– قَالَ «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ». متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم يې عبدالرحمن بن سخرالدوسي لقب يې ابوهريره او د هجرت په اووم کال مسلمان شوی دی ډېره موده يې د پيغمبر (ص) خدمت کړی له همدې امله يې له رسول الله (ص) څخه ګڼ شمير احاديث روايت کړي دي. دغه جليل القدر صحابي په تقوی او پرهيزګاری مشهور او د لوړ ذکاوت خاوند و او د هجرت په (۵۸) کال وفات شو.

فعاليت:

ابوهرة څوک دی؟ معرفي يې کړئ.

د کلمو معنا:

۱. فَلْيَقُلْ خيراً : نو نېکي خبرې دې وکړي.
۲. أَوْ لِيَصْمُتْ: يا دې چوپ اوسي.
۳. فَلْيُكْرِمْ جَارَهُ: نو د خپل ګاونډي عزت دې وکړي.
۴. فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ: نو د خپل مېلمه عزت دې وکړي.

د حديث شريف معنا:

له ابي هريره ﷺ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ ايمان لري نو د خير خبرې دې کوي او يا دې چوپ اوسي، او که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ايمان لري نو د خپل ګاونډي درناوی دې وکړي، او که څوک په الله تعالی او د آخرت په ورځ ايمان لري نو د خپل ميلمه عزت او پالنه دې وکړي.

د حديث شريف حکمت:

په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ايمان درلودل د زړه عمل دی، خو هغه وخت نور خلک پرې پوهېدای شي، چې نښې او نښانې يې په خبرو او يا عمل کې څرګندې شي، نو په خبرو او عمل کې د ايمان نښې پدې حديث شريف کې بيان شوې دي، هغه دا چې هر وخت د خير خبرې ورڅخه اوريدل کېږي، او له خلکو سره نېکي کوونکی وي، په ځانګړې ډول له هغو خلکو سره چې له ده سره زيات کارو بار لري زيات ښه چلند وکړي، لکه: ګاونډيان، همکاران، مېلمانه او يا هغه خلک چې کور او يا د کار ځای ته يې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: ایمان تعریف کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **ښې خبرې کول د ایمان نښه ده:** په الله تعالی او د آخرت په ورځ باندې ایمان انسان د نېکو خبرو کولو، له ناوړه خبرو څخه ډډې کولو او په بې ځایه خبرو باندې ځان او یا نورو ته له ضرر رسولو څخه ډډې کولو ته هڅوي، پاتې دې نه وي چې خبرې کول د خبرو ټولو ډولونو لکه: ژبني، قلمي، اشاري، د اورېدلو یا لیدلو ټولو ډولونو ته شاملېږي، چې باید مؤمن انسان د دغو ټولو شیانو استعمال ته پاملرنه وکړي.

ځکه کله چې انسان خپلو خبرو ته پاملرنه ونه کړي شوني ده چې دروغ ووايي، په چا باندې تهمت وتړي، د چا بې عزتي وکړي، غیبت وکړي او یا د خلکو وخت په بې ځایه خبرو او بې ځایه غوښتنو ضایع کړي.

۲. **له ناوړه خبرو څخه چوپ اوسېدل غوره دي:** که یو انسان د نېکو او غوره خبرو توان ونه لري او ونه شي کولای چې په نېکو خبرو سره خلکو ته ګټه ورسوي نو پده باندې لازمه ده چې چوپ و اوسي.

فعالیت: هغه ضررونه چې له ناوړه او بدو ویلو څخه را منځ ته کېږي کوم دي؟

۳. **د ګاونډي عزت او درناوی کول د ایمان نښه ده:** ګاونډی چې پدې حدیث شریف کې ذکر شوی دی ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې له انسان سره د کور، کار او یا هم د ښوونې او روزنې په چاپېریال کې نږدې ژوند کوي.

ګاونډی مختلفې مرتبې او درجې لري، چې عزت او درناوی کول یې د ایمان نښه ده، همدارنګه د ګاونډي اکرام او درناوی هم مختلفې مرتبې لري، خو تر ټولو کمه مرتبه یې داده چې هر سړی له دوی سره په ورین تندي مخامخ او راشه درشه وکړي.

فعالیت: کوم څیزونه دي چې هر څوک کولای شي د ګاونډي عزت پرې وکړي؟

د مېلمه عزت او درناوی کول د ایمان بله نښه ده: مېلمه په عرف کې هغه سړي ته ویل کېږي چې د انسان کور ته په اجازه او یا دده په دعوت سره ورشي.
خو په عامه معنا سره ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې د انسان کور یا د کار ځای ته په اجازه او یا دده په دعوت سره ورشي، چې پدې صورت کې ټولو هغو خلکو ته ویل کېږي چې دعوت ورته شوی وی او یا دعوت ورته نه وي شوی آن د دفترونو مراجعینو ته هم ویل کېږي.
نو څرنګه چې د مېلمه درجې او مرتبې متفاوتې دي همدارنګه عزت او درناوی یې هم مختلفې مرتبې لري چې تر ټولو کمه مرتبه یې له مېلمه سره په ورین تندي مخامخ کېدل دي.

ارزونه:

١. لاندې عبارتونه تکمیل او پوره کړئ:

✓ من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر فلیقل..........او لــ........

✓ و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر...............جاره.

✓ و من کان یؤمن بالله و الیوم الآخر...............ضیفه.

٢. هغه عبارت چې د حدیث شریف په دریو جملو کې تکرار شوی کوم دی؟

٣. هغه عبارتونه چې د حدیث شریف په درې واړو جملو کې متفاوت دي کوم دي؟

۴. د لوست د حدیث شریف معنا بیان کړئ.

۵. د حدیث شریف حکمت بیان کړئ.

کورنی دنده:

١. د پورتني حدیث شریف عبارتونه له تکمیل او پوره کولو څخه وروسته حفظ کړئ.

٢. د لاندې موضوعاتو څخه د یوې په اړه لنډه مقاله ولیکئ:

✓ نیکې خبرې او په فرد او ټولنه د هغې اثر.

✓ د ګاونډي عزت او درناوی کول.

✓ د مېلمه عزت او درناوی کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم لوست

اتفاق او يووالی

عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:« مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى».متفق عليه

د راوي پېژندنه:

نوم يې نعمان د بشير بن ثعلبه انصاري زوی د خزرج له قبيلې څخه دی، مدينې منورې ته د نبي کريم صلی الله عليه وسلم له هجرت څخه وروسته په انصارو کې تر ټولو لومړی زېږېدلی دی، خپله راوي، پلار او مور يې ټول صحابه وو، دغه جليل القدر صحابي سخي، نيک خويه، شاعر، زړه ور او ښکلی نطاق و، او د هجرت په ٦٥ کال وفات شو.

د کلمو معنا:

۱.	تَوَادِّهِمْ:	د دوې تر منځ دوستي.
۲.	تَرَاحُمِهِمْ:	د دوې تر منځ زړه سوی.
۳.	تَعَاطُفِهِمْ:	د دوې تر منځ مهرباني.
۴.	تَدَاعَى:	يو بل را بلي.
۵.	السَّهَرِ:	بې خوبي.
٦.	الْحُمَّى:	تبه.

د حديث شريف معنا:

له حضرت نعمان بن بشير رضی الله تعالی عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلی الله عليه وسلم وفرمايل: مسلمانان په خپلو منځونو کې په دوستۍ، زړه سوي، او شفقت کې د يو بدن مثال لري، که د بدن يو غړی په درد شي د بدن نور غړي هم په پرېشانۍ او تبه کې له هغه سره ګډون کوي.

د حديث شريف حکمت:

اتفاق او يووالی د ټولو ملتونو د برياليتوب او کاميابۍ اصلي لامل دی، هغه ملت چې وګړي يې د بدن د غړو په څېر متحد او د خپلې ټولنې د نېکمرغۍ له پاره کار کوي، په خوښيو او ستونزو کې يو له بل سره شريک وي، په يقيني توګه هغه بريالی او نېکمرغه ملت دی.

له همدې امله نبي کريم صلی الله عليه وسلم پدغه مبارک حديث کې مسلمانان په هر وخت او هر ډول شرائطو کې اتفاق او يووالي ته را بللي دي، تر څو مسلمانان د خپل ځان او ټولنې د نېکمرغۍ له پاره د يو بدن د غړو په څېر کار وکړي.

فعاليت:

د بدن له غړو سره د مسلمانانو په تشبيه کې غور وکړئ، او ووايئ چې مسلمانان د خپل وضعيت د ښه والی له پاره بايد څه تدابير ونيسي؟ عمده ټکي يې په فردي او يا ډله ييزه توګه بيان کړئ.

د حديث شريف ګټې:

١. ټول مسلمانان د يو بدن د غړو په څېر دي.
٢. اتفاق، يووالی او له نفاق څخه ځان ساتل پر مسلمانانو باندې لازم دي.
٣. د اسلامي ټولنې ټول وګړي بايد په امتيازاتو او حقوقو کې سره برابر وي، او بايـد دا ټول د ټولنيز عدالت تر سيوري لاندې وي.
٤. همدارنګه د اسلامي ټولنې ټول وګړي په مسئووليت، وجايبو، او د ستونزو پـه حـل کولو کې بايد سره شريک وي او هر يو د خپل توان په اندازه د هغې په حل کولو کې ونډه واخلي.
٥. هېڅ يو وګړی بايد امتيازات پر خپل ځان او يا څو تنو پورې ځانګړې نه کړي.
٦. هېڅ يو وګړی بايد د ستونزو د حلولو مسئووليت ته شا نه کړي.
٧. مسلمانان بايد تر ټولو وختونو زيات د ستونزو او تکليفونو په وخت کې يو بل تـه نـږدې شي، او د ټولنې له اصلاح، او ستونزو له حل څخه پرته په بل شي ځان مصروف نه کړي.
٨. د مسلمانانو اتفاق او يووالی له نورو بشري ټولنو سره د جنګ او اختلاف معنـا نـه لري، بلکې مسلمانان د يووالي او اتفاق په صورت کې کولای شي چې خپلې ټولنيزې، اقتصادي او سياسي ستونزې حل او له منځه يوسي، او په نړۍ کې د يو فعـال او بشريت ته د ګټه رسوونکي غړي په حيث ښکاره شي، د نورو خلکو د اوږو اقتصادي او ټولنيز پېټی نه وي، بلکې د دې مبارک حديث (خير الناس من ينفع الناس) په اساس ټول بشريت ته د خدمت مصدر وګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. د لاندې حديث شريف عبارات بشپړ کړئ:

« مَثَلُ .... فِى تَوَادِّهِمْ، وَتَرَاحُمِهِمْ، وَتَعَاطُفِهِمْ، كَمَثَلُ .... إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ، .... لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى »

۲. د حديث شريف مفهوم واضح کړئ.

۳. لاندې کلمې معنا کړئ:

- ✓ تَوَادِّهِمْ:
- ✓ تَرَاحُمِهِمْ:
- ✓ السَّهَر:
- ✓ الْحُمَّى:

۴. د حديث شريف حکمت واضح کړئ.

۵. له حديث شريف څخه په لاس راغلي ګټې بيان کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حديث شريف له مفهوم سره حفظ کړئ.

۲. د حديث شريف د مطالبو په اړه يوه لنډه مقاله وليکئ او يو مناسب عنوان ورته غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دين خير غوښتنه ده

عَن تَمِيم بن أوس الداري رضي الله تعالى عنه أن النبي صلى الله عليه وآله وسلم قَالَ: ((اَلدِّينُ اَلنَّصِيحَةُ، قُلنَا لِمَن ؟ قَالَ لِلّهِ وَلِكتَابِهِ وَلِرَسُولِهِ وَلِأَئمّةِ المُسلِمينَ وعَامّتِهم)) رواه مسلم

د راوي پېژندنه:

نوم يې تميم د اوس بن خارجة زوی، د هجرت په نهم کال پر اسلام مشرف شو، لومړی کس وو چې نبي کريم ﷺ ته يې د منبر جوړولو مشوره ورکړه او په مسجد نبوي کې يې چراغ بل کړ، ډېر تهجد به يې کول، په مدينه منوره کې اوسيده خو د عثمانؓ له شهادت څخه وروسته شام ته ولاړ او د هجرت په څلوېښتم کال په فلسطين کې وفات شو.

د کلمو معنا:

۱. اَلنَّصِيحَةُ:	اخلاص، خير غوښتنه او نورو خلکو ته نېکه مشوره ورکول.
۲. أئمّةِ المُسلِمينَ:	د مسلمانانو پيشوايان او حاکمان.
۳. عَامّتِهم:	عام مسلمانان.

د حديث شريف معنا:

له تميم بن اوس الداري ؓ څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ و فرمايل: دين د خير غوښتنه ده، موږ وويل د چا لپاره؟ رسول الله ﷺ وفرمايل: د الله تعالی لپاره، د هغه د کتاب او رسول لپاره، د مسلمانانو د امامانو لپاره او د ټولو مسلمانانو لپاره.

د حديث شريف حکمت:

له الله تعالی سره اخلاص، د خلکو له پاره خير غوښتنه، د الله تعالی د خوښې د پاره حاکمانو او عامو مسلمانانو ته نېکې مشورې ورکول ډېر ارزښتناک کار دی، چې د ټولنې د پرمختګ او له ډېرو ستونزو څخه د برياليتوب لامل کېږي.
په همدې اساس نبي کريم صلى الله عليه وسلم پدې حديث شريف کې دين له خير غوښتنې سره يو ځای کړی او فرمايلي يې دي: دين خير غوښتنه ده.

فعالیت: یوبل ته د نصیحت د نه کولو زیانونه په فردي او یا ګروپي ډول بیان کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **انسان باید له الله تعالی سره اخلاص ولري:** یعنې د الله تعالی په ذات او صفاتو ایمان ولري، له هغه سره څوک شریک نه کړي، په اوامرو یې عمل وکړي او له نواهیو څخه یې ځان وساتي.

۲. **د الله تعالی له کتاب سره باید اخلاص ولرو:** د الله تعالی په کتاب چې قرآن کریم دی ایمان ولرو، او د هغې په لارښوونو عمل وکړو.

۳. **د الله پیغمبر سره باید اخلاص ولرو:** د الله تعالی پر پیغمبر چې حضرت محمد (ص) دی باید ایمان ولرو او د هغه په لارښوونو عمل وکړو.

۴. **د مسلمانانو د پیشوایانو له پاره خیر غوښتونکي و اوسو:** پداسې ډول چې له هغوې سره د کارونو په سرته رسولو کې مرسته وکړو او د نېکو مشورو، ښو نظرونو، د لارښوونې او توفیق په غوښتلو سره دوی د آخرت او دنیا ښېګڼو ته وهڅوو.

۵. **د عامو مسلمانانو په حق کې د خیر غوښتل:** دوې نېکو کارونو ته دعوت کړو، په دنیوي او اخروي ګټورو کارونو کې ورسره مرسته او تعاون وکړو.

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث شریف عبارت تکمیل او پوره کړئ:

✓ الدین.........قلنا لمن؟ قال لله و لکتابه و لرسوله و ....المسلمین و عامتهم.

۲. د پورتني حدیث شریف معنا واضح کړئ.

۳. د پورتني حدیث شریف حکمت واضح کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث شریف حفظ کړئ.

۲. د خلکو په منځ کې د نصیحت (خیر غوښتنې) د فکر د خپرېدو د ارزښت په اړه یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اړيکو پرېکول

عَنْ أَبِى أَيُّوبَ الأَنْصَارِىِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ –صلى الله عليه وسلم– قَالَ « لاَ يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلاَثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرِضُ هَذَا وَيُعْرِضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِى يَبْدَأُ بِالسَّلاَمِ ». متفق عليه.

د راوي پېژندنه:

نوم يې خالد بن يزيد انصاري (خزرجي) دی د بنو نجار له قبيلې سره تړاو لري. د اصحابو کرامو په منځ کې په ابو ايوب انصاري مشهور و، د عقبې د دويم بيعت پر مهال يې د رسول الله صلى الله عليه وسلم سره بيعت وکړ او له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره يې په ټولو غزواتو کې ګډون درلود، ابو ايوب انصاري د حضرت علي رضى الله عنه سره ناسته ولاړه درلوده او د مجلس ملګرى يې و او د هجرت په پنځلسم کال د قسطنطنيې ښار ته نژدې وفات او خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا:

١. لاَ يَحِلُّ: روا نه ده.
٢. أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ: دا چې د خپل ورور سره اړيکې پرېکړي.
٣. فَوْقَ ثَلاَثِ: زيات له درې (ورځو).
٤. يَلْتَقِيَانِ: د يو بل سره مخامخ کيږي.
٥. يُعْرِضُ هَذَا: مخ اړوي دی له هغه څخه.

د حديث شريف معنا:

له ابو ايوب انصاري رضى الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: ((هيڅ مسلمان ته روا نه ده چې د خپل مسلمان ورور سره له درې ورځو څخه زياته موده اړيکې پرېکړي، چې کله سره مخامخ شي، نو يو له بل څخه مخ واړوي، خو په دوی کې غوره کس هغه دی چې په بل ړومبی سلام واچوي)).

د حديث شريف حکمت:

اسلام د يووالي، ټولنيزو اړيکو د ټينګښت، اجتماعي ژوند، بسپنې، سربښندنې او ورورګلوۍ دين دی، داسې ستونزه نشته چې د اسلام په مقدس او سپيڅلي دين کې د هغې لپاره حل نه

وي، د یو بل څخه په مخ اړولو او د اړیکو په پرې کولو او یو بل ته د سلام په نه اچولو سره ستونزې نه هوارېږي او کله داسې هم کېږي چې دا کار د ډېرو نورو ستونزو د زیاتیدو لامل وګرځي، نو په دې مبارک حدیث کې رسول الله صلی الله علیه وسلم د مسلمانانو ترمنځ د اړیکو د پرېکولو څخه سخت ممانعت کړی دی او له درې ورځو څخه زیات یې پر هغې ټینګار او همیشه والی له شریعت څخه سرغړونه بللې ده.

د حدیث شریف ګټې:

۱. د نورو سره د اړیکو د پرېکولو حرمت: د هیڅ مسلمان لپاره جایز نه ده چې د شخصي او دنیوي ګټو په خاطر د خپل مسلمان ورور سره اړیکې پرېکړي، ځکه دغه کار د تکبر او غرور نښه ده او که چیرې دغه کار ته ادامه ورکړل شي، نو په دښمنۍ او نفرت بدلیږي او هغه کسان چې په یو ځای کې سره ژوند تیروي له یو بل څخه لرې کوي او په زړونو کې یې کینه راپاروي.

۲. لږ تر لږه درې ورځو کې د اړیکو راژوندي کول: کله چې کوم سړی له خپل مسلمان ورور څخه خفه شي، نو لازمه ده چې د درې ورځو په ترځ کې دې سوچ او فکر وکړي او خپلو خطاګانو او تیروتنو ته دې متوجه شي، د پوهې او علم خاوندانو سره دې مشوره وکړي او خپلې تیروتنې دې هغوی ته ځرګندې کړي او د هغوی څخه دې د ستونزو د حل غوښتنه وکړي، که چیرې مصلحینو دا درک کړه چې ملامتي په مقابل لوري کې ده بیا دې هم له ده څخه غوښتنه وکړي تر څو له مقابل لوري سره اړیکه ونیسي او د دوی ترمنځ دې جوړ جاړی وشي.

۳. هر څوک چې په پخلاینې پیل وکړي هغه غوره دی: ډېر خلک داسې فکر کوي چې که چرې دښمنۍ ته دوام ورکړي او په مقابل لوري شرطونه ومني، نو دې غیرتمند بلل کیږي، خو رسول الله صلی الله علیه وسلم غوره او غیرتمند هغه څوک بللی دی چې په پخلاینې او سلام اچونه کې پر بل لومړیتوب وکړي.

۴. پر مسلمانانو لازمه ده چې سوله رامنځته کړي: کله داسې کیږي چې ښکېلې خواوې دواړه د غچ او بدلې اخیستلو په قهر او غوسه کې راګیرې وي او هره شیبه مقابل لوري ته د سختو مجازاتو د ورکولو پلانونه جوړوي او لازم تدبیرونه نیسي او د اسلام د سپیڅلي دین د لارښوونو او ارشاداتو څخه بې خبره وي او یا هم هغو لارښوونو ته کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزښت نه ورکوي، نو په داسې حال کې پرمسلمانانو فرض ده، ترڅو د خپلې وسعې او توان په اندازه د ښکیلو خواوو تر منځ په پخلاینه کې برخه واخلي او په دې لار کې هر ډول سستي او تقصیر د لویو ګناهونو د ارتکاب سبب ګرځي، څکه چې الله تعالی فرمايي: ژباړه: ((که د مسلمانانو دوه ډلې یو له بل سره په جګړه کې ښکېلې وي، نو ترمنځ یې سوله وکړئ او سره پخلا یې کړئ)).[1]

فعالیت:

زده کوونکي دې د اړیکو د پرېکولو په اړه په ځانګړېز او یا ګروپي بڼه څرګندونې وکړي.

ارزونه:

۱. پورتنی حدیث معنا کړئ.
۲. د لاندې حدیث شریف عبارت تکمیل کړئ: لایحل لمسلم .... اخاه فوق ثلاث لیال، یلتقیان فیعرض د هذا و یعرض هذا و .... الذی یبدأ بالسلام.
۳. د حدیث شریف ګټې په لنډ ډول بیان کړئ.
۴. د حدیث حکمت ووایاست.

کورنۍ دنده:

۱. د حدیث دا عبارت یاد کړئ (لایحل لمسلم ان یهجر اخاه فوق ثلاث لیال).
۲. د اړیکو د پرېکولو د اضرارو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکئ.

---

۱ - ((وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اقْتَتَلُوا فَأَصْلِحُوا بَيْنَهُمَا)) د الحجرات سورت، ۹ آیت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه مخي

عن أبی هريرة قال قال رسول الله صلی الله عليه وسلم «تَجِدُونَ شَرَّ النَّاسِ يومَ القِيامَهِ ذَاالوَجهَينِ الَّذِی يأتِی هَؤُلَاءِ بِوَجهٍ وَ هَؤُلَاءِ بِوَجهٍ» متفق عليه

د راوي پيژندنه:

نوموړی عاليقدر راوي په لومړني لوست کې معرفي شوی دی.

د کلمو معنا:

۱.	تَجِدُونَ:	تاسو مومی.
۲.	ذَاالوَجهَين:	دوه مخي.
۳.	يأتِی:	راځي
۴.	هَؤُلَاءِ:	دوی
۵.	وَجهٍ:	مخ

د حديث شريف معنا:

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبر صلی الله عليه وسلم وفرمايل:((تاسو به د قيامت په ورځ د ټولو خلکو بد کس هغه څوک وموئ چې د خلکو ترمنځ دوه مخي کوي، يعني ځينو ته په يو مخ او ځيني نورو ته په بل مخ څرګندېږي چې دې خلکو ته يو څه او هغو نورو ته بل څه وايي، (تر څو يې تر منځ نيکې او دوستانه اړيکې خرابې کړي)

د حديث شريف حکمت:

دوه مخيتوب د انسان اخلاقي او تربيوي نيمګړتيا څرګندوي، د افرادو او ډلو ترمنځ اړيکې زيانمنې کوي او د هغوی ترمنځ د کرکې او دښمنيو لامل ګرځي چې وروسته بيا په جګړو او وينو تويولو بدلېږي، دغه ډول کار يو ډول نفاق او غولونه ده ، بناءً پيغمبر صلی الله عليه وسلم مسلمانان ور څخه په کلکه منعه کړي دي.

فعالیت: د دوه مخی ضررونه په ځانګړېزه او یا ګروپي بڼه بیان کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د قیامت په ورځ به تر ټولو بد کس دوه مخی کس وي:** دوه مخي یوه ډېره بده کړنه ده چي د الله ﷻ په نزد ډېره لویه ګناه ده، خو ځینې خلک دوه مخي یو لوی هنر ګڼي او په هغې ویاړي، خو دوی په حقیقت کې په یوې لویې ګناه اخته کېږي، نو په دې حدیث شریف کې دوه مخي انسان ډېر بد انسان ګڼل شوی دی.

۲. **دوه مخي او دوه رنګي یو ډول نفاق او دوکه ده،:** دا ځکه دوه مخي انسان د دې پر ځای چي د دوو خفوو مسلمانانو او یا ډلو ترمنځ د روغی جوړې هڅه وکړي، دا کوښښ کوي، ترڅو د هغوی ترمنځ تاوتریخوالی او نفرت زیات کړي، دوه مخي انسان کله چې کومې ډلې ته ورشي د هغې تایید کوي او هغه سل پر سلو په سمه او مقابل لوري بې سل پر سلو په ناروا بولي، ترڅو په دې توګه خپله ګټه په دواړو خواوو کې خوندي وساتي او له بلې خوا دواړو ډلې سره نورې هم په دښمنۍ کې راښکېل کړي.

۳. **مسلمان باید د دې جرئت ولري، ترڅو ګنهګار ته د هغه ګناه ور په ګوته کړي:** مسلمان باید دواړو ناراضو ډلو ته د هغوی خطاګانې ور په ګوته کړي، البته د حق دا وینا باید په ډېر حکمت او نرمۍ سره دواړو خواوو ته وویل شي او هغوی باید په دې پوه شي چې د دوی حقیقي او واقعي دوست هغه څوک دی چې دوی ته د دوی خطاګانې څرګندوي او نېکې مشورې ورکوي.

۴. **د مداحو او غوړه مالو خلکو څخه ځان ژغورل:** ځکه ډېر ځل داسې هم کېدای شي چې مداحان او غوړه مالان د خپلو ګټو په خاطر له رښتیا ویلو ډډه وکړي، خصوصاً هغه وخت چې د حق وینا د دوی د دوستانو د خفګان لامل ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث عبارت تکمیل کړئ:

.... شَرَّ النَّاس یومَ القِیامَهِ .... یأتِی هَؤُلٰاءِ .... وَ هَؤُلٰاءِ بِوَجهٍ.

۲. د حدیث عبارت ولولئ او مفهوم یې څرګند کړئ.

۳. د حدیث حکمت بیان کړئ.

۴. د حدیث ګټې څرګندې کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. لاندې عبارتونه له معنا سره په یادو زده کړئ:

«تَجِدُونَ شَرَّ النَّاس یومَ القِیامَهِ ذَاالوَجهَینِ الَّذِی یأتِی هَؤُلٰاءِ بِوَجهٍ وَ هَؤُلٰاءِ بِوَجهٍ»

۲. د دوه مخي تر عنوان لاندې لنډه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقوا او پرهيزګاري

عن معاذ بن جبل رضی الله تعالی عنهما عن رسول الله صلی الله عليه وآله وسلم قال: ((اِتَّـقِ اللهَ حَيثُمَا كُنتَ ، وَ أَتبِعِ السَّيئةَ الحَسَنَةَ تَمحُهَا)) رواه الترمذي

د راوي پيژندنه:

معاذ بن جبل د انصارو د خزرج له قبيلې څخه ؤ ، په ځوانۍ کې په اسلام مشرف شوی و، او له پيغمبر صلی الله عليه وسلم سره د بيعت په مهال په عقبې کې هم موجود و ، د حفاظو ، فقيهو او مجتهديونو صحابوو څخه ګڼل کيږي ، په ټولو غزاګانو کې يې ګډون کړی دی ، پيغمبر صلی الله عليه وسلم يمن ته د قاضي په حيث وليږه ، او د هجرت په اتلسم کال په اردن کې وفات شو .

د کلمو معنا:

۱. اتَّقِ اللهَ:	له الله څخه وويريږه .
۲. حَيثُمَا كُنتَ:	په هر ځاي او هر حالت کې چې يې .
۳. أَتبِعِ السَّيئةَ الحَسَنَةَ:	د بدۍ پسي نيکي وکړه .
۴. تَمحُهَا:	پاکوي يې (نيکي بدي پاکوي او له مينځه يې وړي).

د حديث شريف معنا:

له معاذ بن جبل رضي الله عنه څخه روايت دی چې : پيغمبر صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي : په هر ځاي او هرحالت کې چې وی له الله جل جلاله څخه وويريږه ، او که چيرې درڅخه کومه ګناه صادره شوه ، نو حتماً ورپسي نيک کار وکړه ، ځکه چې نيکي بدي له مينځه وړي .

د حديث شريف حکمت:

انسان په هغه وخت کې د ګناه مرتکب کېږي کله چې الله جل جلاله هېر کړي، غصه او عذاب يې له يامه وغورځوي ، او يا دا چې ګناه نه پيژني ، نو کله چې انسان د الله تعالی په يادولو او د هغه په عبادت ځان عادت کړي، او له هغه څخه دوامداره ويره يې په سترګو کې وي، او په دې پوه شي کوم کار چې کوي يې ګناه ده ، په دې صورت کې به هيڅکله انسان د ګناه مرتکب نه شي . په دې حديث کې پيغمبر صلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله علیه وسلم د انسانانو پام دې ته را اړوي تر څو له الله جل جلاله څخه وویریږي ، ځکه چې له الله جل جلاله څخه ویره د فرد او ټولنې په اصلاح کې رغنده رول لري .

فعالیت: د دوو کسانو کړنې چې یو یې له الله جل جلاله څخه ویریږي او بل نه ویریږي په ډله یزه توګه مقایسه کړئ.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **پرهیزګاري:** له الله جل جلاله څخه په هر ځای کې وېرېدل، دا احساس د انسان وجدان ویښ ساتي او په وجود کې یې د یو داخلي څارونکي په حیث دنده تر سره کوي . له خیانت، د نورو پر حقوقو له تیري کولو او بل هر بد عمل څخه یې ژغوري .

۲. **له بد عمل څخه وروسته د نیک عمل تر سره کول:** انسان باید د الله جل جلاله له رحمت څخه نا هیلې نه شي، کله چې ورڅخه د بیلا بیلو لاملونو په وجه کومه ګناه صادره شي ، نو له ګناه څخه دې توبه وباسي او نیک کار دې وکړي ، ځکه الله جل جلاله د خپلې مهربانۍ له مخې د نیک کار په سرته رسولو سره ګناه له مینځه وړي.

خو که چیرې انسان د نورو په حقوقو تیری کړی وي ، لازمه ده چې هر چا ته خپل حق ور کړي ، او توبه وباسي، تر څو الله جل جلاله ورته بخښنه وکړي .

ارزونه:

۱. لاندې نیمګړې جملې پوره کړئ:

اِتَّقِ اللّٰهَ حَیْثُمَا................ وَ أَتْبِعِ .... الحَسَنَةَ ....

۲. د لوست د حدیث مفهوم ذکر کړئ.

۳. د لاندې کلماتو معنا وواياست.

اِتَّقِ اللّٰهَ   حَیْثُمَا کُنْتَ   السَّيِّئَةَ   تَمحُهَا

۴. هغه ګټې چې د لوست حدیث ورته لارښوونه کوي ذکر کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث حفظ کړئ.

۲. د حد یث حکمت په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تواضع (عاجزي کول)

عن عمر رضى الله عنه قال: إِنّى سَمِعتُ رَسُولَ الله صلى الله عليه و سلم يَقُولُ: «مَن تَوَاضَعَ لِلّـهِ رَفَعَهُ اللهُ» رواه البيهقى فى شعب الإيمان.

د راوي پيژندنه:

دغه ستر صحابي امير المؤمنين حضرت عمر فاروق رضي الله عنه د خطاب خوي او د مسلمانانو دويم خليفه ؤ ، د نومړي په اسلام راوړلو سره مسلمانان په مکه مکرمه کې خورا قوي شول، په ټولو غزاګانو کې یې ګډون درلوده، د هجرت په دیارلسم کال د مسلمانانو خليفه وټاکل شو ، د هجري سني بنسټ يې کيښود ، او د خلافت په دوران کې يې د عراق شام او مصر اوسيدونکي په اسلام مشرف شول ، د عدالت په پلي کولو کې يې شهرت درلوده ، نومړی د هجرت په درويشتم کال د دري شپيتو کالو په عمر په مدينه منوره کې د يو مجوسي غلام له خوا چې ابولؤلؤ نوميده په شهادت ورسيده ، او د پيغمبر صلى الله عليه وسلم د قبرتر څنګ د ابوبکر الصديق رضي الله عنه په خوا کې دفن کړای شو .

د کلمو معنا:

۱. مَن تَوَاضَعَ لِلّهِ: چا چې د الله جل جلاله لپاره عاجزي وکړه .
۲. رَفَعَهُ اللهُ: الله جل جلاله به يې مقام او منزلت اوچت کړي .

د حديث شريف معنا:

له حضرت عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې ويلي يې دي : له پيغمبر صلى الله عليه وسلم څخه مې واوريدل چې ويل يې : ((چا چې د الله تعالى د رضا لاس ته راوړلو په مقصد عاجزي وکړه ، نو الله جل جلاله به يې مقام او درجې اوچتې کړي)) .

د حديث شريف حکمت:

لويي او تکبر انسان د نورو په وړاندې خورا وړوکی کوي، ولی د دې پر خلاف عاجزي کول انسان د نورو په زړونو کې لويوي او خلک ورته په درنه سترګه ګوري، متواضع انسان د هميش لپاره کوښښ کوي چې خپلې ټولنې ته خدمت وکړي او نه غواړي چې څوک يې وپيژني ، نه غواړي چې د حقوقو او امتيازاتو په حاصلولو په نورو برتري ولري ، د خداي جل جلاله د رضا د حاصلو لپاره د ټولنې تر ټولو وګړو ځان کم بولي ، شپه او ورځ پدې فکر کې وي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه د خلکو خدمت وکړي، په دې حديث کې پيغمبر صلی الله عليه وسلم د پورته صفاتو لرونکو اشخاصو سره وعده کوي چې : الله جل جلاله به دوی ته د دوی بدله ورکړي ، مرتبې به يې اوچتې او عزت به يې زيات کړي.

فعاليت: په ډله ييزه توګه د تواضع (عاجزۍ) ګټې ، او د تکبر(لويي) تاوانونه ذکر کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. **عاجزي بايد د الله جل جلاله لپاره وي:** انسان بايد په هيڅ صورت کې ځان په نورو پورته و نه ګڼي ، او د کبر (لويي) او د نورو له سپک ګڼلو څخه ځان وساتي ، او کوښښ دې وکړي چې کومې نيکۍ يې د خلکو سره کړي يادونه يې خلکو ته و نه کړي، خپل نيک کارونه الله جل جلاله ته وسپاري، په يقيني توګه چې الله جلاله به يې بدله په دواړو جهانو کې ورکړي.

۲. **الله جل جلاله د متواضع انسان مرتبه اوچتوي:** کله چې انسان د الله لپاره تواضع و کړي ، نو عادل ذات خپل بنده هيڅکله ذلت ته نه پريږدي ، بلکې الله جل جلاله هغه ته عزت ورکوي او مرتبه يې لوړوي ، هغه ته د خپلو نيکانو بندګانو په زړونو کې ځای پيدا کوي ، او د الله تعالی سره يې هم مرتبه اوچتيږي .

ارزونه:

۱. لاندې نميګړې عبارتونه پوره کړئ:
من ....لله رفعه الله.
۲. د لوست حديث معنا کړئ.
۳. د لوست له حديث څخه چې کومې ګټې په لاس راځي، بيان يې کړئ.
۴. د حديث حکمت بيان کړئ.

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حديث د معنا سره حفظ کړئ.
۲. د لوست حديث د خپلې کورنۍ غړو ته وواياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کفالت

د کفالت تعریف:

کفالت په لغت کې: یو ځای کېدو ته وایي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: په یو چا د لازم (ثابت) مال او یا د هغه د ځان ضمانت کول په داسې توګه چې غوښتونکی یې د اصیل او کفیل دواړو څخه غوښتلای شي کفا لت بلل کېږي.

لنډه دا چې پور د کفیل په غاړه نه ثابتېږي او د اصیل له غاړې څخه نه ساقطېږي.

لکه زید احمد ته پور او یا ورسره څه شی امانت ړدي، مګر زید په احمد اعتبار نه لري، محمود زید ته وایي: زه د احمد ضامن یم که چېرې له هغه څخه ورک شي زه یې حاضروم، زما په اعتماد له ده سره معامله وکړه، دا معامله کفالت بلل کېږي، چې پدې اساس په کفالت کې پور د کفیل په غاړه ثابت نشو او همدارنګه د مدیون له ذمې څخه ساقط نشو.

د کفالت د روا والي دلیل:

د ضمانت روا والی په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی.

لومړی: قرآن کریم:

الله تعالی فرمایي: (وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ) (سورۀ یوسف، ۷۲ آیت)

ژباړه: او هغه چا ته د یو اوښ بار به په جایزه کې ورکول کېږي چې (د یوسف علیه السلام) ورکه شوې پیمانه راوړي، او زه یې ضامن یم.

په دې آیت کریمه کې (زَعِيمٌ) د کفیل په معنا دی.

دویم: سنت:

نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمایي: « الزَّعِيمُ غَارِمٌ »[1]

ژباړه: ضمانت کوونکی به تاوان ګالي.

([1]) ترمذي، ۲/ ۲۹۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: اجماع:

ټولو مسلمانانو د کفا لت په روا والي باندې له دې امله اجماع کړې ده چې خلک ورته اړتيا لري.

فعاليت: زده کوونکي دې د خپل چاپېريال څخه داسې يو مثال راوړي چې د چا د مال او يا ځان ضمانت يې کړى وي.

د ضمانت د روا والي حکمت:

د حقوقو دساتنې، د وګړو ترمنځ مرسته، پوروړو او داسې نورو مالي معاملاتو کې آسانتيا، او ددې لپاره چې د حق خاوند په خپل پور، او چاته د څه په ورکولوکې ډاډمن اوسي، او همدارنګه د خلکو څخه ستونزې دفع او له منځه ولاړې شي تر څو په خپل منځ کې په ډاډه زړه يو د بل سره معاملې وکړي، دا هغه ټول مطا لب دي چې د ضمانت دروا والي د حکمت له جملې څخه شميرل کيږي.

د کفالې رکن:

د کفالې رکن ايجاب او قبول دى. (١)

البته ايجاب د کفيل له لورى او قبول د پور د خاوند له لورى.

د کفالت ډولونه:

کفالت په دوه ډوله دى:

١. د يو چا د ځان ضمانت کول چې دې ته کفاله بالنفس وايي.

٢. د يو چا د مال ضمانت کول چې کفالت بالمال بلل کېږي.

د کفالت اړوند ځيني اصطلاحات:

کفيل: هغه څوک دى چې د بل چا د مال او يا ځان ضامن کېږي.

مکفول عنه: اصلي پوروړى چې د اصيل په نامه هم يادېږي.

مکفول له: د حق خاوند.

د کفالې محل: د کفالې محل به يا نفس وي او يا مال.

---

(١) فتح القدير/٥/ ٣٩٠- الدر المختار ۴/ ٢٦٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کفالې شرطونه:

کفالت ځانګړي شرطونه لري چې صيغې، کفيل، اصيل، مکفول له او مکفول به پورې اړه لري او په لاندې ډول بيانېږي:

د صيغې شرطونه:

۱. کفالت بايد په داسې صيغه يا لفظ وي چې په التزام دلالت کوي، مثلاً ووايي:
زه ستا د هغه پور ضامن يم چې فلاني کس درڅخه اخيستې دی.
او يا: زه د فلاني شخص ضامن يم.
۲. د کفالت لفظ بايد په غير متعارف شرط پورې تړلی نه وي، مثلاً د چا په راتګ پورې يې وتړي.
۳. د کفالت لفظ بايد وخت پورې ونه تړل شي، دا که د مال کفالت وي اود يانفس، ځکه چې د کفالت څخه مقصد ورکړه او يا حاضرول دي، کله چې وخت پکې رامنځ ته شي بيا دا مقصد نه ترسره کېږي.

د کفيل شرطونه:

۱. کفيل بايد د تبرع (ورکړې او بخښلو) اهليت ولري يعنې عاقل او بالغ وي، د لېوني او ماشوم کفالت صحيح نه دی.
۲. کفيل به آزاد شخص وي نو د غلام (مرئي) کفالت صحيح نه دی، ځکه چې دا يو خدايي کار دی، حال دا چې مرئی ددې اهل نه دی.

د اصيل يا مديون شرطونه:

۱. اصيل بايد د مکفول به په تسليمولو قادر وي، که پخپله وي او يا د کوم نائب په واسطه.
۲. اصيل بايد کفيل ته معلوم وي.

د مکفول له شرطونه:

۱. مکفول له (د قرض خاوند) بايد معلوم وي.
۲. مکفول له بايد عاقل وي.
۳. مکفول له به د عقد په مجلس کې حاضر وي. (۱)

---

(۱) فتح القدير، ج ۵، ص ۳۹۰، بدايع الصنايع ۶/ ۲

د مکفول به شرطونه:

۱. د مکفول به یا ضمانت شوی شی تاوان به اصیل (مدیون) گالي.

۲. مکفول به باید له هغه شیانو څخه وي چې ورکړه يې د کفیل له لوری امکان ولري، څو عقد گټور واقع شي.

۳. د ضمانت شوي مال پور به لازم او صحیح وي.

فعالیت: زده کوونکي دې په خپل منځ کې کفیل، مکفول به، مکفول له او مکفول عنه په داسې مثالونو روښانه کړي چې یو یو کس په دې نومونو ونوموي.

د کفالې احکام:

۱. داین به د کفیل څخه د هغه څه مطالبه کوي چې په اصیل باندې يې لري.

۲. کفیل به د اصیل څخه هغه څه غواړي چې د څه شي ضمانت يې کړې دی.

ارزونه:

لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

کفالت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

دکفالې رکن ووایاست.

کفالت په څو ډوله دی؟ بیان يې کړئ.

دکفالې اړوند اصطلاحا ت تعریف کړئ.

لاندې خالی ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه کس چې له هغه څخه د مال ورکولو اویا دشخص حاضرولو غوښتنه کیږي د.............. په نوم یادیږي.

۲. مکفول عنه ته............ هم ویل کیږي.

کورنۍ دنده:

د خپل ټولگي د ملگرو په نومونواخیستو سره د کفالت بالمال او کفالت بالنفس صورتونه ولیکئ، او هر کس ته د کفالت په اصطلاح کې نوم ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د کفالې پای

په تېر درس کې مو ولوستل چې کفالت په دوه ډوله دی، یو ته کفالت بالمال او بل ته کفالت بالنفس وايي، پدې لوست کې غواړو چې هغه کارونه وپيژنو چې کفاله پرې پای مومي.

(۱) کفالت بالمال په یو د دوو لارو سر ته رسېږي:

۱. د مال ورکول غوښتونکي ته، او یا هغه څه کول چې د ورکړې په معنا وي، برابره ده که دا ورکړه د کفیل لخوا وي، اويا د پورورى لخوا وي.

۲. ابراء او یا صلح کول، نو کله چې غوښتونکی پوروړي یا کفیل ته ابراء وکړي او یا ورسره په يوه اندازه مال روغه وکړي، کفالت پاې ته رسېږي.

(۲) کفالت بالنفس په لاندې شیانو سره پای مومي:

۱. د سړي سپارل غوښتونکي ته په هغه ځای کې چې د قاضي مجلس ته يې حاضرولې شي.

۲. ابراء: کله چې د حق خاوند کفیل ته ابراء وکړي نو کفالت بالنفس پای ته رسېږي.

۳. کله چې په خپله مکفول عنه مړ شي کفالت بالنفس پای ته رسېږي.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د کفالې د یو یو شرط د حکمت په اړه خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

په اصیل باندې د کفیل درجوع شرطونه:

۱. کفالت باید د مکفول عنه په اجازه سره شوی وي، که داسې نه وي، بیا کفیل ورکړې شی د پوروړي څخه نه شي غوښتلای، ځکه چې په دې صورت کې د کفیل ورکړه خیرات شمېرل کېږي.

۲. کفالت باید په صحیحې اجازې سره تر سره شوی وي، نو د هغه ماشوم اجازه د اعتبار وړ نه ده چې په ده باندې بندیزونه اېښودل شوي وي.

۳. د ضمانت نسبت به اصیل ته کېږي، لکه چې کفیل ته ووايي: زما څخه ضامن شه تر څو د قرض ورکولو معنا پکې رښتینې شي، نو کله چې مدیون د ضمانت نسبت ځان ته ونه کړي، بیا د کفیل او اصیل ترمنځ هېڅ علاقه نه پاتې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسئله:

- که چېرې دوه تنه د یو سړي د زرو افغانیو ضمانت وکړي، په داسې حال کې چې دوی دواړه یو د بل تضمین ونه کړي، بیا د دواړو ضامنانو څخه یو تن خپله حصه پور ادا کړي، نو د هغه څه چې ده ورکړي دي، د خپل ملګري څخه هېڅ غوښتنه نه شي کولای ځکه چې ده هغه د خپل لوری څخه ورکړي نه د ملګري له لوری څخه، خو د اصیل (مدیون) څخه یې غوښتلای شي، ځکه چې د همده په امر ضامن شوی دی.
- وړاندې له دې چې ضامن منل شوی مال نه وي ورکړی د مدیون څخه یې نه شي غوښتلی، نو هر کله چې کفیل منل شوی شی داین ته ورکړ بیا یې د پور وړي څخه غوښتلای شي.

په اوسني عصر کې په کفالت باندې د اجورې اخیستلو حکم:

دا غوره ده چې د کفالت عقد پرته له کومې اجورې ترسره شي، بیا هم که چېرې پوروړي څه اندازه مال د خیرات، هدیې او بخشش په نامه خپل کفیل ته ورکړي ګناه نه لري، ځکه چې دا دده د هغه ښېګڼې په لړ کې ده، چې ضامن دده سره کړې ده.

- که چېرې کفیل اجوره شرط کړي څه حکم لري؟

ځواب: د ضرورت او ټولنیز حاجت لپاره په کفالت باندې اجوره اخیستل روا ده، ددې لپاره چې د خلکو مصالحو یا ښېګڼو کې ځنډ رانه شي، لکه بهر ته د مزدورۍ، یا درس لپاره تګ.

د اوسني عصر د مهمو تجارتي کفالتونو ډولونه:

۱. د درک ضامن کېدل:

هغه دا چې پلورونکي ته د پیسو ضمانت ورکړي او مشتري یا اخیستونکي ته د مبیعې تضمین ورکړي.

۲. د بازار ضمانت کېدل:

دا چې د بازار د تاجر د ټولو پورونو ضمانت وکړي، یعنې تاجر چې څه شیان په بازار کې رانیسي د هغو د پیسو تضمین په غاړه واخلي.

۳. د وزن، ګز او پیمانې ضامن کېدل:

دا چې دا تاجر یا دوکاندار چې د وزن، ګز او پیمانې په هکله څه وایي صحیح دي د غلطۍ اودرغلۍ یې زه ضامن یم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. په کومو حالاتو کې کفالت بالمال او کفالت بالنفس پای مومي؟

۲. ایا کفیل د اصیل څخه غوښتنه کولای شي؟ ددې مسئلې شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

۳. داوسنۍ زمانې د تجارت اړوند مهم ډولونه دکفالت ووایاست.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. کفالت باید په امر او اجازې د.................... سرته ورسیږي.

۲. د بازار ضمانت او تعهد عبارت دی له ....

کورنۍ دنده:

دلوست مهم ټکي په خپله ژبه په پنځو کرښو کې ولیکئ

حواله

زبير په بلال پنځوس زره افغانۍ پورلري، بلال احمد ته وايي: پنځوس زره افغانۍ زبير ته زما لــه درکه ورکړه، احمد وايي سمه ده. دې کار ته د فقهې په اصطلاح کې حواله ويل کېږي.

دا عمل په څلورو عناصرو مشتمل دی چې د فقهې په علم کې هر يو خپل نوم لري.

بلال ته محيل، زبير ته محال، احمد ته محال عليه او پور ته محال به وايي.

د حوالې تعريف:

حواله په لغت کې: نقلولو ته وايي.

اود فقهاوو په اصطلاح کې: د مديون له غاړې څخه د ذمې اخيستونکي غاړې ته د غوښــتنې نقلولو ته حواله وايي.

دا د کفالې پر خلاف ده، ځکه په کفاله کې غوښتونکی په اصيل او کفيل دواړو حق لري او په هر يو چې برلاسی شي، خپل حق ورڅخه غوښتلی شي، مگر په حواله کې د محيل لــه غــاړې څخه حق ساقطېږي.[1]

د حوالې د روا والي دليل:

د پور حواله د نبي اکرم صلی الله عليه وسلم په احاديثو او اجماع باندې روا شوی ده.

١. رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: (مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ وَإِذَا أُتْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيءٍ فَلْيَتْبَعْ) [2]

ژباړه: غني چې د پور ورکولو توان ولري د پور ځنډول يې ظلم دی، هر کله چې ځــوک غني ته حواله کړی شو، حواله دې ومني.

٢. مسلمانانو د حوالې په جواز باندې اجماع کړې ده. [3]

---

(1) فتح القدير د عنايي سره، ۵/ ۲۴۳، الدر المختار: ۴/ ۳۰۰

(2) نصب الداية، ۴/ ۵۹

(3) فتح القدير، ۵/ ۴۴۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حوالې حکم:

حواله په پوروړنو کې روا ده، خو په اعيانو کې جواز نه لري، ځکه چې دا د نقل او اړولو په معنا ده، حال دا چې دا کارونه په پوروړنو کې راتلای شي نه په اعيانو کې، ځکه اعيان مشخص وي او کوم عين چې له يوه سره وي هغه له بل سره نه وي، نو څوک نه شي کولی چې هغه عـــين حقدار ته ورکړي چې په بل لازم دی.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې دحوالې مختلف موارد تمثيل کړي.

د حوالې اړوند ځيني اصطلاحات:

١. مُحِيل: هغه کس ته ويل کيږي چې پور ورباندې وي .
٢. مُحَال: هغه کس ته وايي چې د حق خاوند وي.
٣. مُحَال عَلَيه: هغه شخص دی چې دبل پور ورکړه يې په ځان منلې وي.
٤. مُحَال بِهِ: هغه پور ته ويل کيږي چې بل کس ته حواله شوی وي.

د حوالې رکن:

په ځانګړو الفاظو سره ايجاب او قبول د حوالې رکن دی.[1] ايجاب د حواله کوونکي له خوا او قبول د حواله اخيستونکي او حواله شوي له خوا.

د حوالې شرطونه:

الف: د صيغې (ايجاب او قبول) شرطونه:

١. ايجاب او قبول بايد په يو مجلس کې وي.
٢. عقد بايد قطعي وي هيڅ ډول خيار به پکې شرط شوی نه وي.

ب: د محيل يا حواله کوونکي شرطونه:

١. حواله کوونکی بايد عاقل او بالغ وي.
٢. حواله کوونکی به په خوښۍ سره حواله ترسره کوي، په زور سره حواله صحيح نه ده.

ج: د محال يا د حق خاوند شرطونه:

١. محال يا د حق خاوند به عاقل او بالغ وي.

---

(١) الدر المختار، ۴/ ٣٠١ او وروسته پاڼه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. محال عليه يا حواله شوی شخص به په حواله خوښ او راضي وي.

۳. حواله شوی شخص بايد حواله د عقد په مجلس کې ومني.

د: د محال عليه شرطونه:

۱. د ده شرطونه کټ مټ د محال يا د حق خاوند شرطونه دي.

هـ: د محال به شرطونه:

۱. محال به يا حواله شوی مال بايد پور وي، که چېرې پور نه وي، عين وي په دې صورت کې تسليمول دعين حواله نه، بلکه وکالت بلل کيږي.[۱]

د حوالې احکام:

۱. د حواله کوونکي خلاصېدل: کله چې حواله د مقابل لوری په منلو سره پای ته ورسېده حواله کوونکی براءت لاس ته راوړ او له پور څخه خلاص شو.

۲. د حق د خاوند د غوښتنې ثابتېدل، په هغه چا باندې چې دی ورته حواله شوی.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. حواله لغتاً او اصطلاحاً تعريف کړئ.

۲. حواله په کومو شيانو کې روادہ؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

۳. د حوالې رکن ووایاست.

۴. د حوالې کوونکي اړوند شرطونه بيان کړئ.

۵. د حوالې داخیستوونکي اړوند شرطونه ووایاست.

ب. لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. حواله په .... روا ده نه په اجناسو کې.

۲. د حوالې په صيغه کې................ شرط دی اوبايد دعقد مجلس کې را منځ شي.

کورنۍ دنده :

حواله له کفالت څخه څه توپير لري؟ ددې موضوع په اړه پنځه کرښې وليکئ.

---

(۱) بدايع الصنايع، ج ۲، ص ۱٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

حواله ۲

په تېر درس کې مو حواله وپېژندله، په دې درس کې به د حوالې پای او د محال علیه رجوع په حواله کوونکي باندې وپېژنو.

لومړی: د حوالې پای: حواله په لاندې شیانو پای مومي:

۱. د محیل او محال علیه له خوا د حوالې فسخه کول یا له منځه وړل: هر کله چې حواله فسخه یا له منځه ولاړه شي محال باید بېرته خپل شی د محیل څخه لاس ته راوړي.
۲. محال علیه مړینه اویا مفلس کېدل: د محال علیه د مړینې او یا دمفلس کېدو په صورت کې حواله له منځه ځي او محال باید خپل پور له محیل څخه وغواړي.
۳. د محال علیه ادا یعنې کله چې محال علیه حق محال ته وسپاري.
۴. کله چې محال مړ شي او محال علیه یې وارث وګرځي، دحوالې مال به محال علیه له محیل څخه غواړي.
۵. کله چې محال خپل حق محال علیه ته وبخښي او هغه یې ومني.
٦. کله چې محال خپل حق محال علیه ته خیرات ورکړي او هغه یې خیرات ومني.
۷. کله چې محال هغه چاته ابراء وکړي چې دا ورته حواله شوی او ورته ووایي چې زه په تا باندې هېڅ مطالبه نه لرم.[1]

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه دحوالې دیو یو شرط حکمت په هکله خپلو ملګروته معلومات ورکړي.

په محیل باندې د محال علیه رجوع:

دلته موږ په دوه شیانو خبرې کوو:

۱. د رجوع شرطونه.
۲. هغه څه چې په هغې باندې رجوع کېږي.

---

[1] بدایع الصنایع، ۲/ ۱۸، فتح القدیر، ۵/ ۴۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: د رجوع شرطونه:

۱. حواله باید د محیل په امر ترسره شوې وي.
۲. حواله شوی مال باید محال ته ورکړې شوی وي، او یا محال له خوا محال علیه ته بـــښل شوی وي او یا خیرات ورکړشوی وي، او ده ورسره منلی وي.
۳. محیل باید په محال علیه باندې هم مثل پور ونلري.

دویم: په څه به رجوع کیږي؟

محال علیه محیل څخه دهغه څه غوښتنه کولای شي چې ده پرې حواله ورکړې وي، نه هغـــه شی چې محال ته ورکړل شوی وي، نو که چېرې محال علیه د پیسو پر ځای محال ته جـــنس ورکړي د حواله کوونکي څخه به پیسې غواړي نه جنس.

د حوالې په اړه مسایل:

لومړۍ مسأله:

د حوالې په پای کې مو ولوستل چې حواله د محال علیه په له منځه تگ سره پای مومي. دا له منځه تگ د امام ابو حنیفه رحمة الله علیه په نظر په لاندې دوه شیانو صورت مومي:

۱. کله چې محال علیه مړ شي.
۲. کله چې محال علیه د حوالې څخه منکر او د قاضي له لوري قسم ورکړل شـــي،په داسې حال کې چې د حق خاوند هېڅ شاهدان ونه لري.

د صاحبینو په نظر په دریم شي هم راتلای شي هغه دا چې:

۳: کله چې محال علیه په ژوندانه کې مفلس او قاضي دده په افلاس پرېکړه وکړي.

دویمه مسأله:

که چېرې د حق خاوند د حوالې مال ترلاسه کړي، او بیا د حواله کوونکي سره اختلاف پیدا کړي:

حواله کوونکی وایي: ستا په ما باندې هېڅ نشته، بلکه ته ما د قبض لپاره وکیل کړی وې، څـــه چـــې دې ترلاسه کړي هغه زما دي.

د حق خاوند وایي: نه داسې نه ده بلکه تا ماته د خپلو هغه یو زر افغانیو پور ترلاســـه کولـــو حوالـــه راکړې، چې ددې سړي څخه یې ترلاسه کړه، دې صورت کې:

د حواله کوونکي خبره د قسم سره د باور وړ ده، ځکه چې محال د پور ادعا کوي او حواله کـــوونکی منکر دی، بناءً د شاهدانو د نه لرلو په صورت کې د منکر خبره د لوړې سره د قبول وړ ده.

سفتجه:

په حواله باندې د دا ډول پیسو استول جواز لري، هغه دا چې يو سړی چاته يو اندازه مال د امانت په توګه په يو ښار کې ورکړي او بيا ترې په بل ښار کې تسليم شي. [1]

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

١. حواله په کومو شیانو پای ته رسېږي؟ په لنډ ډول يې بيان کړئ.

٢. د رجوع شرطونه وواياست.

ب. لاندې عبارات بشپړ کړئ :

١ . دامام ابوحنيفه (رح) په نظر د .... له منځه تلو سره حواله پاې مومي.

٢ . کله چې دحق خاوند او حواله کوونکي تر منځ اختلاف منځ ته راشي،

د .... خبره په .... کولو سره د اعتبار وړ ده.

کورنۍ د نده:

د حوالې د ګټو په اړه مختصره مقاله وليکئ.

([1]) الباب، ٢/ ١٦٢

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکالت ۱

احمد په کابل کې اوسیږي غواړي چې له هرات څخه یو موټر واخلي، دهغه ملګری محمود د هرات اوسیدوونکی دی، هغه یې خپل له خوا د موټر په اخیستلو کې وکیل ونیوه تر څو دده ته موټر واخلي.

د وکالت تعریف:

وکالت په لغت کې د ساتنې، سپارنې او اعتماد په معنی راغلی دی.

او د فقهې په اصطلاح کې: په جائز او معلوم تصرف کې د ځان پر ځای د بل چا ټاکل وکالت بلل کیږي. [1]

د وکالت د روا والي دلیل:

وکالت په قرآن کریم، نبوي احادیثو، او اجماع باندې روا شوی دی.

أ. قرآن کریم: الله تعالی فرمايي: وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا (۳۵) النساء: ۳۵

پدې آیت کریمه کې (حکمان) د ښځې او خاوند له لوری وکیلان دي.

ب. احادیث: رسول الله ﷺ حکیم بن حزام د قرباني له پاره د مال اخیستلو په خاطر وکیل کړی ؤ همدا راز یې عروة البارقي د پسه د اخیستلو له پاره وکیل نیولی ؤ. ۲

ج. اجماع: د دې له پاره چې یو انسان نه شي کولای خپل ټول کارونه یواځې تر سره کړي، له دې امله د وکالت په روا والي باندې اجماع راغلې ده. ۳

---

[1]- و ګوره: بدائع الصنائع. ج: ۱. ص: ۱۹.

[2]- د دې حدیث تخریج ابوداؤد او ترمذي کړی دی.

[3]- و ګوره: فتح القدیر: ج، ۲. ص، ٦.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې په انفرادي توګه د وکالت دشرطونو یویو حکمت خپلو ملګروته بیان کړي.

د وکالت حکم:

و کالت په اصل کې یو مباح کار دی، لاکن ځینې وخت مستحب او مکروه هم راتلای شـــي، مګر په هغه صورت کې چې د موکل څخه ضرر دفع کوي بیا واجب دی.

د وکالت د روا والي حکمت:

داسې پېښېږي چې ځینې وخت یو انسان د ځینې کارونو د کولو څخه عاجز وي، او دا کار بل څوک په ښه توګه کولای او مخ په وړاندې بېولای شي د همدې ښېګنې او حکمت لـــه پـــاره وکالت روا شوی دی.

د وکالت ارکان:

د وکالت رکن ایجاب او قبول دی.

د وکالت اړوند ځینې اصطلاحات:

١. موکل: هغه شخص دی چې په یو جایز اومعلوم کار اوتصرف کې دځان پر ځای بل کس ته د کولو واک ورکوي.
٢. وکیل: هغه کس دی چې له موکل لخوا د ورکړې شوي واک په اساس دهغه له طرف یو کار تر سره کوي.
٣. موکل به: هغه جایز او معلوم کار او تصرف څخه عبارت دی چې د موکل او وکیل تر منځ پرې اتفاق کیږي.

د وکالت شرطونه:

د وکالت شرطونه ځینې وکیل، موکل او د وکالت د عقد په محل کې شرط دي.

أ. د وکیل شرطونه: وکیل څلور شرطونه لري:

١. وکیل به عاقل وي، څو په عقد پوه شي یعنې داسې چې بیعه یا پلورنه وپېژني.
٢. وکیل باید د عقد کولو قاصد وي، نه دا چې ټوکې او مسخرې کوي.
٣. وکیل باید معلوم او معین شخص وي نه داسې چې دوه تنو ته ووایي، له تاسې څخه یو زما وکیل یاست، دا وکالت د جهالت له امله صحیح نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. وکیل به خپل موکل (هغه څوک چې دی یې وکیل نیسي) په کامله معنا پیژني یعنې وصف او شهرت به یې ورته معلوم وي.

ب. د موکل شرطونه: موکل دوه شرطونه لري:

۱. هغه څوک چې وکیل نیسي(موکل) باید عاقل وي، نو د لیوني توکیل صحیح نه دی.

۲. موکل به دهغه تصرفاتو چې وکیل ورته نیسي مالک وي.

ج. د عقد د محل یا موکل به شرطونه:

۱. هغه شیان او کارونه چې و کالت پرې ترسره کیږي باید د مباحاتو څخه نه وي، نو د یو چا وکیل کول د معدنونو په راویستلو باندې روا نه دي.

۲. د عقد محل (موکل به) به د موکل ملکیت وي.

۳. موکل به له داسې ډلې څخه وي چې نیابت به مني، نو په بدني عباداتو لکه لمونځ باندې د یو چا وکیل کول روا نه دی.

د وکالت احکام:

ددې لپاره چې د وکالت احکام وپیژنو باید ډولونه یې هم و پیژنو، نو د وکیلانو ډولونه دا دي:

۱. د خصومت وکیل: دا هغه وکیل دی چې د قاضي په وړاندې محاکمو کې د خپل موکل نیابت کوي، نوموړی پرته له قصاص او حدودو څخه په خپل موکل باندې د اقرار مالک دی، ځکه چې دا د مدعي د دعوی د ځواب، د حق روښانتیا او اثبات له پاره ټاکل شوی نه د جنګ او جنجال په خاطر.

۲. د پور د اخیستلو له پاره وکیل: دا هغه وکیل دی چې د پور غوښتلو له پاره ټاکل کیږي.

۳. د اخیستلو او پلورلو له پاره وکیل: دهغه وکیل دی چې د موکل لخوا ورته د اخیستلو او پلورلو واک وسپارل شوی وي.

لومړی: د خصومت د وکیل احکام:

۱. پرته له قصاص او حدودو څخه په نورو شیانو کې یوائې د اقرار واک لري.

۲. د قبض یا ترلاسه کولو واک ورسره نشته، ځکه یو څوک د لانجې ګټلو له پاره امین ګرځول کیږي اما د مال په هکله معتمد نه وي.[1]

دویم: د هغه وکیل احکام چې د پورغوښتنې له پاره ټاکل شوی وي:

۱. د پور تر لاسه کولو واک نه لري، ځکه چې یوائې د غوښتلو له پاره ټاکل شوی دی.

۲. دا واک هم نه لري چې بل څوک د ځان پر ځای و ټاکي.

---

[1]– و ګوره: فتح القدیر، ج: ٦. ص: ٩٧، المبسوط: ج:١٩، ص: ١٩.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم: د پلورنې او اخيستنې وکيل احکام:

دا وکيل به په خپلو کړنو کې آزاد او يا به يې تصرفات مقيد وي، که چېرې يې تصرفات مقيد وي لاندې احکام لري:

۱. د هغه قيودو رعايت پرې لازم دي چې د موکل له لوري ورته ټاکل شوی دي.

۲. که چېرې د موکل له ټاکلو قيودو څخه مخالفت کوي بيا د موکل اجازې ته اړتيا لري.

اما که چېرې د موکل لخوا په تصرفاتو او کړنو کې آزاد وي، نو احکام يې دا دي:

۱. اخيستنه او پلورنه به په هغه روپو کوي چې هغې وطن کې رائجې او چلند ولري.

۲. اخيستنه او پلورنه په مناسب ارزښت او قيمت تر سره کيږي.

ارزونه:

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. وکالت په لغت اواصطلاح کې څه ته وايي ؟

۲. د وکيل ، موکل،او دعقد محل څخه څه مقصد دی؟

۳. دوکيل په اړه شرطونه ووواياست.

۴. دعقد دځای شرطونه بيان کړئ.

۵. دخصومت وکيل اړوند احکام بيان کړئ.

لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. موکل دوه شرطونه لري :

۲. موکل بايد.. .

۳. په هغه څه کې چې وکيل په کې تصرف کوي بايد موکل د هغه................. وي.

۴. د خصومت وکيل: هغه وکيل دی چې د............... په وړاندې محاکمو کې د خپل .... نيابت کوي.

کورنۍ دنده:

د وکالت اړوند اصطلاحات په يادو زده کړئ. او د وکالت په هکله په پنځو کرښو کې يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکالت ۲

د وکیلانو ډېروالی، د وکالت ختم، د دې باب له ځینو اړوندو مسایلو سره

۱– د وکیلانو ډېروالی:

ډېر داسې پیښېږي چې د یو تن ځخه ډېر اشخاص په تصرفاتو او شخړو کې وکالت کوي، نــو پدې صورت کې به یو شخص دوه یا ډېر وکیلان لري.

الف: که چیرې یو تن ډېر وکیلان پداسې توګه سره ولري چې هر یو ته یې ځانګړی عقد یــا کار سپارلی وي، دې صورت کې به هر یو خپل کار پرته د بل وکیل له مشورې څخــه مخ په وړاندې وړي.

ب: که چیرې یو سړي د یو کار لپاره ډېر وکیلان نیولي وي، دې صورت کې هیڅ یو ځانتــه پرته د موکل له اجازې څخه تاکلی کار نشي ترسره کولای، مګر هغه کارونه کولای شي چې هغه مشورې ته اړتیا نلري، لکه د امانتونو سپارل او د پورونو پرې کول.

۲– د وکالت صفت:

الف: وکالت پرته له اجورې څخه:

مفت وکالت کول روا دي، لاکن پدې بیا عاقدین ملزم ندي، نو هر یو کولای شي چې دا عقد فسخه کړي.

ب: په اجورې باندې وکالت: دا وکالت په دوه صورتونو کې راتلای شي:

۱. دا چې د انعام بڼه ولري، یعنې چې په عقد کې وخت او کارونه ونه ټاکل شي، دې صورت کې جبري عقد ندی.

۲. اما که چیرې د اجورې بڼه ولري، یعنې چې وخت او کار پکې وټاکل شي، بیا ملزم دی[۱].

۳– د وکالت پای: وکالت په لاندې شیانو باندې پای ته رسیږي:

۱. کله چې موکل خپل وکیل ګوښه کړي، خو پدې شرط چې وکیل پرې خبر وي ، او د بل کس حق ورسره تړاو ونلري.

۲. کله چې موکل خپله د وکیل دنده ترسره کړي، ځکه چې دې وخت کې وکالت هیڅ ګټه نه لري.

[۱]– وګوره: بدائع الصنائع: ۳۷/٦، الدر المختار: ۳۱۵/۷.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣. کله چې د وکالت غرض ترسره شي، يعنې هغه تصرف اجرا شي د کوم لپاره چې وکيل نيول شوی دی.
٤. کله چې موکل يا وکيل خپل اهليت په مړينه او يا دائمي ليونتوب سره د لاسه ورکړي.
٥. کله چې هغه عين له منځه ولاړ شي چې د هغې د تصرفاتو لپاره وکيل نيول شوی وي.
٦. د موکل له لاسه د موکل فيه وتل[1].

فعاليت: وکالت د کفالت سره څه توپير لري؟ په ډليز اويا انفرادي توگه دغه موضوع روښانه کړئ.

د وکالت اړوند مسائل:

١. داسې وکالت هم شته چې هيڅ حقوق نلري، لکه په چا پسې د تگ راتگ وکالت، پرته له ملازمت څخه هيڅ نلري.
٢. ځينې وکالتونه داسې دي چې حقوق يې وکيل ته راجع کيږي او بيا د نورو حقوق موکل ته راجع کيږي، بناء:

الف: هر هغه عقد چې موکل ته يې د نسبت اړتيا نه وي، ځان ته يې نسبت کول صحيح کيږي، بناء حقوق يې عاقد ته راجع کيږي لکه د پلورلو عقد پس همدا وکيل به هغه چا ته چې وربانديې يې شی پلورلی مبيعه سپاري او پيسې به ترلاسه کوي.

ب: که چيرې عقد داسې وي چې هغه د موکل نسبت ته اړتيا لري، د دې حقوق موکل ته راجع کيږي لکه نکاح.

ج: همدا راز که چيرې داسې عقود وي چې د هغې تمام په قبض او ترلاسه کولو سره راځي لکه بخشش، قرض او داسې نور. د دې نسبت به هم موکل ته کوي او حقوق يې هم همده ته راجع کيږي.

د اخيستلو د وکالت ډولونه: دا وکالت په دوه ډوله دی:

١– **عام:** هغه داسې چې موکل وکيل ته ووايي، څه چې دې خوښ وي ما ته يې اخله يا څه چې گوري ما ته يې اخله.

٢– **خاص:** داسې چې موکل خپل وکيل ته ووايي: ما ته جامې يا کور او يا غاړکۍ واخله.

---

[1]– الدر المختار: ج ٧ ص ٣٩٣، المبسوط ٥٠/١٩، بدائع الصنائع: ٣٨/٦، تکملة فتح القدير ١٢٦/٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. ایا یوکس کولای شي څو تنه وکیلان ونیسي؟ بیان یې کړئ.

۲. په اجوره سره دوکالت یو مثال وواياست.

۳. کله وکالت پاې مومي ؟ درې موارد یې وواياست.

لاندې عبارات بشپړ کړئ:

۱. پرته له اجورې وکالت .... دی، مګر یو دعاقدینوکولای شــي چــې عقد............... کړي.

د وکیل د ګوښه کولو دوه شرطونه دي:

۲. ....

۳. ....

کورنۍ دنده:

د درس مهم مطالب په خپل عبارت په پنځو کرښو کې ولیکئ.

مضاربت

د مالونو د شرکت څخه یو ډول شرکت د مضاربت شرکت دی، هغه داسې چې پانګه د یو چا او کار وربانديې بل څوک کوي، دا شرکت د اجارې سره ورته والی لري، ځکه چې کار ګر په مال کې د هومره ګټې مستحق دی چې څومره کار یې په مال کړی وي.

د مضاربت تعریف:

مضاربت په لغت کې د ضرب یا سفر په معنا دی، ځکه چې کارګر سفر ته اړتیا لري.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: هغه عقد دی چې مالک مال د تجارت لپاره بل چا ته پداسې ډول ورکړي چې ګټه به دواړه د ټاکلي شرط سره سم ویشي. یا په بل عبارت دا هغه شرکت دی چې مال د یو چا او تجارت وربانديې بل څوک کوي[1] مضاربت ته قراض هم ویل کیږي.

د مضاربت روا والی: مضاربت په قران کریم، احادیثو او اجماع بانديې ثابت دی.

قران کریم: الله جل جلاله فرمايي: «وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ» (د المزمل سورت، ۲۰ آیت)

ژباړه: (... او نور په ځمکه کې ګرځي د الله جل جلاله د فضل (حلال رزق) لټونه کوي. مضارب هم په ځمکه کې د الله جل جلاله د فضل لټونه کوي.

حدیث: د عبدالله ابن عباس رضی الله عنهما څخه روایت دی چې: ((حضرت عباس رضی الله عنه به چې کله د مضاربت لپاره چا ته مال ورکاوه، په مضارب بانديې به یې دا شرط ایښودل چې زما مال سره به په بحر کې نه ځې، نه به خوړونو ته کوزیږې او نه به وربانديې ژوندی مال اخلې، که چیرې دې دا کارونه وکړل تاوان به یې ته ګالې، کله چې دا شرطونه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته ورسیدل، اجازه یې ورکړه[2].

اجماع: د صحابه کرامو رضوان الله علیهم اجمعینو د ټولګې څخه په روایت کې راغلي چې دوی د یتیم مال په مضاربت ورکړی او لدې څخه هیڅ چا انکار ندی کړی[3]، بناء دا اجماع شمیرل کیږي.

---

[1]- وګوره: المبسوط ۱۸/۲۲.

[2]- د دې تخریج طبراني په الاوسط کې کړی.

[3]- وګوره: نصب الرایة ۱۱۳/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مضاربت د روا والي حکمت:

خلکو ته د مال څخه د ګټې اخیستلو لار برابرول، یو بل سره پداسې شکل مرسته کول چــې د یو بل له تجربو څخه په ګټه اخیستلو بنه ګټه ترلاسه او غوره نتیجې ته رسېدل د مــضاربت د روا والي حکمت ګڼل کېږي.

د مضاربت رکن:

د مضاربت رکن ایجاب او قبول دی، په هغو الفاظو باندې چې په مضاربت دلالت کوي.

د مضاربت ډولونه:

مضاربت په دوه ډوله دی، مطلق مضاربت او مقید مضاربت.

۱–مطلق مضاربت:

مطلق مضاربت هغه دی چې څوک بل چا ته خپل مال د مضاربت په نوم ورکړي او کار، د کار ځای، صفت او هغه کس چې ورسره معامله کوي تعین نه کړي.

۲– مقید مضاربت:

هغه مضاربت دی چې یو څوک چا ته ټاکلې اندازه روپۍ د معین ښار، معین مال، معین وخــت او یا یو خاص شخص سره د معاملې کولو لپاره ورکړي، یعنې دا روپۍ پدې شرط درکوم چــې اخیستل او خرڅول به د فلاني سره کوې.(۱)

د مضاربت حکم:

مضاربت یو غیر لازم عقد دی، برابره ده چې د کار د پیل څخه مخکې وي او که وروسته، بناء هر یو له عاقدینو څخه یې له منځه وړلای شي، همدارنګه په میراث هم نه وړل کیږي.

د مضاربت شرطونه:

د مضاربت د صحت لپاره ځینې شرطونه په عاقدینو، راس المال (پانګه) او ګټه کې بیــل بیــل شرط شوي دي.

د عاقدینو شرطونه:

عاقدین د مال له خاوند او مضارب څخه عبارت دي. د دوی شرطونه کــټ مــټ د وکیــل شرطونه دي، چې مونږ په وکالت کې ذکر کړل.

۱– بدائع الصنائع ۷۸/۶.

د پانګې شرطونه:

دمضاربت د راس المال (پانګې) شرطونه دا دي:

۱. د مضاربت پانګه باید د چلیدونکو پیسو څخه وي.
۲. د مضاربت د پانګې اندازه باید معلومه وي.
۳. د مضاربت پانګه به معینه او موجوده وي، پور به نه وي.
۴. د مضاربت پانګه به کاریګر (مضارب) ته سپارل کیږي.

د ګټې شرطونه:

د ګټې شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. د ګټې اندازه به څرګنده وي.
۲. ګټه به تیته او پراګنده وي، یعني به نیمايي، دریمه یا څلورمه به دواړه سره متفق شوي وي.

فعالیت: خوتنه زده کوونکي دې دمضاربت مختلف شکلونه تمثیل کړي

ارزونه:

لاندې شیان تعریف کړئ:

۱. مضاربت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. مطلق او مقید مضاربت تعریف کړئ.
۳. د مضاربت حکم څه دی؟
۴. د راس مال شرطونه په مضاربت کې بیان کړئ.
۵. په مضاربت کې د ګټې شرطونه ووایاست.

کورنۍ دنده :

د مطلق او مقید مضاربت صورتونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مضاربت ۲

په تیر درس کې مو مضاربت د ارکانو او شرايطو سره وپيژانده، په دې درس کې د مضاربت احکام او هغه شيان چې مضاربت وربانديې پاى مومي وړانديې کوو.

هر کله چې مضاربت د يو شرط د خلل له امله فاسد شو مضارب دمناسبې مزدورۍ مستحق ګڼل کيږي او په ګټه کې نشي شريکيداى، نو که چيرې يو څوک چا ته ووايي: زما جال د ښکار لپاره واخله، څه چې دې ښکار کړل د مضاربت په توګه زما او ستا تر منځ شريک دي، په دې صورت کې د مضارب لپاره د مضاربت په اساس هيڅ نشته، ځکه دا صحيح مضاربت ندى او نه وربانديې د صحيح مضاربت احکام پلي کيږي، بلکه دې سړي ته به مناسبه مزدوري ورکول کيږي، برابره ده چې نوموړي مضاربت ګټه کړې وي او که نه، ځکه چې فاسد مضاربت د فاسدې اجارې غونديې دى.

د صحيح مضاربت احکام:

۱. مضارب (کاريګر) چې کومه پانګه په لاس کې لري ورسره امانت ده او دى په خپله امين ګڼل کيږي، ځکه چې ده دا مال د خپل مالک په اجازه قبض کړى دى.
۲. مضارب په اخيستنې او پلورنې کې وکيل ګڼل کيږي، ځکه ده د بل چا په مال کې په اجازې سره تصرف کوي او د وکيل معنا همدا ده.
۳. مضارب په مضاربت کې د خپلې برخې د ګټې په اندازه شريک شميرل کيږي، ځکه دى د مال د ځينې برخې مالک وګرځيد د هغه کار په اساس چې ده ترسره کړى دى.
۴. کله چې په يو سبب د اسبابو سره مضاربت فاسد شو، اجاره ګرځي او مضارب د مال د خاوند مزدور دى، نو مناسبه اجوره به ورکول کيږي.
۵. که چيرې مضارب دعقد تاکلو شرطونه څخه مخالفت وکړي، غاصب شميرل کيږي، ځکه ده د بل چا په ملکيت تيرى کړى دى.
۶. د مضاربت تاوان د مال په خاوند دى، په هغه صورت کې چې ګټه شتون ونلري، خو که چيرې د ګټې څخه وروسته تاوان رامنځ ته شوى وي دا تاوان به د ګټې څخه ورکول کيږي[1].

---

[1] – مختصر الطحاوي ۱۲۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکي دې د فاسد مضاربت مثالونو په هکله په خپلو منځوکې مباحثه وکړي.

د مضاربت پای: مضاربت په لاندې شیانو سره پای مومي:

۱. په فسخه او له منځه وړلو باندې مضاربت پای مومي.
۲. کله چې مضارب د تصرفاتو څخه گوښه شي مضاربت پای ته رسیږي.
۳. کله چې یو د عاقدینو څخه د مال خاوند یا مضارب مړ شي.
۴. کله چې یو د عاقدینو څخه لیونی شي.
۵. کله چې د مضاربت پانگه د مضارب په لاس کې له منځه ولاړه شي.

د مضاربت په هکله مسئلې:

۱. کله چې د مضارب لپاره پرته له تجارتي مال څخه گټه وټاکل شي مضاربت جواز نلري.
۲. مضارب دا واک لري چې دمضاربت مال بل چا ته د دې لپاره ورکړي تر څو د بل ښـــار څخه ورته سامان راوړي، پداسې حال کې چې اجوره یې ورسره نه وي منلې.
۳. مضارب دا واک نلري چې د مضاربت مال بل چا ته د مضاربت لپاره ورکړي او د چا سره شریک شي، او نه یې د خپل او بل مال سره گډولای شي، مگر که چیرې د مال خاونـــد ورته داسې ویلي وي چې کارونه پخپله خوښه کوه، بیا خپلواک دی.
۴. مضارب به خپل واجبي مصارف د مضاربت له مال څخه کوي، دوا او د علاج مصارف هم په واجبي نفقاتو کې شمیرل کیږي، ځکه د بدن اصلاح یې پدې باندې راځي او پرتـــه لـــه جوړ صحته هیڅ تجارت نشي کولای.
۵. که چیرې مضاربت گټه کړې وي مصارف به د همدې څخه کیږي او که چیرې یې گټه نه وي کړې بیا به د پانگې څخه حسابیږي، ځکه چې مصارف د مال څخه له منځه تللې برخه ده.
٦. که چیرې د مضارب او د مال خاوند تر منځ د مال د بیرته ورکړې په هکله اختلاف رامنځ ته شو، د مال د خاوند خبره د باور وړ ده.
۷. مضارب ته به تر هغه پورې گټه نه ورکول کیږي تر څو چې مال په پیسو بدل او د مـــال خاوند ته یې نقدې تسلیم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. په کومو حالاتو کې اجر مثل دمال په خاوند باندې لازمیږي.

۲. د مضاربت اړوند ځینې احکام ووایاست.

۳. د مضاربت عقد څه وخت له منځه ځي؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ؟

۴. ایا مضارب کولای شي مضاربت مال بل چاته په مضاربت ورکړي؟

۵. مضاربت کوونکي دمضاربت اړوند مصارف له کوم ځای څخه پوره کوي؟ موضوع روښانه کړئ.

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هغه مهم حالات چې مضارب وربانديې د مناسبې مزدورۍ مستحق ګرځي عبارت دي له ....

۲. ستاسې په مقرر کتاب کې د صحیح مضاربت احکام عبارت دي له ....

۳. مضاربت پدې .... شیانو پای مومي.

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هبه

هبه هديې او صدقې ته شامله ده، ځکه چې معناوې يې سره نږدې دي، که چيرې څوک څه شی کوم اړ سړي ته د الله جل جلاله د رضا په خاطر ورکړي، دا صدقه ده، خو که چيرې يې چاته د دوستۍ له کبله ورکړي، بيا هديه، او که دا يوه معنا هم پکې موجوده نه وي بيا هبه ده.

د هبې معنا:

هبه په لغت کې ورکړې او تبرع ته وايي.(۱)

او د فقهاءو په اصطلاح کې هر هغه عقد او تړون چې په ژوندانه کې پخپله خوښه پرته له کوم عوض څخه بل ته ملکيت ثابتوي هبه بلل کيږي.(۲)

د هبې د روا والي دليل:

هبه په قران کريم، احاديثو او اجماع باندې رواشوې ده.

۱. **قران کريم**: الله جل جلاله فرمايي: «فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًـــا» (سورة النساء، ۴ آيت) ژباړه : که چيرې تاسې ته خپلو ښځو د مهر څه برخه دروبښله نو په خوښۍ سره يې وخورئ.

۲. **سنت**: نبي اکرم صلى الله عليه وسلم فرمايي: «لَا تَحْقِرَنَّ إِحْدَاكُنَّ أَنْ تُهْدِيَ لِجَارَتِهَا وَلَـوْ كُرَاعَ شَاةٍ مُحْرَقًا».(۳) ترجمه: که يوه ښځه خپلې گاونډۍ ته په هديه کـــې د پـــسه يـــو ښنگرى (سوم) ورکوي هغه دې هم سپک نه گڼي.

۳. **اجماع**: د هبې د ټولو ډولونو په استحباب اجماع شوې ده.

د هبې رکن: ايجاب او قبول د قبض سره د هبې رکن دى.(۴)

۱– لسان العرب ۱/۸۰۳.
۲– فتح القدير ۷/۱۱۳.
۳– مؤطا امام مالک (رح).
۴– المبسوط ۱۲/۷۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یوشمیر زده کوونکي دې دهبې څو صورتونه تمثیل کړي.

د هبې شرطونه: هبه ځانګړي شرطونه لري چې په لاندې ډول بیانیږي:

۱. هبه کوونکی باید د هبې (بخشش) ورکولواهلیت ولري یعني عاقل او بالغ وي.
۲. موهوب (ببنل شوی شی) باید د هبې په وخت کې موجود وي.
۳. موهوب باید ارزښتناک مال وي، نو د تښتیدلي اوښ هبه صحیح نده.
۴. موهوب باید مملوک مال وي، نو د مباحاتو ببنل صحیح ندي.
۵. موهوب باید دهبه کوونکي ملکیت وي، د بل چا د مال هبه کول صحیح نه دی.
۶. موهوب مال باید جلا شوی او په امان کې وي، د تیت او خور شي هبه کول صحیح ندي.
۷. د موهوب مال قبض باید د واهب په اجازه ترسره شوی وي.
۸.

د قبض ډولونه:

د هبې قبض په دوه ډوله راتلای شي، چې یو ته اصالتاً او بل ته نیابتاً قبض ویل کیږي.

۱– **اصالتاً قبض:** هغه قبض دی چې یو سړی پخپله د ځان لپاره شی قبض کړي، د جواز شرط یې یواځې عقل دی، بلوغ ورته شرط ندی، نو د لیوني قبض صحیح ندی.

۲– **نیابتاً قبض:** هغه قبض دی چې د ماشوم پر ځای دهغه ولي ترلاسه کړي، د جواز شرط یې د ولایت موجودیت او سرپرستي ده.[1]

د هبې حکم:

د ملکیت ثبوت دی د هغه چا لپاره چې هبه ورته شوی وي ، پداسې توګه سره چې رجوع او فسخه پکې راتلای شي، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: ((واهب بیرته خپل ببنلی مال په هغه صورت کې غوښتلای شي چې عوض یې نه وي اخیستی.))[2]

---

[1]– بدائع الصنائع: ج ۵ ص ۱۲۶.
[2]– نصب الرایه ۱۲۵/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. هبه په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟

۲. دهبې شرطونه بيان کړئ.

۳. قبض په څو لارو سرته رسيږي؟ واضح يې کړئ.

۴. د هبې حکم وواياست.

ب: لاندې خالي ځايونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. هبه ورکوونکې بايد د .... د............ اهليت ولري.

۲. رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايي: ((واهب خپل ببنلې مال بيرته غوښتلای شي تر څو چې .... نه وي اخيستی.))[1]

کورنۍ دنده:

دلوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

---

[1] – نصب الرايه ۴/۱۲۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

هبه ۲

په تیر درس کې مو د هبې تعریف، شرایط او ارکان وپیژندل، اوس پدې هکله نوره ځېړنه چې په هبه باندې د رجوع موانع او خپلو اولادونو ته ورکړه او داسې نور بیانوو.

لومړی: په هبه باندې د رجوع موانع:

احمد محمود ته غوا وبښله وروسته له څه مودې بیرته پښیمانه شو غواړي چې بیرته خپله غوا د محمود څخه واخلي، ایا دا کار ورته روا دی او که نه؟

دا کار په خپل ذات کې روا دی خو دا یو کمزوی عمل دی چې د انسان د شان سره مناسب نه دی، خو په ځینو صورتونو کې د موانعو له امله رجوع ورباندې روا نده.

پر هبه باندې د رجوع موانع:

۱. کله چې د هبې مالي عوض ورکړل شي:

یعنې واهب ته د هبې مالي بدله ورکړي، او واهب دا عوض قبض کړي، بیا خپل بښل شوی شی نشي غوښتلای.

۲. کله چې خپلوانو ته شی وبښل شي:

که چیرې یو څوک خپلو داسې خپلوانو ته چې د ده د محارمو څخه وي مال بخشش کړي، بیرته یې ورڅخه نشي غوښتلای، ځکه چې خپلوي معنوي عوض دی.

۳. کله چې بښل شوي شي کې زیاتوالی وشي:

۴. یعنې بښل شوې غوا بچی وزیږوي او یا تو‌ته وي وګنډل شي بیا یې غوښتل روا ندي.

۵. کله چې موهوب له ملکیت څخه ووځي:

یعنې یا یې خرڅ کړي او یا یې بل چا ته ببښلی وي رجوع ورباندې نشي کولای.

۶. کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند له لاسه ورکړي.

۷. کله چې بښل شوی شی له منځه ولاړ شي.

۸. کله چې ښځه خپل خاوند او یا خاوند خپلې ښځې ته شی بخشش کړي، بیا یې هم نشي غوښتلای.

دويم: اولاد ته ورکړه:

خپل اولاد ته په ورکړه کې برابري او مساوات مستحب دي، او په روغتيا حالت کې يو پر بل غوره کول مکروه دي.

له مستحب مساوات څخه مراد کوم ډول مساوات دی؟ پدې هکله فقهاء په دوو ډلو ويـــشل شوي دي:

۱–د امام ابو يوسف رحمه الله تعالى نظر:

د پلار لپاره دا مستحب ده چې په ورکړه کې د نارينه او ښځينه اولاد تر منځ مساوات مراعات کړي، د ده دليل د نبي اکرم صلى الله عليه وسلم دا حديث دی چې فرمايي: ((تاسې په ورکړه کې د بچو تر منځ برابروالی مراعت کړئ، که زه چيرې غني وای ما به ښځينه اولاد ته د نارينه و څخه ډير څه ورکړي وای.))[۱]

۲–د امام محمد رحمه الله تعالى نظر:

امام محمد رحمه الله تعالى وايي: پلار ته پکار ده چې د اولادونو تر منځ په ژوند کې هغه ويش وکړي کوم چې الله تعالى په ميراث کې کړی، يعني په ژوند کې دې هم نارينه اولاد ته د ښځينه اولاد په پرتله دوه چنده ورکوي، ځکه دا ويش الله جل جلاله کړی دی.

فعاليت: ځو تنه زده کوونکي دې په ډليز او يا انفرادي توګه دهبې د يو يو شرط حکمت په اړه خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

دريم: په ورکړه کې مساوات او برابروالی:

په ورکړه کې د اولادونو تر منځ د برابري او مساوات خيال ساتل واجب ندی بلکه يـــو مـــستحب عمل دی، نو که چيرې يو ځوک ځنو اولادونو ته په نورو باندې زياتوالی کوي صحيح دی سره لـــه کراهيته، ځو هغه احاديث چې په برابروالي باندې امر کوي، په استحباب محمول دي.

څلورم: مور او پلار ته ورکړه:

مور او پلار ته په ورکړه کې د مساوات او برابرئ خيال ساتل سنت دي مګر ځنې وختونـــه د مور غوره والی په پلار باندې په زياته ورکړه او عزت کولو سره جواز لري، نظر په هغه احاديثو چې پدې هکله راغلي دي.

---

[۱]– قال عليه السلام: ((سووا بين اولادکم في العطية ولو کنت مؤثراً لاثرت النساء على الرجال)) مجمع الزوائد ۳/۱۵۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: ورونو او خویندو ته ورکړه:

په هبو او بخششونو کې د ورونو او خویندو تر منځ تعادل ساتل مستحب دي، په هغه صورت کې چې اړتیاو کې سره برابر وي، خو د مشر خاص کول په څه زیات شي جواز لري، رســول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي: ((مشر ورو د پلار ځای لري)).[1]

د هبې په هکله مسئلې:

١. که چیرې یو څوک چا ته داسې غوا چې ګیډه کې بچی ولري، پرته له بچي هبه کړي روا نده، ځکه دا داسې هبه ده چې په بل شي سره مشغوله او بنده ده.

٢. که چیرې څوک چا ته داسې شی چې ویشل شوی او بیل شوی وي وبښي، حال داچــې د قبض او ترلاسه کولو اجازه ورنکړي، مګر که د واهب په وړاندې قبض او ترلاسه شي روا دي.

٣. په هبه باندې رجوع صحیح نده، مګر په خوښه یا د قاضي په پریکړه صحیح ده، ځکه چې وروسته د تمامیدو څخه رجوع فسخه ګڼل کیږي.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

١. دهبې د بیرته غوښتنې موانع بیان کړئ.

٢. په کومو حالاتوکې مور اوپلارته د اولاد ترمنځ توپیر کول روا دي؟

٣. ایا څوک کولای شي چې د مور اوپلار اویا له خپلوان څخه هغه تحفه چې ورکړې وه بیرته واخلي؟

ب لاندې عبارات بشپړ کړئ:

١. که چیرې څوک چا ته غوا پرته له هغه بچي چې ګیډه کې یې دې هبه کړي..................

٢. د هبې بیرته د اخیستلو غوښتنه صحیح نده، مګر په .... اویا د ....په پریکړه صحیح ده.

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ ، او خپلې کورنۍ ته دغه لوست ولولئ.

---

[1]– بیهقي او طبراني روایت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته لسم لوست

ودیعت (امانت)

احمد زید ته وايي: دا راديو واخله ما ته يې وساته او يا دا له تا سره امانت شوه. دې عمل تـه وديعت وايي.

د وديعې معنا:

وديعه د (و،د،ع) له تورو څخه اخېستل شوې چې په لغت کې ترک او پرېښودلو ته وايي، يعنې د بل سره د ساتنې پخاطر د شي ايښودلو ته وديعه وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې:

صريحاً او يا دلالتاً په خپل مال باندې د بل چا مسلطول دحفظ او ساتنې لپـاره وديعـه بلـل کيږي.(۱)

اصطلاحات:

مُودِع: د دال په زير امانت ورکوونکي ته وايي

مُودَع: د دال په زور باندې امانت اخستونکي ته وايي.

د امانت د روا والي دليل:

ايداع يا امانت ايښودل په قران کريم او احاديثو باندې روا شوی دی.

لومړی قران کريم: الله جل جلاله فرمايي: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا» (النساء، ۸) الله جل جلاله تاسې ته امر کوي چې امانتونه هغه چا ته وسپارئ چې څوک يې اهليت لري.

دويم حديث:

نبي اکرم صلی الله عليه وسلم فرمايي: «أَدِّ الأَمَانَةَ إِلَى مَنِ ائْتَمَنَكَ وَلاَ تَخُنْ مَنْ خَانَكَ»(۲) ژباړه: چا چې امين گڼلی يې هغه ته خپل امانت وسپاره، او هغه چا سره خيانت مه کوه چې له تا سره يې خيانت کړی دی.

د امانت يا وديعت رکن:

د وديعت رکن ايجاب او قبول دی.

د وديعت په عاقدينو کې يواځې عقل شرط او بلوغ ته اړتيا نه ليدل کيږي.

۱– حاشيه ابن عابدين ۴/۵۱۵.

۲– ابو داود او ترمذي روايت کړی دی.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د ودیعت صورت په ټولګي کې تمثیل کړي.

د امانت حکم: په لازمي او حتمي ډول مالک ته د شي ساتل د امانت حکم دی.

د امانت د ساتلو لیارې:

هغه څوک چې امانت ورسره ایښودل شوی دی د امانت په ساتلو داسې مکلف دی لکه څنګه چې خپل مال ساتي او په هغه ځا به یې ساتي چې د ده په عیال کې شامل وي او پده یې نفقـه لازمه وي لکه د ده ښځه، زوی او مزدور یې.

ایا ودیعه تاوان لري او که څنګه؟

له ځا څخه د ساتنې لپاره د امانت اخیستل د ثواب کار دی، خو د دې مال ساتنه به د خپل مـال په څېر کوي او د ده د تقصیر څخه پرته د مال د تلف په صورت کې په ده بانـدې تـاوان نـه لازمېږي، ځکه نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمايي: «په هغه ځا باندې چـې امانـت ورسـره ایښودل شوی تاوان نشته مګر په هغه صورت کې چې خیانت یـې کـړی وي بیـا بـه تـاوان ورکوي»[١]

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د ودیعت دهر شرط دحکمت په هکلـه خپلو ملګروته معلومات ورکړي.

د امانت د تاوانیدو حالات:

په لاندې حالاتو کې د امانت تاوان ورکول لازمېږي:

١. هغه څوک چې امانت ورسره ایښودل شوی د امانت ساتل پرېږدي.
٢. کله چې مؤتمن امانت د هغه ځا سره کېږدي چې هغه د ده په عیال کې نه وي، او یا یـې هغه ځا ته ورکړي چې دی وربانډې خپل مال عادتاً نه ساتي.
٣. کله چې د امانت مال هغه څوک استعمال کړي چې ورسره ایښودل شوی، یعنې امانـت استعمال کړي او ګټه ترېنه واخلي.
٤. کله چې د امانت څخه منکر شي.
٥. کله چې امانت د خپل مال سره ګډ کړي.
٦. کله چې مُودَع د مُودِع د ساتنې له شرایطو څخه مخالفت وکړي، یعنې د هغـه د ټـاکلو شرایطو لاندې یې ونه ساتي.

---

[١]– بیهقي او دار قطني روایت کړی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

امانت په لاندې حالاتو کې پای مومي:

۱. کله چې امانت مال بیرته خپل خاوند ته ورکړي.
۲. کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند یا اهلیت له لاسه ورکړي.
۳. کله چې د امانت مال مالک بل څوک وګرځي، یعنې ملکیت یې انتقال ومومي.

د امانت اړوند مسائل:

۱. کله چې د امانت ساتونکي او امانت ورکوونکي تر منځ اختلاف څرګند شي، امانت ساتونکی ووایي: ستا امانت ما سره له منځه ولاړ او یا ما درکړ، حال داچې امانت ورکوونکی ووایي: نه داسې نده، نو د هغه چا خبره د باور وړ ده چې امانت ورسره ایښودل شوی دی، ځکه چې په ساتنه باندې امین ګڼل شوی دی.
۲. که چیرې دوه تنه د یو سړي سره څه شی امانت کیږدي او دواړه ولاړ شي، وروسته یو راشي او خپله برخه وغواړي، ده ته به تر هغه چې بل ملګری یې نه وي حاضر شوی خپله حصه نه ورکول کیږي.[۱]

ارزونه:

أ. لاندې شیان بیان کړئ:
۱– ودیعه یا امانت لغتاً او صطلاحاً تعریف کړئ.
۲– امانت باید څرنګه وساتل شي؟
۳– د امانت ساتوونکی په کومو حالاتو کې ضامن ګڼل کیږي؟
۴– په کومو حالاتو کې امانت پای مومي؟
۵– که چېرې د امانت خاوند اوهغه ساتوونکي ترمنځ اختلاف پیدا شي، نو کوم یو خبره د اعتبار وړده؟ واضح یې کړئ.
ب– لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:
۱ . مودِّع ته .... هم ویل کیږي، اوهمدارنګه مودَّع ته.................. ویل کیږي.
۲ . دامانت ساتوونکی ضامن نه وي ، په هغه حالت کې چې.................................... .

کورنۍ دنده:

د خلکو دامانتونوکیښودل او د هغودساتلو ګټو تر عنوان لاندې په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

---

[۱]– المبسوط: ۱۲۳/۱۱.

مدینې منورې ته د نبي کریم صلی الله علیه وسلم هجرت

له هجرت څخه مخکې:

کله چې د مدینې منورې مشرانو له نبي کریم صلی الله علیه وسلم سره د عقبې دویم بیعت وکړ او قریش لدې بیعت څخه خبر شول نو د مکې د مشرکینو ضرر رسول لاپسې زیات شول، ځکه دوی پوهېدل چې له مسلمانانو سره د مدینې منورې د اوس او خزرج قبیلو مرسته د مسلمانانو د قوت لامل ګرځي.

پدې وخت کې مسلمانان نبي کریم (ص) ته راغلل او له هغه څخه یې مدینې منورې ته د تللو اجازه وغوښتله، نبي کریم (ص) مدینې منورې ته د هجرت اجازه ورکړه او مسلمانانو مدینې منورې ته په پټه توګه هجرت پیل کړ.

د هجرت په اړه د ابوبکر صدیق (رض) غوښتنه:

ابو بکر صدیق (رض) هم نبي کریم (ص) ته تشریف یوړ او مدینې منورې ته یې د هجرت اجازه ورڅخه وغوښته خو نبي کریم (ص) ورته وویل: یو څه وخته دې انتظار وباسي امکان شته چې الله تعالی ورته ملګری پیدا کړي.

د دې خبرې په اورېدو سره ابوبکر صدیق (رض) ډېر خوښ شو او د سفر لپاره په تیاری نیولو بوخت شو، دوه قوي اوښان یې تیار کړل.

د مکې د مشرکینو د مشرانو دسیسه:

د قریشو مشرانو دا خبره حس کړه چې نبي کریم (ص) مدینې منورې ته هجرت کوي، او کله چې نبي کریم (ص) مدینې منورې ته هجرت وکړي نو شونې ده چې مسلمانان به د عزت او قدرت خاوندان شي، چې دا به د دوی لپاره لوی خطر وي، لدې امله دوی په دار الندوة کې را ټول شول، چې پدې وخت کې ابلیس هم د نجد د خلکو په جامه کې دې مجلس ته ورغی، او جلسه پیل شوه.

یوه وویل: پرېږدئ چې محمد له مکې څخه بهر شي او موږ یې له شر څخه په آرام شو.

ابلیس وویل: دا خبره سمه نده، ځکه هغه کولای شي چې په خپل ځان خلک را ټول کړي او په راتلونکي کې د ستاسو لپاره ډېرې ستونزې پیدا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل وویل: هغه بندي کوو تر هغه چې مړ شي.

ابلیس وویل: دا هم سمه خبره نده، ځکه چې ملګري یې خبرېږي او هغه لـه مـوږ څخـه خلاصوي.

ابو جهل وویل: له هرې قبیلې څخه یو تکړه ځوان ټاکو او هر یوه ته تېره توره ورکوو، تر څو ټول په یو ځای په محمد باندې حمله وکړي او هغه په یو وژونکي ګوزار سره ووژني، چې پدې صورت کې به د محمد قبیله (عبدمناف) و نشي کولای له ټولو عربو سره جنګ وکړي، نو په پای کې به اړ شي چې د دیت اخیستلو ته غاړه کېږدي.

ابلیس وویل: همدا معقوله خبره ده.

پدې ترتیب ټول له ابلیس او ابو جهل سره پدې نظر کې سره شریک شول او ټول اتفاق ته ورسېدل.

لدې توطئې څخه د نبي کریم (ص) خبرېدل: پدې وخت کې جبرئیل امین نبي کریم (ص) ته راغی او ورته وېې وویل چې: د هجرت تیاري ونیسه او نن شپه په خپله بستره کې مه ویده کېږه، هماغه وو چې نبي کریم (ص) د هجرت تیاری ونیو.

حضرت علي (رض) ته دنده سپارل: څرنګه چې له نبي کریم (ص) سره د مکې د خلکو ډېر امانتونه موجود وو او هغه صلی الله علیه وسلم نه غوښتل چې دا امانتونه ضائع شي. او همدارنګه د دې لپاره چې ابو جهل او ملګري یې دا ګومان وکړي چې نبي کریم (ص) تر اوسه پورې په خپل کور کې دی، نو حضرت علي (رض) ته یې وظیفه وسپارله چې د ده په کور کې پاتې شي، څو خلکو ته یې خپل امانتونه وسپاري او د قریشو توطئه جوړوونکي مصروف وساتي، او ورته یې لارښوونه وکړه چې هوښیار او خپل حال ته متوجه واوسي، همدارنګه دا اطمنان یې هم ورکړ چې کفار ده ته هېڅ ضرر نشي رسولای، ځکه نبي کریم (ص) خبر درلود چې قریشو یوازې د هغه صلی الله علیه وسلم د قتل دسیسه جوړه کړې ده او د نورو د قتل او ضرر له پاره هېڅ تصمیم نه لري.

له خپل کور څخه د نبي کریم (ص) وتل: نبي کریم (ص) د بعثت په څوارلسم کال د صفرې د میاشتې په اووه ویشتمه نېټه له خپل کور څخه ووت، په خپل لاس کې یې یو موټی خاورې واخیستې، هغه یې د مشرکانو په سرونو و شیندلې، او د کفارو د صفونو له منځه پداسې حال کې تېر شو چې د یس سورت یې تلاوت کاوه. څه وخت وروسته دوی متوجه شول چې د هغوی د هر یوه په سر خاورې پرتې دي، یوه وویل: محمد له کور څخه وتلی دی.

کفار وارخطا شول، کله چې دوی کور ته ننوتل نو ویې لیدل چې نبي کریم (ص) په خپله بستره کې نشته، او پر ځای یې حضرت علي (رض) پیدا کړ.

د ثور غار ته ورتګ: مشرکینو د نبي کریم (ص) د پیدا کولو په منظور هر لوري ته کوښښونه پیل کړل، خو نبي کریم (ص) پدې توانېدلی و چې د ابوبکر صدیق (رض) په ملګرتیا سره د ثور غره ته (چې د مکې مکرمې په جنوب ختیځ خوا کې موقعیت لري) ولاړ شي، او هلته په یوه غار کې پناه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ثور په غار کې د نبي کريم (ص) پاتې کېدل:

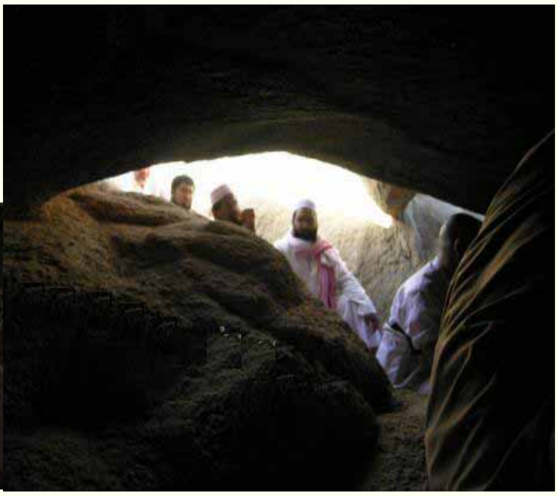

نبي کريم (ص) له ابوبکر صديق (رض) سره د ثور په غار کې درې ورځې پاتې شو، او پدې دريو ورځو کې هره شپه د ابوبکر صديق (رض) د زوی عبدالله په واسطه د مکې د خلکو له احوال څخه خبرېدل، او عامر بن فهيره به (چې د ابوبکر صديق (رض) غلام و) هره ورځ خپل پسونه د څرولو له پاره دې ځای ته راوستل، او کله به چې دوی دواړو د هغو له شيدو څخه استفاده وکړه نو د شپې په تياره کې به بېرته مکې ته را ستنېده.

نبي کريم (ص) دا درک کړې وه چې د مکې مشرکين به له ټولو څخه مخکې د مدينې منورې لاره (چې د مکې مکرمې شمال لور ته موقعيت لري) ډېره وڅاري او تر خپل نظر لاندې به يې ونيسي، نو لدې امله يې د مکې مکرمې جنوب لوری چې په تمامه معنی معکوس او بې ګومانه وه غوره کړه. له دريو ورځو وروسته د عبدالله بن اريقط په ملګرتيا د مدينې منورې په لوري وخوځېدل او له آتو شپو ورځو تېرولو ورسته مدينې منورې ته ورسېدل.

د جايزې او انعام ټاکل: قريش چې د خپلې دسيسې د ناکامېدلو له امله پرېشانه شوي وو، د اضطراري کېناستلو په پای کې يې تصميم ونيوه چې د هغوی د نيولو له پاره له هرې ممکنې وسيلې څخه کار واخلي، نو لدې امله يې سره لدې چې د مکې مکرمې څخه د وتلو ټولې لارې يې تړلې وې، داسې اعلان وکړ: هر هغه چا چې دوی دواړه يې موږ ته په لاس را کړل سل (۱۰۰) اوښان به انعام ورکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سراقه بن مالک هڅه: د دې اعلان له امله سراقه بن مالک (چې په هغه وخت کې مشرک و) د هغو خلکو له جملې څخه و چې په هر لوري یې کوښښ کولو تر څو د نبي کریم (ص) کوم اثر پیدا کړي او د دغې لویې جایزې وړ وګرځي.

په ځمکه کې د سراقه بن مالک د آس ښښي خښېدل: سراقه وکولای شو چې نبي کریم (ص) ووینې، خو کله یې چې کوښښ وکړ څو خپل ځان نبي کریم (ص) ته نیږدې کړي نو د آس ښښې یې دوه ځلې په ځمکه کې ننوتلې، سراقه پدې متیقن شو چې الله تعالی د خپل پیغمبر حفاظت کوي او دې هېڅکله نه شي کولای چې هغه ته ضرر ورسوي، نو هماغه و سراقه وعده وکړه چې دی به د نبي کریم (ص) په اړه هېچا ته څه نه وایي، او پدې ترتیب سره سراقه مکې ته وګرځېد.

فعالیت: لاندینیو کسانو د نبي کریم (ص) په هجرت کې څه رول لوبولی دی؟:

ابوبکر، ابو جهل، حضرت علي،

سراقه بن مالک، عامر بن فهیره، عبد الله بن اریقط.

زده کوونکي دې پدې فعالیت کې په انفرادي او ډله ایيزه توګه برخه واخلي.

د لوست ګټې:

۱. سره لدې چې مسلمانان د الله تعالی په مرسته یقین لري خو بیا هم باید د کارونو په سرته رسولو کې پلان، احتیاطي تدابیر او اسباب په پام کې ولري.

۲. د امانتونو سپارل خپلو خاوندانو ته اسلامي فریضه ده آن تر دې چې په اضطراري حالاتو کې هم باید ورته پام وشي.

۳. د نبي کریم (ص) په وړاندې د حضرت ابوبکر صدیق او حضرت علي رضی الله تعالی عنهما د مقام او منزلت لوړوالی او د پیغمبر (ص) په هجرت کې د دوی رول.

۴. د پیغمبر (ص) په وړاندې د ابو جهل او د هغه د ملګرو بدي.

۵. د الله تعالی لخوا د خپل پیغمبر حفاظت او ساتنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: نورې هغه ګټې چې له لوست څخه تر لاسه کېږي، بیان کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. د دې لوست عمده ټکي په ګوته کړئ.

۲. نبي کریم (ص) په کوم تاریخ خپل کور پرېښود؟

۳. ولې نبي کریم صلی الله علیه وسلم د خپل هجرت مسیر د ثور د غار په لوري و ټاکه؟

۴. د مکې د مشرانو په جلسه کې کومې خبرې وشوې؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

(   ) هغه شپون و چې نبي کریم (ص) او ابو بکر صدیق (رض) د ثور په غار کې د هغه له پسونو څخه ګټه پورته کوله.

ابلیس د پیغمبر صلی الله د وژلو په اړه د (   ) نظر تایید کړ.

پیغمبر (ص) د (   ) نېټه د مدینې منورې په لور د هجرت په نیت له خپل کور څخه ووت.

مدینې منورې ته د پیغمبر (ص) او ابوبکرصدیق (رض) د هجرت د لارې لارښوونه (   ) په غاړه درلوده.

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په لنډه توګه په خپلو تعبیرونو سره په خپلو کتابچو کې و لیکئ!

د لاندې اشخاصو نومونه په صحیح او مکمله توګه پنځه ځلې په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

(صدیق، (ابن فهیره، (ابن اریقط، (ابن مالک)

د لاندینیو کسانو په اړه یوه یوه مناسبه جمله ولیکئ! ابوبکر صدیق، حضرت علي، سراقه بن مالک، عامر بن فهیره، عبد الله بن اریقط، ابو جهل او ابلیس.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته د نبي کريم (ص) رسېدل

د مدينې منورې لومړي کلي (قباء) ته د نبي کريم (ص) رسېدل:

کله چې د مدينې منورې مسلمانانو د نبي کريم (ص) د هجرت او د مکې مکرمې څخه د هغــه صلی الله عليه وسلم د وتلو خبر واورېد، نو هره ورځ به دښتو ته وتل، او د نبي کريم صلی الله د راتگ له پاره به سترگې په لاره وو، د نيمې ورځې له گرمۍ څخه وروسته به ببرتــه خپلــو کورونو ته ستنېدل، بالآخره د دوشنبې په ورځ چې د ربيع الاول د مياشتې آتمه نېټه او د بعثت څوارلسم کال و، له انتظار وروسته بېرته خپلو کورونو ته را وگرځېدل نو يدې وخت کې يو تن يهودي چې د خرما په ونه کې و، ناڅاپه يې سترگې په نبي کريم (ص) او د ده په خواړه ملگري ابوبکرصديق(رض) ولگېدې، په ناڅاپي توگه يې په لوړ آواز وويل: ای د عربو ټوليه! دغــه دی ستاسې هغه لارښود چې تاسو يې د راتگ انتظار کوئ، او ليدلو ته يې ترې او لېواله ياستئ.

مسلمانان چې د نبي کريم (ص) په رارسېدلو ډېر خوشحاله شول، د تکبير په ويلو سره د نبــي کريم (ص) مخې ته ورغلل، او د پيغمبر په صفت سره يې هغه ته هرکلی ووايه.

قباء:

قباء د مدينې منورې لومړی هغه کلی دی چې د مدينې منورې جنوب لور ته د مکې مکرمې په لار کې پروت دی، کله چې نبي کريم (ص) قباء ته ورسېد، نو لومړی هغه څوک چې د نبي کريم (ص) د مېلمستيا شرف يې په برخه شو کلثوم بن هدم وه.

رسول الله (ص) په قباء کې د څلور ورځني اقامت په ترڅ کې تر ټولو مخکې د قباء په نوم د هغه مسجد بنسټ کېښود، چې په قرآن کريم کې ورڅخه د تقوی د مسجد په نامه يادونه شوې ده، او په هغه کې يې لمونځ اداء کول پيل کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت علي (رض) رسېدل:

حضرت علي رضی الله تعالی عنه چې کله د پیغمبر (ص) د لاربښونو سره سم د خلکو امانتونه دوی ته وسپارل نو د مدینې منورې په لور یې حرکت وکړ او پیغمبر (ص) په قباء کې و چې حضرت علي (رض) وروررسېد.

له قباء څخه د مدینې منورې په لور:

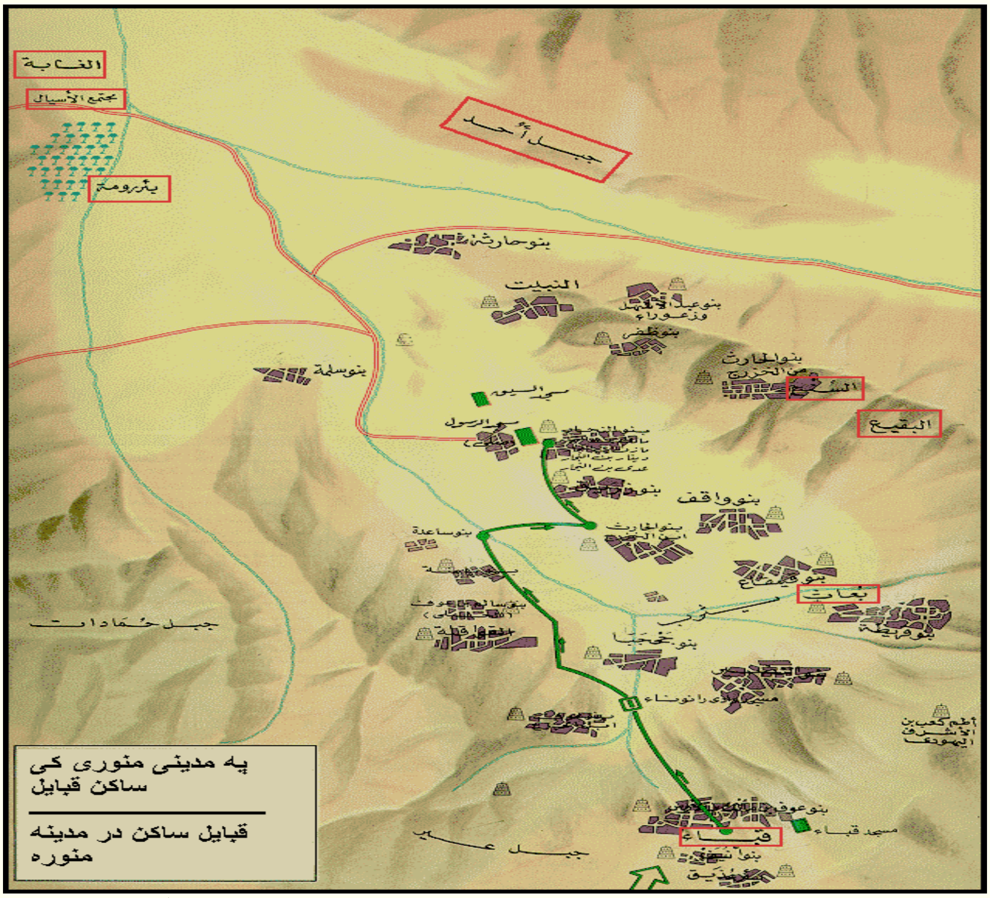

په پنځمه ورځ (چې د جمعې مبارکه ورځ وه) نبي کریم (ص) د بني نجار خلک چې د ده له ماماګانو څخه وو راوبلل، هغوی هم د خپل اخلاص له مخې چې له نبي کریم (ص) سره یې درلود، ټول له خپلو تورو سره د نبي کریم (ص) په خدمت کې حاضر شول، نبي کریم (ص) د بني نجار د خلکو په ملګرتیا د مدینې منورې مرکز ته حرکت وکړ او د جمعې مبارکې ورځې د لمانځه د وخت په رارسېدلو سره یې د بني سالم بن عوف په منطقه کې د جمعې لمونځ اداء کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدينې منورې ته داخلېدل: په همدغه ورځ د جمعې د لمانځه له اداکولو څخه وروسته پيغمبر اکرم (ص) د يثرب ښارګوټي ته ننوت، چې لدې ورځې وروسته په مدينة الرسول او يا مدينه منوره سره ونومول شو، (مدينه په عربي ژبه کې د ښار په معنی ده، يعني د پيغمبر ښار او يا نوراني ښار). مدينې ته د نبي کريم (ص) په رسېدلو د مدينې منورې د کليو خلک ډېر زيات خوښ او خوشحاله شول، خلکو خپله خوشحالي په مختلفو ډولونو ښکاره کوله، د انصارو وړو او کوچنيو نجونو په ډېره خوښۍ او خوشحالۍ سره دغه بيتونه د هرکلي د ترانې په توګه پيغمبر صلی الله عليه وسلم ته وړاندې کول:

طلع البـــــدرعلينا	من ثنيات الــــوداع
وجب الشکر علينا	مـــــا دعـــا لله داع
ايهـــا المبعوث فينا	جئت با لامر المطاع

ترجمه:

د وداع (په مدينه منوره کې د يو کلي نوم دی)له څوکو نه پر مـــوږ بانـــدې د څوارلـــسمې سپوږمۍ را وختله

پر موږ باندې شکر واجب دی تر هغې چې د الله لوري ته يو دعوتګر دعوت (بلنه) کوي.

ای موږ ته راتلونکيه! تا له ځان سره داسې حکم راوړی دی چې منل او اطاعت يې فرض دی.

د هرکلي بيتونه او د هغې ترجمه په ازموينه کې داخله نده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انصارو د خلکو هیلې:

سره لدې چې د انصارو خلک شتمن او بډای نه و خو د هغه ایماني احساس له مخې چې دوی درلود هر یوه یې غوښتل چې نبي کریم (ص) د هغه کور ته تشریف یوسي، د نبي کریم (ص) د اوښ پړی به یې نیولو او ویل به یې: پر ما احسان وکړه، زه به خدمت کې یم، مګر رسول اکرم (ص) فرمایل: د اوښ لاره خوشې کړئ! هغه خپل ځای پېژني. تر هغه چې اوښه د ابو ایوب انصاري د کور مخې ته ګونډه شوه، او پیغمبر (ص) ورڅخه را ښکته شو او له هغه څخه وروسته یې د ابو ایوب انصاري په کور کې استوګنه غوره کړه.

په مدینه منوره کې د نبوي مسجد جوړول:

په مدینه منوره کې تر ټولو لومړی کار چې نبي کریم (ص) تر سره کړ، هغه د نبوي مسجد جوړول وو، چې رسول اکرم (ص) په خپلو مبارکو لاسونو باندې په جوړولو کې یې کار وکړ.

د لوست ګټې:

۱. د مدینې منورې د خلکو (انصارو) مینه او اخلاص د پیغمبر (ص) سره.
۲. په اسلام کې د مسجد جوړولو ارزښت، ځکه تر ټولو لومړی کوم کار چې پیغمبر (ص) په مدینه منوره کې تر سره کړی هغه د مسجد جوړول ؤ.
۳. د مسلمانانو د مشرانو د هرکلي لپاره د خوښۍ څرګندولو او د هرکلي د ترانو د ویلو روا والی.
۴. د ابو ایوب انصاري مقام او منزلت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: لدې لوست څخه چې نورې کومې ګټې تر لاسه کېږي، بیان کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د لوست عمده ټکي بیان کړئ.

۲. پیغمبر (ص) او ملګرى يې په کومه نېټه قباء ته ورسېدل؟ او څو ورځې يې هلته تېرې کړې؟ او تر ټولو مخکې يې څه وکړل؟

۳. پیغمبر (ص) د کومو خلکو په ملګرتیا د مدینې منورې په لورې حرکت وکړ؟

۴. د یثرب نوم له کوم وخت څخه په مدینة الرسول تبدیل شو؟

ب. لاندیني خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. پیغمبر (ص) لومړى د جمعې لمونځ په ( ) کې اداء کړ.

۲. په قباء کې د نبي کریم(ص)د اوسېدلو وخت ( ) ورځې وو.

۳. پیغمبر (ص) په قباء کې د اوسېدلو په وخت ( ) جوړ کړ.

کورنۍ دنده:

د لوست ارزښتناک ټکي په یوه مقاله کې ولیکئ!

پورتني لوست ته په کتو سره لاندینیو کسانو او قومونو څه رول لوبولی دی؟

یهودي سرې، کلثوم بن الهدم، علي بن ابي طالب، بني النجار، بنـــي ســـالم، د انصارو کوچنیو نجونو، ابو ایوب انصاري.

یوویشتم لوست

د مسلمانانو تر منځ د وروړګلوۍ تړون

پیغمبر (ص) د لومړي ځل لپاره د مهاجرینو او انصارو تر منځ د اسلامي وروګلوۍ تړون قــایم کړ، چې د هغې اړیکې له نسبي اړیکو څخه هم ډېرې کلکې او محکمې وې.

د مهاجرینو او انصارو تر منځ وروړګلوي: مدینې منورې ته د نبي کریم (ص) له رسېدلو وروسته د مهاجرینو او انصارو تر منځه د وروړګلوۍ د تړون اعلان وشو، پدې بنیاد د انس بن مالک په کور کې یې د نوي تنو صحابه کرامو تر منځ چې نیمایي یې انصار او نیمایي نور یې مهاجر وو د ورور ګلوۍ د تړون اعلان وکړ، چې د هغې له امله به یې یو له بل څخه میراث هم وړلای شو، او دا کار د مسلمانانو یو بل ته د ډېرې پاملرنې لامل و ګرځېد.

د مدینې منورې د اوسېدونکو سره د یووالي تړون: لکه څنګه چې نبي کریم (ص) د مهاجرینو او انصارو تر منځ د وروړګلوۍ تړون غښتلی کړ، همدارنګه یې د انصارو تر منځه او په ځانګړې ډول د اوس او خزرج قبیلو تر منځ چې د ډېرو کلونو را پدېخوا یې له یو بل سره دښمني درلوده، د وروړګلوۍ تړون قایم کړ.

همدارنګه پیغمبر (ص) د مدینې منورې له ټولو اوسېدونکو یعنې له مـــسلمانانو، مـــشرکانو او یهودو سره د وروړګلوۍ تړون لاسلیک کړ، چې د هغې په وسیله د مدینې منورې اوسېدونکو ته دیني او اقتصادي ازادي ورکړل شوه، او د بهرني یرغل په وړاندې ملکف وو چې له یو بـــل سره مرسته وکړي.

د لوست ګټې:

۱. د مسلمانانو تر منځ د وروړګلوۍ د اړیکو ژوندي کول او په ځانګړي ډول په هغه وخت کې چې یوه ډله له دوی څخه مهاجر او بې کوره وي او بله ډله په بنه حالت کې قرار ولري.

۲. د ګډو مصالحو (ګټو) څخه د دفاع په منظور د مختلفو قومونو او طایفو سره د اړیکو د تړون تـــر سره کولو جواز.

۳. د مسلمانانو تر منځ او په ځانګړي توګه د هغو مسلمانانو تر منځ چې له یو بل سره دښمني ولري، د صلحې او وروړګلوۍ ټینګول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: لدې لوست څخه نورې کومې ګټې تر لاسه کېږي؟ بیان یې کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه وواياست:

۱. د دې لوست عمده ټکي بیان کړئ!

۲. د مدینې منورې له اوسېدونکو سره د یووالي تړون څرنګه تر سره شو؟

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په لنډه توګه په خپلو عبارتونو په کتابچو کې ولیکئ.

له نورو قبیلو سره د رسول الله (ص) تړونونه

کله چې رسول الله (ص) په مدینه منوره کې د مسلمانانو تر منځه د ورورګلوۍ تړون ټینګ کړ، نو د اسلامي ټولنې د پیاوړیتوب او د مدینې منورې د ساتنې په غرض يې مدینې منـــورې تــــه د نږدې سیمو له اوسېدونکو سره هم تړونونه لاسلیک کړل.

د بني عوف له یهودو سره تړون:

د مدینې منورې په شاوخوا کې د یهودو ځینو قبیلو ژوند کاوه، دوی له مـــسلمانانو ســـره خپله دښمني پټه ساتله، خو نبي کریم (ص) له دوی سره له احتیاط څخه کار اخیسته، لدې امله يې له دوی سره ځینې تړونونه لاسلیک کړل چې مهم ټکي يې په لاندې توګه دي:

۱. د بني عوف یهود د مسلمانانو متحدین دي، یهود به په خپل دین او مسلمانان به په خپل دین اوسي.
۲. که د تړون په یوه لوري د پردیو له خوا تېری کېږي، د تړون په دواړو لورو لازم دي چې په اتفاق سره د یرغلګرو پروړاندې له یو بل سره مرسته وکړي.
۳. د تړون دواړه لوري په خپل منځ کې د یو بل له پاره د خیر غوښتونکي وي.
۴. د تړون هېڅ یو لوری د بل لوري د جنایت مسوول ندی.
۵. د تړون دواړه لوري به د مظلوم مرسته کوونکي وي.
۶. د جنګ په وخت کې به د تړون هر لوری خپل مالي مصارف په خپله غاړه اخلي.
۷. د مدینې منورې سیمه د حرم (ممنوعه سیمې) حیثیت لري.
۸. که د تړون د دواړو لورو تر منځه کومه ستونزه پیدا کېږي نو د الله تعالی او د هغه د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د لاربښوونو مطابق به فیصله کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان بايد کوښښ وکړي چې له خپلو ګاونډيانو سره نېکې اړيکې ولري.
۲. مسلمان بايد دخپل ګاونډي لپاره د خير غوښتونکی اوسي.
۳. مسلمان بايد له مظلوم څخه دفاع وکړي.
۴. د اسلامي هېواد لپاره د ښه امنيت په موخه دا لازمه ده چې له ګاونډيانو سره يې د دوستی، او تفاهم تړونونه لاسليک کړي.
۵. د محاربينو څخه د اسلامي خاورې د دفاع په منظور مسلمانانو ته روا دي چې له غير مسلمانانو سره ائتلاف وکړي.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:
۱. د بني عوف له يهودانو سره د پيغمبر (ص) د تړون مهم ټکي بيان کړئ.
۲. د لوست ګټې واضح کړئ.

کورنۍ دنده:

دغه لوست په خپل تعبير سره په کتابچو کې وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو په ضد د قريشو د سيسې

د قريشو کافرانو، سره لدې چې مسلمانانو ته يې په مکه مکرمه کې ډول ډول شکنجې او ضررونه ورسول او مدينې منورې ته د هجرت په وخت کې يې هم دوى ته ضرر ورساوه، خو بيا يې هم له مسلمانانو سره له دښمنۍ څخه لاس وانخيست.

عبد الله بن ابى بن سلول ته د قريشو د ليک لېږل:

د مکې مشرکينو عبد الله بن ابى بن سلول ته (چې د مدينې منورې له مشرانو څخه وو) ليک واستاوه، چې پکې راغلي وو:

تاسو زموږ دښمن ته ځاى ورکړى دى، په الله دې قسم وي، چې يا خو به له ده سره جنگ کوئ او له مدينې څخه يې وباسئ، او يا دا چې زموږ د راتلو انتظار وباسئ، تر څو ستاسې جنگيالي مړه او عزت مو تر پښو لاندې کړو.

د پيغمبر (ص) په وړاندې د عبد الله بن ابى د جنگ تيارى: کله چې دغه ليک د عبد الله او د هغه د ملگرو لاس ته ورغى، هغوى د پيغمبر (ص) مقابلې ته را وړاندې شول، نبي کريم (ص) د دوې له بدو نيتونو څخه خبر شو، پخپله يې د دوې غونډې ته تشريف يووړ، او دوې ته يې وويل: د عبد الله خبرې د مکې د کفارو د درواغجنو تبليغاتو نتيجه ده. هغوى نشي کولاى چې د مدينې اوسېدونکو ته زيان ورسوي. او عبدالله او ملگرو ته يې وويل: آيا تاسو غواړئ چې له خپلو اولادونو او خپلو ورونو سره جنگ وکړئ؟

عبد الله بن ابى د پيغمبر (ص) د خبرو په اورېدو سره له جنگ څخه لاس په سر شو او ولاړل.

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان په حکمت او نېکې موعظې سره کولای شي چې د ډېرو لويو ستونزو مخه ونيسي.

۲. مسلمانان بايد کوښښ وکړي تر څو د داخلي اختلافاتو مخنيوی وکړي، په ځانګړي ډول په هغه وخت کې چې کله له خارجي دښمن سره مخ وي.

۳. له منافقينو سره مخامخ کېدل ډېر ځلې د مسلمانانو تر منځ د نفاق لامل ګرځـي، او پـه ځانګړي ډول په هغه وخت کې کله چې د مسلمانانو تر منځ قومي شعارونه موجود وي.

۴. د مسلمانانو لارښود بايد په مناسب وخت کې د دښمن له دسيسو څخه ځان خبر کړي و اوسي، څو مخکې له مخکې لاس په کار شي.

ارزونه:

أ. لاندينيو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د لوست عمده ټکي بيان کړئ.

۲. د دې لوست ګټې په ډاګه کړئ.

۳. عبد الله بن ابي بن سلول څوک ؤ؟

کورنۍ دنده:

د دې لوست په اړه يوه مقاله وليکئ او مناسب عنوان ورته غوره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزا

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزوه د اسلام په تاریخ کې لومړنۍ سرنوشت ټاکونکې غزوه وه چې د رمضان المبارک په میاشت د هجرت په دویم کال په بدر نومي ځای کې (چې له مدینې منورې څخه په (۱۵۰) کیلو متره فاصله کې واقع دی) د مسلمانانو او مشرکینو تر منځ واقع شوه.

د بدر د جنګ لاملونه:

کله چې مسلمانانو له مکې مکرمې څخه مدینې منورې ته هجرت وکړ، نو د قریشو د مشرکینو له ویرې مدینې منورې ته د خپلو مالونو په وړلو ونه توانېدل، هماغه وو چې مالونه یې د مکې د مشرکینو له لوري غصب شول، په همدې بنیاد چې کله مسلمانان او په ځانګړې ډول مهاجرین د ابو سفیان په مشرۍ د قریشو د تجارتي قافلې څخه خبر شول، چې له شام څخه د مکې په لور روانه ده، پدې هوډ شول چې د قافلې لاره ونیسي، او د مسلمانانو غصب شوي مالونه ورڅخه پدې ترتیب بېرته ترلاسه کړي، پیغمبر (ص) له درې سوه او دیارلسو (۳۱۳) تنو مسلمانانو سره له مدینې منورې څخه د ابوسفیان د قافلې د لارې نیولو په نیت را ووت، کله چې دغه خبر ابو سفیان ته ورسېد، هغه سملاسي دمکې مشران د مسلمانانو له نیت څخه خبر کړل، او د خپلې قافلې د نجات له پاره یې د مرستې غوښتنه وکړه، د مکې مشرکینو د خپلې قافلې د نجات له پاره سملاسي له یو زر او درې سوه تنو لښکر سره د ابو سفیان د مرستې له پاره وروداننګل، خو ابوسفیان د خپلې ځیرکۍ په مرسته قافله په بله لار روانه کړه، او مکې ته یې ورسوله.
قریش د مسلمانانو لدې حرکت څخه ډېر سخت په غوسه شول، او سره لدې چې مکې مکرمې ته د قافلې له روغ رسېدلو څخه خبر شول، مګر د مشرکینو د لښکر مشر ابو جهل د مسلمانانو سره په جنګ کولو ډېر ټینګار وکړ، د مشرکانو د لښکر مشر ابوجهل، د خپل هغه جاهلي غرور له مخې چې یې درلود، قسم یاد کړ او ویې ویل: په الله مې قسم چې بدر ته به ځم، هلته به درې شپې او ورځې مېلې جوړوم، تر څو ټول عرب زمونږ له قوت څخه خبر شي او د تل له پاره له مونږ څخه ووېرېږي.
لدې امله د قریشو لښکر د بدر په لور حرکت وکړ، خو د بني زهره وو درې سوه تنو له مسلمانانو سره له جنګ مخ واړاوه، او د اخنس بن شریک په مشرۍ مکې ته واپس وګرځېدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمانانو او د مکې د مشرکینو تیاری:

د بدر په غزا کې د مسلمانانو شمېر ۳۱۳ تنه وو، چې یواځې په دوو آسونو او ۷۰ اوښانو سمبال وو. د مکې د مشرکینو شمېر د بدر په غزا کې ۱۰۰۰ تنه وو، چې د دوی له جملې څخه ۷۰۰ تنو جنگي زغري درلودې، او ۱۰۰ تنه یې په آسونو سپاره وو، د اوښانو شمېر یې هم ډېر زیات و، چې د نقلي لوازمو د نقلولو په وخت کې یې ورڅخه کار اخیست، او د غوښو څخه یې هم گټه اخیسته.

له مجاهدینو سره د رسول الله (ص) مشوره کول:

نبي کریم (ص) د مسلمانانو مشورتي غونډه جوړه کړه، ابو بکر، عمر، مقداد بن عمرو او سعد بن معاذ رضی الله تعالی عنهم هر یوه په خپل نوبت سره خپل نظرونه څرگند کړل، پدې تصمیم و نیول شو چې د قریشو د لوی لښکر په وړاندې باید مقاومت وشي، او د جنگ له پاره بایـد تیاري ونیول شي، خباب بن منذر (رض) د مسلمانانو د جنگ د قرارگاه پــه اړه خپـل نظـر وړاندې کړ، چې باید د بدر اوبو ته نېږدې و اوسي، پیغمبر (ص) د ده نظر تایید کړ، هغه ځای یې خوښ کړ چې د بدر اوبو ته نېږدې و، او همدارنگه یې نوې څاگانې و ایستې، تــر څــو د څښاک پریمانه اوبه ولري.

له الله تعالی څخه دعا غوښتل:

سهار مهال کله چې دواړه لښکرې سره مخامخ شوې، رسول الله (ص) د مجاهــدینو صــفونه برابر کړل، جنگي مسئولینو ته یې خپلې ورروستۍ لارښوونې وکړې، لاس په دعا شــو او ویــې ویل: ای الله! د مرستې هغه وعده دې چې له ماسره کړې وه نن ورځ هغه پوره کــړه، ای الله! که نن ورځ د مسلمانانو دغه ټولی هلاک شي نو دځمکې پر مخ به ستا عبادت ونه شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن په تن جنگ (مبارزه):

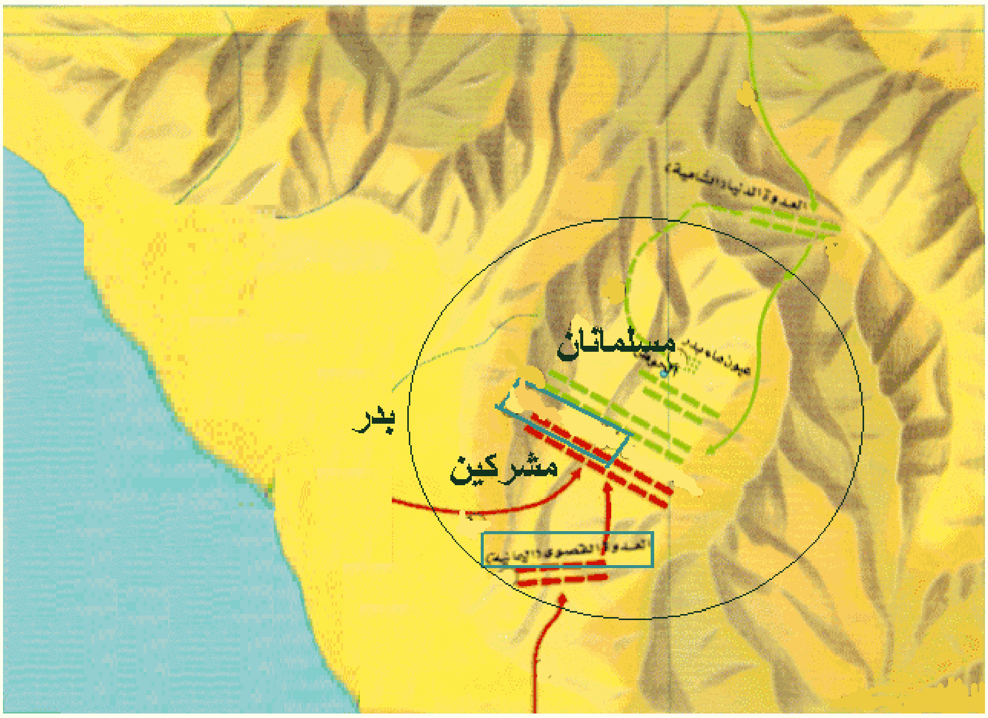

د پيل په وخت کې د معمول په څېر د قريشو درى تنه تر ټولو ښه تکړه جنګ کوونکي عتبه او شيبه د ربيعه زامن او وليد د عتبه زوى چې ټول له يوې کورنۍ څخه وو، د جنګ ميدان تـــه را وړاندې شول، او د مبارزې لپاره يې د دښمن غوښتنه وکړه، د انصارو څخه درى تنه عـــوف، معوذ چې د حارث زامن وو، او عبد الله بن رواحه د دوى مخې ته ور وړاندې شـــول، خـــو د قريشو جنګ کوونکو له دوى سره د جنګ کولو څخه انکار وکړ، او د خپلو ترونو د زامنـــو غوښتونکي وو.

پيغمبر (ص) د عبيده بن حارث، حمزه او علي رضى الله تعالى عنهم ته د وتلو حکم وکړ. حمزه (رض) خپل دښمن شيبه او علي (رض) هم خپل دښمن وليد ډېر ژر وواژه، يوائې عبيده (رض) چې د پاخه عمر خاوند و، خپل دښمن ته يې وخت ورکړ، تر څو چې حمزه او علي (رضى الله تعالى عنهما) د خپلو دښمنانو له وژلو څخه وزګار شول او ټولو په ګډه سره هغه وواژه.

ډله ییز یرغل:

د دغو دريو تنو په وژل کېدو سره د مشرکينو غوسه زياته شوه، له کینې څخه په ډکو زړونو يې پر مسلمانانو باندې په ډله ییزه توګه يرغل وکړ، مسلمانانو چې له الله تعالی څخه يې يـــواځينۍ غوښتنه د دښمن پر وړاندې ثبات او استقامت و، د کفارو يرغلونه يې يو پر بل پسې په شـــا و تمبول او په ښه توګه يې له خپل ځان څخه دفاع وکړه. او پداسې حال کې چې د (اَحَد، اَحَد) کلمه يې پر ژبو جاري وه، دښمن ته يې ملا ماتوونکې ګوزارونه ورکړل.

د ابو جهل وژل کېدل: د مشرکانو د لښکر مشر ابو جهل په خپلو لښکرو کې د ماتې د نښو له ليدلو وروسته کوښښ وکړ څو د اسلامي لښکر په وړاندې د هغوی روحيات د دويم ځل له پاره را ژوندي کړي او هر لوري ته به يې منډې وهلې. ناڅاپه دوو زلميو مجاهدينو د باز په څېر په ابو جهل حمله وکړه، د تورې د ګزار له امله يې ورون پرې شو او له آس څخه را پرېوت، او د پرله پسې ګوزارونو له امله له حرکت څخه ولوېده.

د مشرکينو ماتې او د دوی تېښته: کله چې د مشرکينو په لښکرو ماته ګډه شوه، او د مجاهدينو د سختو حملو له امله د دوی جنګي نظام په بشپړه توګه ګډ وډ شو، نو مشرکينو د تېښتې لاره غوره کړه، سره لدې چې دوی د جنګ ميدان په ډېر بد حالت کې پرېښود خو بيا هم د مجاهدينو له لوري تر ډېرو ليرې ځايونو پورې تعقيب شول.

د جنګ تنيجه: پدې تاريخي غزا کې چې د مشرکينو په ريښتونې ماتې او د مسلمانانو په ريښتوني برياليتوب پای ته ورسېده، (۱۴) تنه مسلمانان په شهادت ورسېدل، او د مشرکينو له لوري اويا (۷۰) تنه چې ډېر يې د قريشو مشران وو، ووژل شول او اويا (۷۰) تنه نور يې بنديان ونيول شول، چې بيا وروسته په مختلفو لارو آزاد شول، تر دې چې ځينې يې لسو تنو زده کوونکو ته د زده کړې په بدله کې آزاد شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست ګټې:

۱. د دښمن کاروان ته لار نیول شونې ده چې په لوی جنګ تبدیل شي، نو لازمه ده چې له یوه لوري د هغې له پاره د جواز دلیل پیدا شي او له بل لوري د جګړې د خطر ناکو پایلو لــه پاره پوره تیاری ونیول شي.
۲. له خپلو ملګرو او په ځانګړې ډول له مخلصو او متخصصو ملګرو سره مشوره کول ښــې پایلې لري.
۳. بریالیتوب ته د رسېدو په منظور له ټولو روا امکاناتو څخه ګټه اخیستل.
۴. الله تعالی ته دعاء او له هغه څخه د مرستې غوښتل.
۵. غرور، کبر او خپل ځان غوښتل ناوړه پایلې لري.
۶. څرنګه چې مسلمان له مرګ څخه وروسته په بیا ژوند ایمان لري، نو د دښمن ســره په مقابله کې نه وارخطا کېږي، او په لوړه روحیه او پر حواسسو باندې د پوره حاکمیت لــه لارې خپل حرکات په ښه توګه کنترولوي، چې دا ټکی یې د بریالیتوب مهم لامل ګڼل کېږي.
۷. جنګي بندیان باید ونه وژل شي او په ځانګړې توګه هغوی چې جنګي مجرمان نه وي.
۸. د علم زده کړه په اسلام کې ډېر ارزښت لري.

فعالیت: له لوست څخه کومې ګټې تر لاسه کېږي؟ بیان یې کړئ.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د بدر د غزا علت څه ؤ؟
۲. د بدر په غزا کې د مسلمانانو او مشرکانو شمېر او تجهیزات څومره وو؟
۳. د بدر د غزا نتیجه څه وه؟
۴. د بدر غزا په کوم کال او کومه سیمه کې واقع شوه؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ.

۱. (   ) خپل حریف شیبه او (   ) خپل حریف ولید ډېر ژر ووژل.
۲. (   ) چې د پاخه عمر خاوند و، خپل حریف ته یې وخت ورکړ‌څو (   ).
۳. (   ) وتوانېدو چې د قافلې مسیر ته تغیر ورکړي او مکې ته یې روغه ورسوي.

کورنۍ دنده:

۱. د بدر د غزا مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ!
۲. پدې لوست کې د لاندینیو کسانو رول ته په کتلو سره د دوی په اړه مناسبې جملې ولیکئ:

حمزه بن عبد المطلب، علي بن ابي طالب، عبیدة بن الحارث، شیبه بن ربیعــة، عتبه بن ربیعة، ولید بن عتبة، ابوجهل، ابو سفیان، اخنس بن شریک، حباب بن منذر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

د احد غزا

د احد غزا د احد په سیمه کې، چې د مدینې منورې شمال لوري ته موقعیت لري، د هجرت په دریم کال د شوال په ۷ مه نېټه پېښه شوه.

د بدلې اخیستلو له پاره د قریشو تیاری:

پدې اساس قریشو په یوه اتفاق له مسلمانانو سره د یو پرېکنده جنګ له پاره په تیاري نیولو پیل وکړ، د هغې قافلې ټول مالونه یې چې د بدر د غمیزې پېښې لامل شوي وو، پـدې لاره کـې وقف کړل، د راتلونکي کال په را رسېدلو سره د مکې خلک له دریـو زرو ۳۰۰۰ مـسلح جنګیالیو سره چې درى زره ۳۰۰۰ اوښان، اووه سوه ۷۰۰ جنګې زغرې، دوه سـوه ۲۰۰ آسونه او د جنګیالو د احساساتو د ښو پارولو له پاره یو شمېر ښځې ورسـره ملګـرې وې، د مدینې منورې په لوري روان شول.

په مدینه منوره کې د شورى جوړېدل:

د مشرکینو لښکر د حرکت د خبر له رسېدو سره سم رسول الله (ص) له خپلو ملګرو سره مشورتي غونډه جوړه کړه، ځو د مشرکینو په وړاندې خپله تیاري ونیسي، د پیغمبر (ص) شخصي نظر دا و چې باید د مدینې منورې په داخل کې له مشرکینو سره جګړه وشي، د منافقینو رئیس عبد الله بن ابي بن سلول هم لدې نظر سره خپله موافقه اعلان کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني صحابه كرامو لكه حضرت حمزه (رض) له مدينې منورې څخه وتل وغوښتل، نو هماغه وو چې د مسلمانانو د ډېر ټينګار په نتيجه کې رسول الله (ص) دا تصميم ونيوه چې د كفارو سره د مقابلې له پاره له مدينې منورې څخه بهر ولاړ شي.

له جنګ څخه د عبد الله بن ابی را ګرځېدل:

عبد الله بن ابی چې اصلي موخه يې د مجاهدينو د مورال ټيټول او دښمن ته جرات وركول وو، له خپلو درې سوو تنو ملګرو سره بېرته مدينې منورې ته راستون شو.

د مسلمانانو د صفونو تنظيمول:

كله چې رسول الله (ص) له خپلو ملګرو سره د احد غره ته ورسېد، پنځوسو تنو ښو تجربه كارو غشو وېشتونكو ته يې د عبد الله بن جبير په مشرۍ دنده وسپارله، څو د هغې غونډۍ په سر چې وروسته په جبل رمات ونومول شوه سنګر ونيسي، چې له يوې خوا دښمن پر غشو ولي او له بلې خوا به دښمن دې ته نه پرېږدي چې په ناڅاپي ډول پر مسلمانانو د شا له خوا حمله وكړي، پيغمبر (ص) دوی ته ډېر ټينګار وكړ چې د پيغمبر (ص) له امر پرته به په هېڅ ډول خپل ځای ته تغير نه وركوي، تردې چې كه جنګ پای ته هم ورسېږي او مشركين و تښتي.

د جنګ پيل:

دواړه لوري د يو بل په وړاندې ودرېدل، طلحة بن ابي طلحة عبدري د مكې د مشركينو له لوري پداسې حال كې چې په اوږ يې سپور و د جنګ ميدان ته را وړاندې شو، او د مقابلې له پاره يې د حريف غوښتنه وكړه، زبير بن العوام (رض) يې د مقابلې له پاره ور وړاندې شو، او له مهلت وركولو پرته يې په هغه باندې د زمري په څېر حمله وكړه او د سر په پرې كولو سره يې هغه په ځمكه وپرځاوه، د دې صحنې په ليدلو سره رسول الله (ص) په لوړ آواز د تكبير نعره كړه چې ټولو صحابه كرامو ورسره د تكبير آوازونه پورته كړل.

له هغې وروسته جنګ په ډېره تېزۍ سره پيل شو، د مشركينو د بيرغ اخيستونكي يو پر بل پسې ووژل شول.

د مسلمانانو ځانونه قربانول:

مسلمانانو د جنګ ميدان په بشپړه توګه تر خپل كنترول لاندې درلود، د خپلو جنګي كارنـــامو او لوړ همت په ښكارولو سره يې مشركانو ته ماتې وركړه او تېښتې ته يې اړ كړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو غشو ويشتونکو تېروتنه:

پدې نازکو او حساسو شېبو کې چې د مسلمانانو وړوکې ټولې د مشرکينو پر لوی لښکر باندې د برياليتوب په حال کې و، د مسلمانانو ځينو غشو ويشتونکو لويه تېروتنه وکـړه، هغــوی د غنيمتونو د ټولولو په هيله او پدې گومان چې گويا جنگ پای ته ورسېد او مشرکين وتښتېدل، د رسول الله (ص) له امر پرته يې خپل ځای پرېښود، لاندې راکوز شول، او د غنيمتونـــو پـــه ټولولو مشغول شول.

پر مسلمانانو باندې د مشرکينو دويم ځل حمله:

پدې اساسو شېبو کې په ناڅاپي توگه د مشرکينو څخه يوې ډلې چې په آسونو سپاره وو، پر مسلمانانو د شا له خوا حمله وکړه، لومړی يې عبدالله بن جبير او دده نهه تنه ملگري چې له ده سره په جبل رمات کې پاتې وو په شهادت ورسول، او لدې څخه وروسته يې مسلمانان له هرې خوا په ناڅاپي توگه محاصره کړل او حمله يې پرې وکړه، چې پدې وخت کې جنگ د مشرکينو په گټه تغير وموند، د مسلمانانو لښکر غير منظم او تيت شو، تر دې چې تر منځ يې د رسول الله (ص) د وژل کېدو بده اوازه هم خپره شوه، خو رسول الله (ص) خپل آواز لوړ کړ او مسلمانان يې خپلې شا او خوا ته راټول کړل، چې په نتيجه کې د دښمن حمله په شا وتمبول

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوه،. مشرکینو نه یواځې دا چې دویم ځل حمله یې ونه کړه، بلکې و نه توانېدل چې د جنګ له میدان څخه یو څه شی له خپلو ځانونو سره واخلي او بیا خپلې قرارګاه ته له رسېدلو څخه وروسته یې د مکې لاره ونیوله.

د حمراء الاسد د غزا له پاره تیاری:

د احد په غزا کې د مسلمانانو ۷۰ تنه شهیدان شول چې حضرت حمزه او حضرت مصعب بن عمیر رضی الله تعالی عنهما هم پکې وو، او پیغمبر (ص) هم زخمي شو، مشرکینو د مسلمانانو د شهیدانو بدنونه مثله (د بدن اندامونه یې غوڅ) کړل او د مکې د مشرکینو ۳۷ تنه په هلاکت ورسېدل.

د لوست ګټې:

۱. مسلمانان باید د خپل لارښود د اوامرو اطاعت وکړي، او هېڅکله د لارښود له اوامرو څخه سرغړونه ونه کړي، (البته په معصیت او ګناه کې اطاعت لازم ندی).

۲. د مسلمانانو رهبر او لارښود باید په مهمو او ارزښتناکو مسائلو کې د نظر له خاوندانو سره مشوره وکړي.

۳. د خپل هېواد او خپلو خلکو څخه د دفاع په منظور لازم تدبیرونه نیول او له ټولو امکاناتو او روا وسائلو څخه ګټه اخیستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د یوې کوچنۍ ډلې تېروتنه کله نا کله د یوه لوی ټولي له پاره د دردناکې پېښې لامل گرځي.

ارزونه:

أ. لاندینیو پوښتنو ته ځوابونه ووایاست:

۱. د غېښي ویشتونکو تېروتنه په څه کې وه؟ واضح یې کړئ.

۲. د احد د غزا سبب څه و؟ واضح یې کړئ.

۳. . د احد په غزا کې د مسلمانانو او مشرکینو د لښکرو شمېر څومره ؤ؟

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱. ( ) چې اصلي موخه یې د مسلمانانو د روحیې ضعیفول وو، له درې سوو تنو سره د مسلمانانو له ټولي څخه ووت، او مدینې منورې ته واپس وگرځېد.

۲. ( ) د طلحة بن ابي طلحة مقابلې ته ور وړاندې شو.

۳. پیغمبر (ص) پنځوس کسیزه ډله د ( ) په مشرۍ د جبل رمات په سر و ټاکله.

کورنۍ دنده:

۱. د احد د غزا مهم ټکي په خپلو کتابچو کې ولیکئ!

۲. د احد په غزا کې د لاندینیو اشخاصو رول ته په کتلو سره د دوی په اړه یوه یوه مناسبه جمله ولیکئ:

زبیر بن العوام، طلحه بن ابی طلحه عبدري، حمزه بن عبد المطلب، عبد الله بن ابی بن سلول، او ابو سفیان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

د سلام فضیلت

عَن ابی هریره قَالَ قَالَ رَسُولُ اللّهِ صلی الله علیه وسلم : « لَاتَدخُلُوا الجَنَّهَ حَتَّی تُؤمِنُوا وَ لَا تُؤمِنُوا حَتَّی تَحَابُّوا اَوَلَاادُلُّکم عَلَی شَیءٍ اِذَا فَعَلتُمُوهُ تَحَابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلَامَ بَینَکُم » رواه مسلم

د روای پیژندنه:

د دې حدیث روای په اول لوست کې پیژندل شوی دی.

د کلمو معنا:

۱. تُؤمِنُوا: ترڅو چې کامل مؤمنان شئ.
۲. تَحَابُّوا: چې یو بل سره مینه وکړئ.
۳. اِذَا فَعَلتُمُوهُ: کله چې تاسې هغه انجام کړ.
۴. اَفشُوا: خور کړئ.

د حدیث شریف معنا:

د ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي : تر هغې به جنت ته داخل نه شئ تر څو پوره مؤمنان نه شئ، او تر هغې پورې به د کامل ایمـــان خاوندان نه شئ تر څو چې یو له بل سره د زړه له کومې دوستان نه شي، آیا تاسې ته داسې یـــو کار درونه ښایم که چیرې مو انجام کړ، نو په خپلو کې به مو مینه زیاته شي؟ په خپلو کې یو پر بل سلام اچوئ !

د حدیث شریف حکمت:

اسلام د سولې دوستۍ او صمیمیت دین دی ، نو اړینه ده چې مسلمانان د خپلو کړنو او ویناوو پـــه ذریعه دا صفات په ځان کې ثابت کړي ، نو پر همدې بناء کله چې یو مسلمان د بل مسلمان ســـره مخ کیږي نو اولني الفاظ چې د دوی د خولې نه تر هر څه مخکې راوځي هغـــه د ســـلام (الـــسلام علیکم ...) الفاظ دي .

نو څوک چې پر چا پدې الفاظو (السلام عليکم ...) سلام واچوي ، برسيره پر دې چې هغه ته يې د خير دعاء و غوښته او د هغه د سلامتيا غوښتونکی شو ، هغه ته يې دا پيغام هم وړاندې کړ چې زما له طرفه پوره مطمئن شه ، هيڅ کوم شر به زما له پلوه تاته و نه رسيږي ، همدا رنګه زما له پلوه به ستا سر مال او ابرو ته هيڅ کوم شر و نه رسيږي ، د سلام په ويلو سره انسان مقابل جانب ته خپله دوستي ښکاره کوي ، او د هغه زړه ته اطمئنان ورکوي ، نو بالاخره په پايله کې يوه د دوستی او صميميت او محبت څخه ډکه فضا او ټولنه رامنځ ته کيږي .

د الله جل جلاله پيغمبر د سلام اچول د تل پاتې دوستۍ لامل بللی دی ، او مونږ يې د سلام اچولو ته تشويق کړي يو.

فعاليت: په ډلېزه او يا انفرادي توګه د سلام اچولو ګټې وښايئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. د سلام په اچولو سره انسان د پوره ايمان خاوند ګرځي: ځکه چې پيغمبر صلی الله عليه وسلم د پوره ايمان درلودل لامل د مسلمانانو تر منځه دوستي ښودلي ده ، او د دوستي پيدا کيدلو لامل يې د سلام اچول ښودلي ، نو پردې بنا د سلام په اچولو سره انسان د پوره ايمان خاوند ګرځي .

۲. جنت ته د ننوتلو شرط د ايمان درلودل دي: ځکه چې جنت د مؤمنانو لپاره دی ، ولې ايمان سره بايد نيک عمل هم ملګری وي ، نه بد اعمال .

۳. يو له بل سره دوستي ساتل د پوره ايمان له نښانو څخه دي:

۴. د سلام اچولو کلتور (دود) بايد د مسلمانانو تر منځه ژوندی وساتل شي:

نو اړينه ده چې خپل ماشومان د سلام په اچولو سره عادت کړو ، او دا وروښايو چې پر بل څرنګه سلام اچول کيږي ، او هم د سلام جواب په څه ډول سره ورکول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. د لاندې حدیث نیمګړې جملې پوره کړئ:

لاَ تَدخلُوا الجَنَةَ حتّی.............وَ لاَ تؤمنُوا حتی ....

وَلاَ اَدُلُکُم علی شيءٍ اذا ....تَحابَبتُم ؟ ....السلام بَينَکُم .

۲. د لوست حدیث وواياست، او معنا يې کړئ.

۳. د حديث د راوي په باره کې معلومات وليکئ.

۴. د حديث حکمت وښاياست.

۵. د حديث څخه لاس ته راوړل شوي ګټې ذکر کړئ.

کورنۍ دنده:

د لاندې ذکر شوی حديث عبارت د معنا سره په يادو زده کړئ .

« اَوَلَاادُلُّکُم عَلَی شَيءٍ اِذَا فَعَلتُمُوهُ تَحابَبتُم؟ اَفشُوا السَّلَامَ بَينَکُم » .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وخت او سلامتیا (صحت) ارزښت

عن ابن عباس رضی الله عنهما قال: قال النبی صلی الله علیه و سلم: « نِعمَتَانِ مَغبُونٌ فِیهِمَا کَثِیرٌ مِنَ النَّاسِ الصِّحَةُ وَ الفِرَاغُ» رواه البخاری و الترمذی.

د راوي پيژندنه:

عبد الله بن عباس بن عبد المطلب د پيغمبر صلی الله عليه وسلم د تره ځوئ ؤ ، او په وړوکوالي کې د اسلام په دين مشرف شوی ؤ ، د الله جل جلاله رسول ورته دعاء کړې وه ، د صحابه وو تر منځه تر ټولو ښه فقيه او د تفسير په علم پوهه وه، او د پيغمبر صلی الله عليه وسلم څخه يې تر دو زرو زيات احاديث روايت کړي دي ، او د هجرت په درې شپيتم کال په طايف کې وفات او خاورو ته وسپارل شو .

د کلمو معنا:

۱. نِعمَتَان: دوه نعمته .
۲. مَغبُونٌ: تاوان يې پکې ليدلی دی.
۳. الفِرَاغُ: وزګارتيا.

د حديث شريف معنا:

د عبد الله بن عباس رضي الله عنهما څخه روايت دي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي دي : دوه نعمتونه دي چې ډيرو خلکو په کې تاوان ليدلی او ورڅخه په غفلت کې واقع دي : چې هغه سلامتيا (روغ صحت) او وزګارتيا ده .

د حديث شريف حکمت:

تر ټولو ستره پانګه د انسان لپاره روغ صحت او فارغ وخت دی، څکه چې ټول ارزښتونه د الله تعالی د توفيق څخه وروسته د همدې دوو نعمتونو پورې تړلي دي ، لدې امله د دې دوو نعمتونو څخه ګټه اخيستنه د ژوند څخه ګټه اخيستل دي، او ضايع کول يې د ژوند ضايع کول دي.

د انسان فکر هغه وخت ښه توليد کوي کله چې د هغه بدن سالم وي يعني سالم فکر په سالم بدن کې وي، او د فکر د ښې ودې لپاره بايد پوره وخت د ځان سره ولري ، مګر ډيری خلک د دې دوو نعمتونو په ارزښت نه پوهيږي، او له دې څخه هم غافله دي چې عمر يې خومره په تيزی

سره تیریږي ، نو پدې حدیث کې پیغمبر صلی الله علیه وسلم مونږ ته لارښوونه کوي تر څو له دې دوو نعمتونو څخه ښه ګټه واخلو ، او د الله جل جلاله په عبادت او د دنیا او آخرت په جوړولو کې یې و لګوو.

فعالیت: په ډلیزه توګه د وخت د ارزښت او ورڅخه د ګټې د پورته کولو په باره کې خبرې وکړي .

د حدیث شریف ګټې:

۱. **سلامتیا او د وخت درلودل د الله جل جلاله دوه ستر نعمتونه دي:** نو انسان باید د دې نعمتونو شکر اداء کړي او ورڅخه ښه ګټه واخلي .

۲. **د بدن سالم ساتلو ته پاملرنه:** ځکه چې د ځان ساتل د علاج څخه غوره دي، انسان باید د صحت په سالم ساتلو کې بې غورې و نه کړي، دا ځکه کله چې د انسان د بې غورې په صورت کې د هغه د بدن یو غړی کار پرېږدي، او یا یې بدن په کومې ناوړه مریضې اخته شي، نو په هغه وخت کې به پښېمانتیا هیڅ ګټه ونلري.

۳. **زیاتره خلک له دې دوو نعمتونو څخه په غفلت کې دي:** هغه وخت یې په ارزښت پوهیږي کله چې یې هر څه له لاسه وتلي وي.

۴. **د سلامتیا او ځوانۍ ارزښت پېژندل:** د انسان بریالیتوب پدې کې دی چې د سلامتیا او ځوانۍ ارزښت وپېژني.

ارزونه:

۱. د لاندې ذکر شوي حدیث شریف ناقصې جملې پوره کړې:

« نِعمَتَانِ................ فِیهِمَا کَثِیرٌ مِنَ النَّاسِ...............وَ............... »

۲. د حدیث عبارت وواییځ ، او معنا یې کړئ .

۳. کوم احکام چې د حدیث څخه لاس ته راځي ویې ښایئ .

کورنۍ دنده:

۱. د لوست حدیث د معنا سره دښوونکي په مشوره په ښایسته خط پر یوه تخته ولیکئ ، او لیکل شوی حدیث په خپله کوټه کې د دیوال پر مخ راوزړوئ .

۲. د حدیث په اړوند یوه لنډه مقاله ولیکئ ، او د لیکنې لپاره یو مناسب عنوان غوره کړئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رشوت حراموالی

عَنْ عَبْدِ اللهِ بنِ عَمرِو بن العاص رضي الله عنه، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْــهِ وَسَــلَّمَ : ((الرَّاشِي وَالْمُرْتَشِي فِي النَّارِ)).رواه للطبراني في المعجم الكبير.

د راوي پيژندنه:

دغه لوی او جليل القدر صحابي عبد الله بن عمروبن العاص رضی الله تعالی عنه دی، نسب يـې له نبي کريم صلی الله عليه وسلم سره په کعب بن لؤي کې يو ځای کېږي.

دغه صحابي عالم، د قرآن کريم قاري او د احاديثو د حافظانو له جملې څخه دی، زيات شمېر احاديث يې روايت کړي دي، او د هجرت په (٦٥) کال وفات شو.

د کلمو معنا:

۴. الرَّاشِي: رشوت ورکوونکې.

۵. الْمُرْتَشِي: رشوت اخيستونکې.

٦. فِي النَّار: په جهنم کې به وي.

د حديث شريف معنا:

د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص رض څخه روايت دی چې رســول الله (ص) فرمــايلي دي:(رشوت ورکوونکې ،او رشوت اخيستونکې به دواړه په اور(جهنم) کې وي.

د حديث شريف حکمت:

رشوت هغه ناولې او کرغېړنه پديده ده چې دټولنو ټول اساسي بنسټونه له منځه وړي،دانسانيت لمنه ټولوي،بې باوري ،اداري او مالي فساد خپروي،عامه ګټې لوټ کوي ،حق تلفي،ظلم ،او بې عدالتي منځ ته راوړي ،نو ځکه بايد ددغه شوم اوناروا کار سزاباید سخته وي.

فعاليت: درشوت بيلګې او اضرار په ګروپي ډول بيان کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. د رشوت ورکوونکي سزا: په غالبه وختونو کې رشوت ورکوونکی ددې لپـاره بـدې ورکوي چې ناحقه پريکړه بايد دده په ګټه وشي .داچې بدی ورکوونکی له يو پلوه دظلم

لامل ،اوله بل پلوه رشوت اخيستونکي ته دگناه او تيري زمينه برابروي الله (ج) ورته جهنم ته دد اخليدو سخته سزا ټاکلې ده.

۲. د رشوت اخيستونکي سزا: د اسلام په مقدس دين کې حاکمان اودواک خاوندان په دې مکلف دي چې هميش بايد پر حق کلک ولاړ اوسي،اود انسانانو ترمنځ د عدل،انصاف،او دحق پريکړې وکړي اود هر نوعه فاسدو،اوناحقه فيصلو څخه ډډه وکړي.که چيرې ځوک بدې واخلي اوپر حقايقوپرده واچوي الله(ج) به يي د جهنم اور ته د اخل کړي دا ځکه چې دې له يوې خوا دحرام مال خوړونکې ،او هم د سمې لارې څخه د انحراف د گناه مرتکب شوې دی.

فعاليت:درشوت اوډالی ترمنځ څه توپير دی؟ په هکله يې په خپل منځو کې پری بحث وکړئ.

ارزونه:

۱. لاند ې کلمې معنا کړئ:
الرَّاشِي:
اَلمُرتَشِي:
فِي النَّار:
۲. د رشوت اخيستونکي اورشوت ورکوونکي سزا بيان کړئ.
۳. د رشوت په فرد اوټولنه بدې اغيزې څه دي؟

کورنی دنده:

حديث په يادو زده کړئ، او هم د رشوت د زيانونو په باره کې لنډه مقاله وليکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلال کسب طلب

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بن مسعود قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم:(طَلَبُ كَسْبِ الْحَلاَلِ فَرِيضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ).مسند الشهاب القضاعي

د راوي پیژندنه:

د دغه جليل القدر صحابي نوم عبدالله د پلار نوم يې مسعود او د بنو هذيل قبيلې ته منسوب دی، شپږم شخص ؤ چې د اسلام په مبارک دين مشرف شو، دوه ځله يې حبشې ته هجرت کړی دی او په دريم ځل يې له حبشې څخه مدينې منورې ته هجرت وکړ. د رسول الله (ص) سره به تل يوځای او ملګری ؤ چې له دې امله د اصحابو ترمنځ په صاحب العصا، صاحب الوسادة او صاحب المطهرة[1] مشهور ؤ په ډېره خوږه لهجه به يې تل د قرآنکريم تلاوت کاؤ د علم او پوهې سمندر ؤ د علمي مقام ترڅنګ د حق د سنګر يو غښتلی مجاهد هم ؤ، په بدر، احد، خندق او نورو ټولو غزاګانو کې يې برخه اخيستې ده د هجرت په دوه ديرشم (۳۲) کال د حضرت عثمان (رض) له شهادت څخه وروسته يې د نيمګړې نړۍ څخه رحلت وکړ.

د کلمو معنا:

۱.	طَلَبُ:	لټول.
۲.	كَسْبِ الْحَلاَلِ:	حلال کار او عمل کول.
۳.	فَرِيضَةٌ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ:	فرض دی پس له نورو فرضونو څخه يعنې داسلام پنځو ارکانو، اوياد پنځه وخته لمونځونو څخه وروسته.

د حديث شريف معنا:

د عبد الله ابن مسعود (رض) څخه روايت دي چې پيغمبر(ص) فرمايلي دي:دحلال کسب لټون دنورو فرضونو پسې فرض عمل دي.

د حديث شريف حکمت:

هر انسان په ژوند کې خوراک،څښاک،پوشاک،اوداسې نورو شيانو ته اړتيا لري اوددې شيانو لاس ته راوړل کسب اوکار پورې تړاو لري.ددې لپاره چې انسان هوسا ژوند وکړي ،او د فقر

---

[1] - يعني رسول اکرم (ص) ته به يې امسا په لاس کې ورکوله، تکيه او بالښت به يې ورته ايښود، او مسواک به يې ورته په لاس کې ورکاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او احتیاج څخه مصوون وي په همدې بناء پر هر کس دحلال کسب لټه لازمه ده ترڅو ددې لارې څخه حلاله روزي لاس ته راوړي په خپله یې هم وخوري نوروته یې هم ورکړي اوپه عامه خیریه کارونوکې یې هم مصرف کړي.

فعالیت: زده کوونکي دې په نوبت سره دهغه پغمبرانو نومونه واخلي چې لاندې کارونه یې کول:دهقانی،ترکانی،زغرې جوړول،چوپاني.

د حدیث شریف ګټې:

۱. **حلاله روزي ګټل عبادت دی:** الله(ج) زمکه په راز راز نعمتونو پوخلې ده اوهم یې درزق لاس ته راوړلو سرچینې زیاتې پیدا کړي دي ترڅو انسانان دخپل شتون او بقا لپاره ورڅخه استفاده وکړي البته دغه نعمتونوته لاس رسی لپاره کاراو کسب اوزحمت ګاللو ته اړتیا ده.
دحلال رزق لټه پرهر مسلمان فرض ده دحلال رزق لټون عبادت او دپیغمبرانو سنت دي پر هر مسلمان دا واجب دي چې دمشروع لارو څخه رزق وګټي تر څود سوال او احتیاج له ذلت څخه ځان وژغوري بهتره او غوره روزي هغه ده چې دلاس په زیار وګټل شي دالله (ج) غوره پیغمبر داوود (ع) به دخپل لاس ګټلې روزي خوړله.

۲. **د حلال کسب ارزښت:** د اسلام سپیځلي دین انسانان کار او کسب ته هڅوي،کار اوکسب پر هر مسلمان واجب بولي.په شرعي نصوصو کې دټولو کسبونو په هکله لکه: تجارت، زراعت اوبزګري،صناعت، چوپاني اووداسې نورو کسبونو فضیلتونه بیان شویدي. دحلالې روزې دلاس ته راوړلو په خاطرکارکول دالله(ج) په لارکې دجهاد برابر ثواب لري. پیغمبر(ص) دیوکس سره مصافحه وکړه چې دهغه لاسونه دکار له امله زیږه اوشاړ وو پغمبر (ص) وفرمایل:(دا هغه لا س دي چې الله(ج) یې ډیر خوښوي).
داسلام له نظره هغه څوک دستاینې وړدی چې کار اوعمل کوی. یواځې کسب اوکار دی چې شخصي اوټولنیز احتیاجونه پوره کوي. دپیاوړي اقتصاد سرچینه کسب او کار کول دي کاسب او کارکوونکي ته خپله کورنۍ،خپل خپلوان اوټول وګړي په درنده سترګه ګوري اود هرچا په وړاندې محترم وي.

۳. **بې کارې(کار نه کول) او بد عواقب یې:** بې کاري یاکار نه کول هغه بد خصلت دې چې هیڅ سالم عقل یې نشي زغملای کار نه کول په شریعت کې مردود خصلت دې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره چې په جامعه کې بیکاري دفقر سبب ونه ګرځي پیغمبر(ص) بیکاري په کلکه غندلې او فرمايي:(بیشکه الله(ج) بیکاره ناست بنده بدګڼي).

حضرت عمر (رض) هغه ځوانان چې دعبادت په بهانه مسجد کې بیکاره ناست وو له مسجده وویستل اوورته يې وويل:(ووځئ هیڅکله له اسمان څخه په خپله سره او سپین زر نه راتويیږي).

هرڅوک چې کار اوعمل پرېږدي اوسستي وربانديې غالبه شي پر کورنۍ اوټولنه بار او بوج وي دوستان يې کم وي، څوک يې نه خوښوي،دهرچا په وړاندې ملامته وي،دمالي عباداتو اونورو سره دکومک کولو څخه بې برخې ،اود ښيګڼې لاس يې ترهر چا زيات لنډ وي.

۴. **د ځمکې تعمیر او ابادي:** الله (ج) زمکه دانسان دژوند زانګو او انسان يې ددې زمکې معمار پیداکړې دی.انسان ددې لپاره زمکې ته رالیږل شوې چې دزمکې مخ په ودانیو،کرلو،جوړولو... اباد اودژوندانه لپاره يې برابر کړي ترڅو انسانان وکولای شي په ارامه او اطمنان سره عبادت اود الله(ج) بنده ګې وکړي چې د زمکې تعمیر او ابادي دانسان په بې ساری هلو ځلو پوري تړاو لري .

فعالیت: زموږ خوږ پیغمبر حضرت محمد(ص) له بعثت څخه مخکې کوم کوم کارونه کړي؟ ددوو نومونه واخلئ.

ارزونه:

۱. د حدیث شریف راوي په بابله لنډ معلومات وړاند ې کړئ.
۲. د حدیث شریف اجمالي معنا ووایاست.
۳. لاندې خالي ځايونه ډک کړئ:
:(طَلَبُ.............اَلْحَلَالِ.............. بَعْدَ ....)
۴. د حدیث شریف دوې ګټې ولیکئ.

کورنۍ دنده:

پورتنی لوست په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله (ج) نعمتونه

عن ابن عباس رضي الله عنهما قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم ، لِرَجُلٍ وَهُوَ يَعِظُهُ :اغْتَنِمْ خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ: شَبَابَكَ قَبْلَ هِرَمِكَ ، وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ، وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ، وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ ، وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ).المستدرك للحاكم

د راوي پيژندنه:

د دې راوي پيژند نه په تيرو لوستونو کې تيره شوې ده.

د کلمو معنا:

۱. يَعِظُهُ :	ورته يې نصيحت کاوه.
۲. اغْتَنِمْ :	غنيمت وګڼه.
۳. خَمْسًا قَبْلَ خَمْسٍ :	پنځه شيان مخکې له پنځو څخه.
۴. شَبَابَكَ قَبْلَ هِرَمِكَ:	ځواني دې مخکې له کمزورتيا څخه.
۵. وَصِحَّتَكَ قَبْلَ سَقَمِكَ:	او خپله روغتيا مخکې له مريضتيا څخه.
۶. وَغِنَاءَكَ قَبْلَ فَقْرِكَ:	اوخپله غنيوالی مخکې له فقرڅخه.
۷. وَفَرَاغَكَ قَبْلَ شُغْلِكَ:	اوخپله وزګارتيا مخکې له مصروفتيا څخه.
۸. وَحَيَاتَكَ قَبْلَ مَوْتِكَ:	او خپل ژوند مخکې د خپل مرګ څخه.

د حديث شريف معنا:

دعبد الله بن عباس رض څخه روايت دی چې رسول الله ص يوه کس ته نصيحت کاوه ورته يې وويل:(پنځه شيان مخکې له پنځو څخه غنيمت وګڼه :خپله ځواني مخکې له خپلې کمزورتيا څخه غنيمت وګڼه،او خپله روغتيا مخکې له خپلې مريضتيا څخه غنيمت وګڼه،اوخپله بډايي اوغنيوالی مخکې له خپل فقرڅخه غنيمت وګڼه,اوخپله وزګارتيا مخکې له مصروفتيا څخه غنيمت وګڼه،او خپل ژوند مخکې د خپل مرګ څخه غنيمت وګڼه).

د حديث شريف حکمت:

دکايناتو خالق الله (ج) انسانانو ته ډول ډول ظاهري ،اوباطني نعمتونه ورپه برخه کړي دي لکه: روغ صحت، مال او دولت،ځواني ،علم اوپوهه اوداسې نور، بناءً حتمي ده چې انسان د

الله (ج) د نعمتونو شکر ادا کړي او شکر يې هله پر ځای کيږي چې ژوند او وخت څخه اعظمي استفاده واخيستل شي، او په نيکو لارو چارو کې مصرف کړل شي ترڅو دنعمتونو دخالق او دهغه مخلوق د خوښۍ سبب وګرځي. پيغمبر ص مونږ ته په دی حديث کې دغه نعمتونه اوورڅخه دښې استفادی لارې چارې را په ګوته کوي.

فعاليت: زده کوونکې دې په ګروپي شکل دالله (ج) دنعمتونو نومونه واخلي.

د حديث شريف ګټې:

١. **ځواني د الله (ج) لوی نعمت دی:** د انسان عمر دلحظو، دقيقو، مياشتو څخه عبارت دی، او دژوند هره لحظه چې تيريږي انسان مرګ ته ورنږدی کيږي ځواني هغه نعمت دی چې په هکله به يې دقيامت په ورځ دبنده څخه پوښتنه کيږي انسان په ځوانۍ کې دداسې نعمتونو څخه برخه مند وي چې دځوانۍ په تيريدو سره يې بيا هيڅکله نشي تر لاسه کولای په ځوانۍ کې بنده د کامل عقل، ښه ذهن، اوپياوړي قوت او طاقت ښتن وي هرڅه ډير ژر يادوي، د کارونو په مقابل کې زيات تحمل اوحوصله لري هرجسمي کړنې اوکارونه په ښه شان انجاموي، مګر کله چې ضعيف او ځواني يې تيره شي نو دبدن هډوکی يې نرم اوکمزوري شي بيا ډيرڅه کولو ارزو لري خو ورڅخه عاجز اوناتوانه وي که و غواړي چې ډير ښه کارونه وکړي ، مګرد ضعيفوالی له امله يې نه شي کولای.چې دسالمې ټولنې جوړول، دښو اوعالي اخلاقو ترويجول، ذهنيتونه مثقف کول، علم او پوهه دوګړو ترمنځ عامول، دجامعې دافرادو تر منځ د مهذب مسلمان انځور انځورول دا هر څه مستقيما دځوانانو مسؤوليت دی د ځوانۍ عمر عبث تيرول نه جبرانيدونکې زيان دې.

٢. **روغ صحت اوسلامتيا ستر نعمت دی:** روغ صحت هم دالله ج له نعمتونو څخه ستر نعمت دی صحت او مريضي دواړه داسی څيزونه دي چې دانسان په واک او اختيار کې نه دي روغتيا دانسان پر سرهغه تاج دی چې هغه يواځې ناروغان ويني خو صحت من يې احساس نه کوي مګر کله چې روغ صحت الله ج دانسان څخه واخلی بيا يې په ارزښت پوه شي سالم عقل په سالم جسم کې وي روغتيا او صحت دالله ج هغه مهرباني ده چې ددې په وسيله بنده کولای شی دنيوي او خروي کارونه په ښه شان تر سره کړي بناءً پر هر مسلمان لازم دي چې ددغه ارزښتناک نعمت څخه ګټه واخلي اوکوښښ وکړي چې دژوند هره لحظه بيکاره او دنيک عمل څخه علاوه په بل څه تيره نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مریضی دداسې ضعیفه حالت څخه عبارت دی چې بنده دهر نیک او خیر کار څخه محرومه وي.

۳. **د پانګې اومال دارۍ نعمت:** دالله ج دنعمتونو له جملې څخه یو شتمني او مال داري ده چې دبشري ټولنې نیکمرغي وریورې ترلې ده. حلاله شتمني الله ج ته دنزدیکت ،دپت اوابرو ساتلو ،دبندګانو دحقوقو داداکولو، دخپلوانو سره دصله رحمۍ ذریعه او سرچینه ده. بلهایی او شتمني هغه وخت نعمت دی چې ورڅخه په سمه توګه استفاده وشي ،اوکه چیرې په ناروا ،حرامو او ناوړه لارو چارو کې ولګول شي نوبیا لویه بد بختي ده.ددغه نعمت د شکر دادا کولو لار دفرضي او نفلي صدقاتو ورکول دي دفرضي صدقو څخه مراد د زکاتونو، فدیو، کفارو،نذرونو ورکول دي چې بنده دبخل،شومتیا څخه پاکوي اوپه مؤمن کې دایثار، فداکارۍ، ورکړې اوسخا احساس راژوندې کوي ددې لپاره چې مسلمان باید یوائې دزکات په ورکولو بسوالۍ ونه کړي ،بلکه نفلي صدقې باید ورکړي او په نورو اجتماعي خیریه کارونوکې برخه واخلي لکه: مدرسې ،مکتبونه،روغتونونه پلونه ،ونۍ کینول،سرکونه جوړول.دټولنې دډیرې بې وزله طبقې نابینایانو،شلو ګوډانو ،کونډو ضرورتونه پوره کول هغه فقیران چې په کار قادر وي ورته دکارونو زمینه برابرول.

۴. **خپل ژوند غنیمت وګڼه مخکې له مرګه:** ژوند هغه فرصت دی چې له لاسه ووت بیا هیڅکله نه راځي اوهرکله چې انسان مړ شي دده دنیکو عملونو دروازه بنده شي. پس له مرګه هرانسان د بیا ژوند څخه علاوه بل د هیڅ شي ارزو نه کوي دهمدې کبله مخکې له دې چې دغه نعمت له لاسه ووځي باید ورڅخه ګټه واخیستل شي اوپه ژوندکې هغه اعمال ترسره شي چې داخرت د ابدي ژوند لپاره سودمند وي مخصوصا داسې اعمال چې ثواب یې پس له مرګه هم بنده ته ور رسیږی لکه:دعلم ښوونه، دنیک اولاد روزنه،لارې پلونه اوسرکونه جوړول ،مسجدونه ابادول ،داوبو څاګانې ویستل ټول دخیرهغه کارونه چې انسانان ورڅخه په ژوندانه کې استفاده کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکی دې د وخت دارزښت په اړوند په انفرادي یا ګروپي شکل معلومات وړاندې کړي.

ارزونه:

۱. لاندې عبارات معنا کړئ:

شَبَابَکَ قَبْلَ هِرَمِکَ: وَصِحَّتَکَ قَبْلَ سَقَمِکَ: وَغِنَاءَکَ قَبْلَ فَقْرِکَ: وَحَیَاتَکَ قَبْلَ مَوْتِکَ.

۲. د حدیث شریف معنا وواياست!

۳. د پورتنو مطلبونو څخه یو مطلب غوره او په اړوند یې لنډه مقاله ولیکئ.

کورنۍ دنده:

د لوست مطلبونه په خپل تعبیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دېرشم لوست

د مزدور حق باید ډېر ژر ورکړل شي

عَن جَابِرٍ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : (أَعْطُوا الأَجِيرَ أَجْرَهُ قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ).

رواه سنن ابن ماجة

د راوي پېژندنه:

نوم يي جابر اود پلار نوم يي عبد الله د مديني منورې د خزرج له قبيلې شخه ؤ، پـلار اوزوی دواړه جليل القدره صحابه وو پيغمبر ص ورته پينځه ويشت ځله په يوه شپه کې دمغفرت دعاء کړی د بدر او احد شخه علاوه يي په ۱۹غزواتو کې د رسول الله ص سره اشـتراک کـړی دی.په خپل وخت کې دمديني منورې لوی مجتهد او مفتي ؤ .او د هجرت په ۷۸کال کې يې له فاني دنيا شخه سترگې پټې کړی.

د کلمو معنا:

۱. أَعْطُوا: وركړئ.

۲. الأَجِيرَ: مزدورته.

۳. أَجْرَهُ : د هغه اجوره اومزدوري.

۴. قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ: مخکې له دې چې دهغه دوجود خوله وچه شي.

د حديث شريف معنا:

له حضرت جابر بن عبد الله (رض) شخه روايت دی چې پيغمبر (ص) فرمايلي دي:(مزدورتـه دهغه مزدوري مخکې له دې ورکړئ چې دهغه خوله وچه شي).

د حديث شريف حکمت:

په ټولنه کې انسانان يوپربل مادي او معنوي ځانگړي حقوق لري لکه:دمـور اوپـلار حقـوق ،دمشرانو حقوق،دگاونډيانو حقوق اوداسې نور،چې ددې حقوقـو پـه قطـار کـې يـوهم داجير(مزدور) حق دی او هغه ته دهغه دزحمت گاللو اومشقت تيرولو په مقابل کې مزدوري ورکول دي.داچې دنوروپرحقوقو تيرى هغه که په هرشکل اورنگ کې وي ناروا دی په همدې اساس پيغمبر ص فرمايلي دي چې داجير په حق تيرى مه کوئ او هغه ته دهغه حق بې له ځنـډه ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: مالک او اجیر ته څه کول په کار د ي؟ په ګروپي شکل يې ځواب ووایاست

د حدیث شریف ګټې:

۱. **د اجير (مزدور) مزدوري ځنډول ظلم او ګناه ده:** مزدور دخپل وجود انــرژي ددې لپاره مصرفوي چې څه وګټي ،او ځان ته حلاله روزي پيدا کړي اوددې پــه انتظــارکې وې چې دخپل زحمت او مشقت بدله ډېرژرترلاسه کړي نو لازمه ده چې دهغــه مــزدوري دی دومره ژر هغه ته ورکړل شي چې حتی دهغه دوجود خوله هم نه وي وچه شوي ،اوپــه دې کار کې ځنډ اوتاخير ظلم او ګناه ده پيغمبر ص فرمايلي دي:(دغنــي لــه خــوا د مــزدور مزدوري يا د قرضدار قرض ځنډول ګناه ده). په بل حديث کــې راغلــي دي پيغمبــر(ص) فرمايلي دي:(زه به د اخرت په ورځ د الله (ج) په حضورکې د هغه مزدور حق غوښتنه کــوم چې په کار وګمارل شي او بيا د هغه مزدوري هغه ته ورنکړل شي).

۲. **د اجير (مزدور) حقوق:** په نړۍ کې شتمن، او بې شتو غريب دوه ډوله انسانان اوسيږي چې يو بل ته د ژوند انه په هره ګړۍ کې محتاج دي د بلوايي ځښتن غريب ته دکار لپــاره اوغريب مالدار ته د مزدورۍ لپاره اړتيا لري.

په اسلام کې د مالک اومزدور ترمنځ علاقه په وروروولی،کومک،مهرباني، اويوبل تــه پــه وفاداری ولاړه ده نو لازمه ده چې د اجير او مزدور سره نيکه رويه اوښه چلند وشي ،ورته د کار پروخت مناسبه غذا ورکړل شي،د کار کولو مناسبه وسايل ورته مهيا شـــي،هغه تــه دهغه مزدوري پروخت ورکړل شي، ،هغه ته پر په خپل ټاکلي وخت رخصت ورکړل شي، اجوره اومزدوري بايد د کار په تناسب او يا ډيره وي اود هغه له بې وزلۍ څخــه نــاوړه استفاده ونه شي. د اجير په حقوقو تيرې لويه ګناه ده

۳. **کار اومزدوري دهرکس حق دی:** کار او مزدوري دژوندانه هغه اساسي رکن دی چې بې له مزدورۍ شخصي،اوټولنيزاقتصادي پرمختګ،نړيوال تمدن نا شوني دی.دنــړۍ پــه هرګوټ کې،هروخت ، هر کس ددې حق لري چې کار او مزدوري وکړي اود خپل توان په اندازه هرکار چې وغواړي دځان لپاره يې خوښ کړي په دې شرط چې داسلام دعــالي مقاصدو اوشرعي قوانينو او مقرراتو سره په ټکر کې نه وي.

۴. **په کار او وظيفه کې سستي او غفلت کول ګناه ده:** کاراو وظيفه يو امانت دی بنــاءً په شخصي او ددولت پر مامور واجب دي چې دغه امانــت پــه پــوره اخلاص،ديانــت داری،وفاداری، دوخت په پابندی اوبې له تقصيره سره انجام کړي ترڅو هغه معاش چــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لارې څخه يې تر لاسه کوي ځان ته حلال ،اود شخصي او ملي خيانت څخه ځان وژغوري.

پيغمبر (ص) فرمايلي دي:(کله چې ستاسې څخه څوک کوم کار کوي بايد هغه ښه وکړي).

په کارونو او وظيفو کې سستي،غفلت او عبث وخت تيرول اجتماعي خيانت دي.

همداراز دولتي وسايل اوشتمنۍ ملي امانت دی او بايد په سمه توګه وکارول شي په شخصي کارونو کې ورڅخه استفاده وانه اخيستل شي.

فعاليت: په اجير دداسې کار تحميلول چې هغه يې توان ونه لري څنګه کاردی؟

ارزونه:

۱. د حديث شريف راوي څوک ؤ ؟په اړوند يې معلومات وړا ند ی کړئ.
۲. د حديث شريف په رڼا کې د مزدور حقونه کوم دي؟
۳. لاندې کلمې اوعبارات معنا کړئ:

أَعْطُوا:

الأَجِيرَ:

أَجْرَهُ :

قَبْلَ أَنْ يَجِفَّ عَرَقُهُ.

کورنۍ دنده:

۱. حديث شريف سره د معنا په يادو زده کړئ.
۲. د مزدور د حقونو په باره کې يوه لنډه مقاله وليکئ.

د علم زده کړه فرض ده

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رضي الله عنه، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ: (طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ). رواه ابن ماجه

د راوي پېژندنه:

د دې حديث شريف د راوي نوم حضرت انس او د پلار نوم يې مالک انصاري دى د پيغمبر (ص) په کور کې لوى شوى او پوره لس کاله يې د پيغمبر (ص) خدمت کړى دى، د فقهاوو او مجتهدينو اصحابو له جملې څخه ګڼل کېږي پيغمبر (ص) ورته د اوږده عمر، په مال کې د برکت او جنت ته د تللو دعا کړې ده، د هجرت په ۹۳ کال د بصرې په ښار کې وفات شوى دى.

د کلمو معنا:

۱. طَلَبُ :	پلټنه.
۲. الْعِلْمِ :	پوهه.
۳. فَرِيضَةٌ:	فرض دى.
۴. عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ:	پر هر مسلمان باندې.

د حديث شريف معنا:

حضرت انس رض د پيغمبر ص څخه روايت کوي چې پيغمبر فرمايلي:دعلم طلب پرهر مسلمان فرض دى.

د علم مفهوم: علم يواځې هغه کلمه ده چې ټولو الهامي اوديني معلوماتو،اودنيوي غير الهامي څېړنو او تحقيقاتو ته شامله ده او يواځې په کوم خاص فن يا خاصو احکامو پورې منحصره نه ده.

د حديث شريف حکمت:

علم هغه روښنايي ده چې د نړۍ سعادت او نيکمرغي،ټولنيز عدالت،اقتصادي پياوړتيا،سياسي اوساينسي زغلنده پرمختګ ورپورى تړلى دى.علم دى چې انسان دجهالت د تورو تيارو څخه خلاصوي اوورته خير اوسوکاله ژوند ورپه برخه کوي.د نړۍ په ډګر کې چې څومره لاس ته راوړني تر سترګو کيږي داهرڅه دعلم له برکته دي.که چيرى علم نه وي نونړيواله بې نظمي،

ټولنيز طبقاتي ډول ډول ظلمونو تور څادر به د زمکې پر سر خپور وی.په همدی بناء پيغمبر ص دعلم زده کړه پر هرچا لازم بولي.

هڅونه: دعلم له لارې لاس ته راوړنو ژوند ي مثالونه دی زده کوونکی په ګروپی شکل په ګوته کړئ.

د حديث شريف ګټې:

۱. **د علم فضيلت:** د جاهليت د تور تمونو د لمنځه وړلو لپاره د هر څه لومړی الله ج خپل پيغمبر ته دعلم په زده کولو امر وکړ داځکه چې دټولو مشکلاتو حل په علم پورې اړه لري علم الله ج د معرفت اوهغه ته دنژديکت ذريعه ده دعلم زده کړه د الله ج ستر عبادت دی علم هغه ستر نعمت دی چې الله ج خپل پيغمبر ته وايي چې د علم دزيادت غوښتنه کوه او داسي وايه:(ای زما ربه زما په علم کې زياتوالی راولئ).علم ددنيا او اخرت سعادت او نيکبختي ده.

۲. **د علم طلب:** هر څه چې څومره ارزښت ولري دهغی پلټنه هم په همغه اندازه ارزښتناکه وي لکه چې د علم زده کړه لازمه ده دعلم پلټنه اوطلب هم لازم دي نو داضروري ده چې دپوهي دلاس ته راوړلو به غرض زيات کوښښ او زيار وويستل شي داځکه چې دعامو انسانانو علم کسبي بنه لري اوبې له هلو ځلو ددې قيمتي نعمت ترلاسه کول ناممکن دي که د صحابه کرامو اوتابعينو چې تر ټولو غوره انسانان دي سيرت ته يې ځير شو ګورو چې هغوی دعلم په خاطر په خالي نس شپې اوورځې تيرولې دمياشتو مياشتو پياده سفرونه به يې کول.

څوک چې دعلم په طلب کې ووځې دهغه سفر عبادت اود الله ج په لاره کې حسابيږي او الله ج ورته جنت دداخليدو لاره هواروي ملايکې ورته خپلې وزرې پر زمکه غوړوي په اسمان کې ملايکې او په اوبو کې ماهيان ورته دمغفرت دعا غواړي.

۳. **دکوم علم زده کړه فرض ده:** علمونه ډير اقسام لري چې دځينو علومو زده کړه په هرکس فرض عين ده اود ځينو علومو زده کړه فرض کفايي ده داپه دې معنا چې که چيرې په ټولنه کې يې يوڅه کسان زده کړه په غاړه واخلي نوفرضيت يې د نورو له ذمی څخه سا قطيږي.هغه علم چې زده کړه يې پر هرکس فرض عين ده د هغه اعتقادي ،اوعملي احکامو څخه عبارت دي چې الله ج بنده ګان دهغې پر زده کړه مکلف کړي دي لکه: په

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ج ایمان درلودل،دالله ج په ملايکو، پیغمبرانو ، اسماني کتابونو،داخرت دورځـې پـه حالاتو ایمان لرل.د اسلام پنځو ارکانو زده کړه لکه لمونځ ، روژه، زکات او حج کول. په هر حال د حدیث څخه دا په ډاګه معلومیږي چې د هر علم زده کړه ضروري ده.

۴. **د علم زده کړه پر هر مسلمان فرض ده:** د علم زده کړه په هـر نارینـه ،اوښـځینه مسلمان فرض ده ښځې چې د ټولنې نیمه برخه تشکیلوي عموما هغه احکام چې سړو ته پـه کې خطاب شوې وي ښځو ته هم شامليږي.د پیغمبر ص په زمانه کې ښځو هم د سـړو پـه څیر د علم زده کړې کولې او حتی ډیرې لوې لوې فقیهه زنانه هم موجودې وې چې سـړو به دپیغمبر ص له وفات څخه وروسته هغوي ته په مسایلو کې مراجعه کوله اوله هغوې څخـه به يي پوښتنې کولې، لکه ام المؤمنين عايشة رضي الله عنها ،مګر د دوی دزده کـړې زمینـه باید داسلامي احکامو مطابق تنظیم کړای شي.

هڅونه: د علم د زده کړې په اړه په خپلو کې سره خبرې وکړئ.

ارزونه:

۱. د حدیث شریف معنا ووایاست.
۲. لاندې کلمې معنا کړئ:
✓ طَلَبُ:
✓ اَلْعِلْم :
✓ فَرِيضَةٌ:
۳. د حدیث شریف ګټې ووایاست.

کورنۍ دنده:

۱. حدیث شریف سره د معنا په یادو زده کړئ.
۲. د حدیث له مطالبو څخه د یو مطلب تر عنوان لاندې یوه مقاله ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

غصب

د غصب تعریف: غصب په لغت کې په ښکاره او زور سره د یو چا څخه د شي اخستلو ته وايي. او د فقهاءو په اصطلاح کې: پرته د مالک له اجازې نه د محترم او متقوم مال اخيستل پداسې توګه سره چې د ده لاس ورڅخه لنډ کړي غصب بلل کیږي[1].

د غصب د ناروا والي دلیل:

د غصب حراموالی په قران کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابت دی.

لومړی قران کریم: الله جل جلاله فرمايي: «وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ»(البقره، ۱۸۸) ژباړه: تاسې د یو بل مالونه په ناروا مه خورئ او مه يې چارواکو ته په رشوت کې ورکوئ، پدې خاطر چې تاسې به په ناروا د خلکو د مالونو ځنې برخه د پوهې سره خوړلې وي.

دویم: حدیث: رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: «لاَ يَحِلُّ مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلاَّ بِطِيبِ نَفْسٍ مِنْهُ».[2] د مسلمان د خوښې څخه پرته د هغه مال خوړل جواز نلري.

دریم: اجماع: مسلمانانو د غصب په حراموالي اجماع کړې او دا يې لویه ګناه شمیرلې ده که څه هم د غلا نصاب ته ونه رسیږي.

فعالیت: دوه زده کوونکي دې دغصب صورت په ټولګي کې تمثیل کړي.

د غصب احکام: غصب درې حکمونه لري:

۱– ګناه: په هغه صورت کې چې خوک پدې پوه شي چې له ما سره د پردي شخص مال دی او بیا يې هم د ځان سره ساتي ګناه ده او په اخرت کې ورباندې نیول کیږي.

۲- غصب شوی مال که چیرې غاصب سره شتون ولري ورکول يې لازم دي:

د رد او بېرته ورکولو مصارف په غاصب دي او هغه وخت مسترد ګرځي چې د مالک لاس ورباندې ثابت شي، چې پدې کار سره غاصب د تاوان څخه خلاصیږي.

---

[1]– تکملة فتح القدیر ۳۶۱/۷.

[2]–رواه البیهقي ۱۶۹/۴.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣- کله چې غصب شوی مال له منځه تللی وي تاوان به ورکوي:

برابره ده چې دا تلف د الله جل جلاله له لوري وي او که د مخلوق له لوري.

که چېرې غصب شوی مال مثلي وي د مثل ورکول يې لازم دي او که مثلي نه وي بيا يې قيمت ورکول لازم دي.

د غصب په هکله مسائل:

١- چا چې د کوم مسلمان د ساز او سرود سامان لکه طبله، ارمونيه، چمبه، شپيلۍ او دې ته ورته نور شيان مات کړل تاوان د صاحبينو په نظر نلري، ځکه چې دا د گناه لپاره تيار شوي، نو قيمت کول يې باطل دي، همدا راز شرعاً يې له منځه وړل واجب دي، او د امام صاحب په نظر تاوان لري، ځکه چې پرته لدې کارونو څخه نوره گټه هم ترې اخيستل کېږي، او همدا راز پلورل يې هم روا دي.[1]

که چيرې يو چا په ناپوهۍ پدې گمان چې دا زما دی څه غصب کړل، هيڅ گناه ورباندې نشته او نه ورباندې نيول کيږي، ځکه چې دا خطا ده او په خطا انسان نه نيول کيږي.

د قيمت د وجوب حالات:

قيمت په درې حالاتو کې واجبيږي:

١. کله چې له منځه تللی شي مثلي نه وي لکه حيوانات.

٢. کله چې له منځه تللی شي د مثلياتو له ډلې څخه وي خو د مثل پيدا کيدل يې په بازار کې حقيقتاً او حکماً ناشوني وي.

٣. کله چې يو مثلي د بل جنس مثلي سره گډ شي لکه غنم د وربشو سره.[2]

---

[1] – جوهرة النيرة ٣- ٣٣٤- کتاب الغصب.

[2] – وگوره: الدر المختار ١٢٩/٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- غصب لغتاً او اصطلاحا تعریف کړئ.

۲- د غصب اړوند احکام بیان کړئ.

۳- په کومو حالاتوکې دغصب شوي مال قیمت لازمیږي؟

ب-لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلموسره ډک کړئ:

۱- که چیرې څوک پدې گمان چې مال یې خپل دی څه غصب کړي .... نلري .

۲- په زور باندې د یوچا مال اخیستل .... بلل کیږي.

کورنۍ دنده:

د خلکو په مالونو باندې دتیري کولو ضررونو په اړه یوه مقاله ولیکئ، چې له پنځو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لقطه (موندل شوی مال)

د لقطې معنا:

لقطه په لغت کې موندل شوي مال ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې: د نامعلومه مالک او غیر مباح مال موندل لقطه بلل کیږي.

د لقطې حکم:

د اشخاصو په اعتبار د لقطې حکم اختلاف لري، چې ځنې وخت غوره، مکروه او کله حرامیدای هم شي، چې تفصیل یې په لاندې ډول بیانیږي:

١– که چیرې څوک پخپل امانت باوري وي او موندونکی مال خپل خاوند ته ساتلی او ورسپارلی شي، بیا د موندل شوي مال ترلاسه کول ورته غوره او مستحب دي، ځکه چې دا د ده د واجباتو څخه شمیرل کیږي.

٢– که چیرې څوک پخپل امانت باوري نه وي او دا ویره ورسره وي چې ځان ته یې مباح ونه ګرځوم، بیا ورته د موندل شوي مال ترلاسه کول مکروه دي.

٣– که چیرې یو چا پخپل ځان د خیانت باور درلود او دا یې نه ګڼله چې دا به خپل خاوند ته وسپاري بیا یې اخیستل حرام دي[1].

د موندل شوي مال حکم له دې امله چې تاوان به لري او که نه؟

لقطه یا موندل شوی مال د هغه چا سره چې موندلی یې دی امانت شمیرل کیږي که پرته له تیرې څخه هلاک شي تاوان نلري، خو که یې د تسلیمولو څخه منعه وکړه بیا هلاک شو تاوان لري.

د لقطې ډولونه: لقطه په دوه ډوله ده:

١– د ساکښ مالونو موندل: لکه د ورک اوښ، غوا، پسه او داسې نورو څاروېو موندل[2].

٢– د غیر ساکښو مالونو موندل.

---

[1]– بدائع الصنائع ٦/٢٠٠، فتح القدیر ٤/٤٢٣، الدر المختار ٣/٤٠٦.

[2]– بدائع الصنائع ٦/٢٠١.

فعالیت: یو شمیر زده کوونکي دې په ټولګي کې دلقطې صورت تمثیل کړي.

د لقطې سره څه کول پکار دي؟

په موندونکي باندې لازم دي چې اعلان يې کړي، بخاري او مسلم د زيد بن خالد الجهني څخه روايت کوي فرمايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم څخه د لقطې په هکله پوښتنه وشوه، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: «عَرِّفْهَا سَنَةً» ژباړه: يو کال پورې يې اعلان کړه.[1]

اوس د اعلان څرنګوالی، موده، ځای، د اعلان مصارف او هغه څه چې ورک مال ورته اړتيا لري، د رد او بېرته ورکولو شرط او ځان ته د خپلولو حکم يې څيړو.

د اعلان څرنګوالی:

د موندل شوي مال اعلان او غږ به په هغه ځايونو کې د ځنو نښانو په بيانولو سره کوي چې ډېر خلک پکې راټوليږي لکه بازارونه او د مسجدونو دروازې.

څوک به اعلان کوي؟

اعلان به خپله موندونکی او يا د موندونکي نائب کوي[2].

د اعلان موده: دا خبره څو اړخه لري:

الف: که چيرې موندل شوی مال د اهميت وړ وي، پوره يو کال به اعلانيږي. خو فتوی پر دې ده چې د اعلان موده خپله موندونکي ته دې پريښودل شي چې تر هغې پورې دې اعلان وکړي ترڅو خلکو کې مشهوره شي، تر کاله اعلانول يې ضرور ندي.

ب: که چيرې موندل شوی مال حقير يا ناچيزه وي، يعنې چې د غله لاس ورباندې نه پرې کيږي، هومره ورځې به اعلانيږي چې څومره موندونکي ته مناسبې ښکاري.

ج: که چيرې ډير ناچيزه شی وي لکه يو دانه خرما او يا د دې پشان نور پرته له اعلان څخه دې خيرات کړي.

د اعلان ځای: د موندل شوي شي اعلان به په بازارونو، د جوماتونو دروازو او د خلکو ټولنځايونو کې کيږي.

---

[1]– د دې حديث تخريج البزار پخپل مسند کې کړی، الهداية ۴۶۶/۲.

[2]– الدر المختار ۳۵۰/۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اعلان اجوره: د اعلان مصارف هغه چې اخبار، تلويزيون او راديو تـه ورکـول کيـږي موندونکی شخص به يې ګالي، ځکه دا د ده د واجباتو او ښيګڼو څخه شميرل کيږي.

د موندل شوي مال خاوند ته د واپسۍ شرط: د مالک له لوري به موندونکي ته داسـې نښنه ويل کيږي چې په هغې باندې د نورو څخه جلا کيږي لکه د بوجۍ د خـولې تـار، وزن، شمير او داسې نورې نښې او يا دا چې شاهدانو باندې يې ثابت کړي چې دا د همده دی[۱].

د موندونکي د مالک کېدو حکم:

الف: که چيرې موندونکی بډای يا غني وي د موندل شوي مال نه ورته ګټه اخستل روا ندي، بلکه فقيرانو ته به يې خيرات ورکوي برابره ده چې پردو ته يې خيرات ورکوي او کـه خپلوانو ته اګر که پلار، مور، ښځه او يا يې زوی او لور وي، ځکه چې دا پـردی مـال دی، پرته د هغه له خوښې څخه ورنه ګټه اخيستل جواز نلري.

ب: که چيرې موندونکی غريب وي بيا ورته ګټه اخيستل روا دي ګواکې داسې ده لکه چـې په ځان يې خيرات کړی وي.

ج: که چيرې وروسته له خيرات يا ګټه اخيستلو څخه د هغه مالک پيدا شو، د خيار خاونـد دی. که همداسې خيرات يې پريږدي نو ده ته به يې ثواب رسيږي، او که له موندونکي څخه تاوان اخلي، او يا دا غوره ګڼي چې له هغه غريب څخه يې ترلاسه کوي کوم تـه چې خيرات ورکړل شوی که چيرې هغه غريب پيدا کړي.

د: دا ټول احکام د حل او حرمت په موندل شوي مال کې پلي کيږي.

---

[۱]– فتح القدير ۴/۴۳۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

✓ لاندې شیان په لنډ ډول بیان کړئ:

۱- لقطه لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲- د لقطې حکم په لنډ ډول بیان کړئ.

۳- د لقطې سره څه کول پکار دي؟ بیان يې کړئ.

۴- ورک شوی مال باید په کوم ځای کې او تر کومې مودې پورې اعلان شي؟

۵- د لقطې د مالک کیدلو اړوند احکام وواياست.

✓ لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱ - موندل شوی مال د موندونکي په مال کې .... مګر که .... وي ګټه اخیستل ورته روا دي.

۲- د لقطې داعلان مصارف به ....ګالي.

کورنۍ دنده:

که چیرې تاسو څه پیدا کړې دلوست په رڼا کې باید څه ورسره کوئ ددې موضوع په اړه په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مزارعت (دهقاني)

هارون خپله ځمکه سهيل ته د کرلو لپاره د حاصلاتو په نيمايي، دريمه او يا څلورمه برخه ورکوي دې کار ته د فقهې په علم کې مزارعت او مونږ ورته دهقاني وايو.

د مزارعت تعريف:

مزارعت ته په پښتو ژبه کې کښت يا دهقاني وايي. او د فقهاوو په اصطلاح کې د ځمکې د خاوند له خوا د دهقان سره د حاصلاتو په يوه معلومه برخه (نيمايي، دريمه، څلورمه، شپږمه) عقد ته مزارعت ويل کيږي[1].

د دهقانۍ رکن:

د دهقانۍ رکن ايجاب او قبول دی.

د دهقانۍ حکم:

امام ابوحنيفه رحمه الله تعالی د مزارعت عقد باطل ګڼلی او صاحبينو په څلورو ډولونو ښودلي چې درې يې روا او يو ډول يې باطل دی، په لاندې توګه:

۱– د جواز صورتونه:

الف: چې تخم د ځمکې په خاوند او کولبه په دهقان وي.

ب: چې تخم، کولبه او کار په دهقان وي او د ځمکې د خاوند يوازې ځمکه وي.

ج: چې ځمکه، تخم او کولبه د يو وي او عمل په بل وي.

دا پورتني درې واړه صورتونه روا دي.

۲– د بطلان صورت:

کله چې ځمکه او کولبه په يوه، تخم او کار په دهقان وي دا ډول ځمکه ورکول باطله دهقاني ده، ځکه چې دلته د کولبې اجوره د حاصلاتو په ځينې برخه کې راغلې، حال دا چې هغه نامعلومه ده، نو جواز نلري.

---

[1]– بدائع الصنائع ۱۷۵/۶، الدر المختار ۱۹۳/۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: یوشمېر زده کوونکي دی دمزارعت عقد هغه شکلونه چې د دوی په سیمو کې رایج دي بیان کړي.

د مزارعت شرطونه:

د هغه چا په نظر چې دهقاني یې روا ګڼلې ده د صحت لپاره یې ورته اته شرطونه اېښي دي چې په لاندې ډول بیانیږي:

١- عاقدین به د عقد اهلیت لري یعني عاقلان به وي.

٢- د دهقانۍ موده باید معلومه وي.

٣- ځمکه به د کرکیلي جوګه وي.

۴- مالک به ځمکه دهقان ته پرېږدي او خپل لاس به ورځخه لنډوي.

۵- حاصلات به د دهقان او ځمکي د خاوند تر منځ په تیت او پراګنده توګه شریک وي، تر څو د شراکت معنا متحققه شي.

٦- د تخم خاوند به معلوم وي چې په چا دی په دهقان یا خاوند د ځمکي، تر څو لـه دې لارې د ځمکې او دهقان ګټه څرګنده شي.

٧- دهقان او د ځمکي خاوند به خپله برخه معلوموي.

٨- د تخم جنس به معلوم وي، تر څو اجوره معلومه شي[1].

د صحیحې دهقانۍ احکام:

صحیح مزارعت خپل احکام لري چې مونږ یې په لاندې کرښو کې رالنډوو:

١- د دهقانۍ ټول کارونه چې د کښت د اصلاح لپاره تر سره کیږي په دهقان باندې دي، لکه ساتنه او په تخم باندې د ځمکې لاندې مصارف کول.

٢- د کښت مصارف لکه سره، خشاوه، غوبل (تریشر) په دواړو باندې د خپلې برخې په اندازه دي.

٣- حاصلات به د هغه ټاکلي شرط لاندې چې د دواړو تر منځ ورباندې اتفاق شوی وي ویشل کیږي، که چیرې ځمکې حاصلات ونه کړل د هر یوه لپاره هیڅ شی نشته.

۴- د دهقانۍ عقد د هغه چا په حق کې چې تخم ورباندې وي غیر لازم شمیرل کیږي په بـل لورې چې تخم یې ندی اچولی لازم ګڼل کیږي.

---

[1]- تبیین الحقایق شرح کنز الدقایق ۵/۲۷۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- خړوبول او کرل د عرف او عادت مطابق ټاکل کیږي.

۶- که چیرې یو له عاقدینو د کښت د رسیدو څخه وړاندې مړ شي، کښت به تر پخلي پورې پرېښودل کیږي او د دهقان لپاره هیڅ نشته، ځکه د اجارې عقد د مودې د نه ختمیدو له وجې باقي پاتې دی[1].

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې د دهقانۍ د شرطونو دګیو په هکله معلومات ورکړي.

د دهقانۍ پای:

په لاندې حالاتو کې دهقاني پای ته رسیږي.

۱- کله چې د دهقانۍ موده پای ته ورسیږي

۲- کله چې یو د عاقدینو څخه مړ شي.

۳- همدارنګه دهقاني په عذرونو سره هم پای ته رسیږي، عذرونه عبارت دي له:

أ- کله چې د ځمکې خاوند ډیر قرضدار او د ځمکې پلورلو ته اړ شي.

ب- کله چې دهقان ته عذر پیدا شي، یعنې داسې ناروغ شي چې د کار توان ونلري.

ارزونه:

أ- لاندې شیان په لنډ ډول بیان کړئ:

۱- مزارعت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲- د جائز مزارعت صورتونه په لنډ ډول ووایاست.

۳- د مزارعت شرطونه په لنډ ډول بیان کړئ.

۴- د دهقاني د اړونده احکامو په هکله معلومات ورکړئ.

ب- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱- کله چې ځمکه او.................. په یوه، تخم او.............. په دهقـان وي دا ډول ځمکه ورکول په دهقانۍ باندې باطله دهقاني بلل کیږي.

۲- حاصلات به د هغه ټاکلي شرط لاندې چې د دواړو تر منځ وربانـدې اتفـاق شـوی وي ....

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

[1]- بدائع الصنائع ۱۸۱/۶، الدر المختار في رد المحتار ۱۹۹/۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مساقات (باغباني)

کريم، حکمت ته خپل باغ د لاس ته راتلونکو ميوو په يوه معلومه برخه د خدمت لپاره ورکوي، د پورتنيو دوو کسانو دا معامله د باغبانۍ په نامه ياديږي او د فقهي په اصطلاح کې ورته مساقات وايي.

لومړی: د مساقات معنا:

مساقات ته په پښتو ژبه کې باغباني وايي.

او د فقهي په اصطلاح کې: باغبان ته د مېوو په يوه ټاکلي مشاع (تيته) برخه باندې د مېوه لرونکو ونو ورکول باغباني بلل کېږي.[1]

دويم: د باغبانۍ حکم:

امام ابوحنيفه (رح) باغباني باطله بولي، مګر صاحبين يې د څه شرطونو سره روا ګڼي، خو فتوی د همدوی په قول ده، ځکه نبي اکرم صلی الله عليه وسلم د خيبر له خلکو سره همداسې عمل کړی دی.

دريم: د باغبانۍ رکن:

د باغبانۍ رکن ايجاب او قبول دی.

څلورم: هغه ونې چې باغباني يې جواز لري:

د ميوه لرونکو ونو لکه خرما او انګور، همدا راز د نورو ونو او بوټو لکه بانجانو د بوټو ورکول په باغبانۍ باندې روا دي، ځکه چې د باغبانۍ جواز د اړتيا له مخې راغلی نو ټولې ونې پکې راتلای شي.[2]

پنځم: د باغبانۍ او دهقانۍ تر منځ مهم توپيرونه په لاندې ډول دي:

۱- کله چې يو د متعاقدينو څخه د باغبانۍ نه پلي کيدل غواړي، نو په ترسره کيدو يې مجبوريږي حال داچې دهقاني داسې نده.

---

[1] - التسهيل الضروري لمسائل القدوري ص ۵۶۵.

[2] - بدائع الصنائع ۱۸۵/۶.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- کله چې د باغبانۍ موده پوره شي، عقد به د میوې تر پخیدو پورې دوام مومي، باغبان ته د دې مودې مزدوري نه ورکول کیږي او میوه به په ونه کې پرته له اجورې څخه تر پخیدو پورې وي، د دهقانۍ په خلاف.

۳- کله چې باغباني فاسده شي، باغبان ته به مناسبه مزدوري ورکول کیږي، حال دا چې مزارعت داسې ندی.

۴- استحساناً په باغبانۍ کې د مودې ټاکل شرط ندي، ځکه چې د هرې میوې د پخیدو موسم معلوم دی، حال دا چې دهقاني داسې نده.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د مساقات عقد په هغو مېوو کې چې د دوی په سیمو کې شتون لري تمثیل کړي.

شپږم: د باغبانۍ شرطونه:

باغباني خپل ځانګړي شرطونه لري چې لنډیز یې دا دی:

۱- باغبان او مالک دواړه باید د عقد اهلیت ولري، یعنې د عقل خاوندان به وي.

۲- مالک به خپل لاس د ونو څخه لنډوي، یعنې ونې به باغبان ته سپاري.

۳- په لاس ته راتلونکو ټولو میوو کې به دواړه شریک وي.

اووم: د باغبانۍ احکام:

د صحیحې باغبانۍ لپاره فقهاؤ کرامو ځانګړي احکام راوړي چې لنډیز یې دا دی:

۱- ټول هغه کارونه چې ونه پرې ساتل کیږي او ورته اړتیا لري لکه اوبه، ویالې جوړول، ساتنه او القاح (پیوند کول) په باغبان دي.

۲- ټول هغه مصارف چې د ونو د قوت بښلو لپاره دي لکه سره یا کود، د ځمکې اړول او د میوو په ټولولو باندې راځي، دواړه به یې د خپلې برخې په اندازه مشترک ګالي.

۳- که چیرې باغ میوه ونکړه هیڅ یو د بل څخه څه نشي اخیستلای.

۴- د باغبانۍ عقد په دواړو لازم دی.

۵- د ځمکې خاوند، باغبان په کار کولو مجبورولای شي، مګر نه د عذر په صورت کې.

۶- لاس ته راغلې میوه به د ټاکلي شرط سره سم د دواړو تر منځ ویشل کیږي[1].

---

[1]- بدائع النائع ۱۸۶/۶، تبیین الحقایق شرح کنز الدقایق ۲۸۴/۵.

اتم: د باغبانۍ پای:

باغباني په هغه شیانو پای مومي په کومو چې دهقاني پای ته رسیږي او عبارت دی لـه لانـدې شیانو څخه:

۱- کله چې د ټاکلي شرط سره سم باغباني پای ته ورسیږي.

۲- کله چې یو د عاقدینو څخه خپل ژوند له لاسه ورکړي.

۳- همدارنګه په عذرونو باندې هم پای ته رسیږي او دا عذرونه عبارت دي له:

الف: کله چې باغبان معلوم او مشهور غل وي.

ب: کله چې باغبان داسې ناروغ شي چې د کار جوګه نه وي.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې د مساقات د یویو شرط حکمت په هکله خپلو ملګرو تـه معلومات ورکړي.

ارزونه:

۱- لاندې شیان بیان کړئ:

۲- مساقات په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ.

۳- د مساقات او مزارعت ترمنځ توپیرونه په ګوته کړئ.

۴- د باغبانۍ شرطونه ووایاست.

۵- د باغبانۍ لومړی او دوم حکم بیان کړئ .

۶- دباغبانۍ دریم او څلورم حکم ووایاست.

۷- د باغبانۍ پنځم او شپږم حکم بیان کړئ.

۸- دباغبانۍ عقد په کوم وخت پای مومي؟

۹- لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

۱۰- باغباني له دهقانۍ څخه پدې کې توپیر لري چې د مودی پوره کیدو سره سـره .... د میوې تر پخیدو پورې دوام مومي.

۱۱- پـه باغبـانۍ کـې د مـودې ټاکـل.................... ، څکـه چـې ....

کورنۍ دنده:

هغه مهم توپیرونه چې باغباني یې له دهقانۍ سره لري په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وقف

لومړی: د وقف معنا:

وقف په لغت کې حبس او ساتلو ته وايي.

او د فقهاوو په اصطلاح کې:

۱- وقف د ځمکې يا جنس بندول دي پداسې حال کې چې د ملکيت حکم يې واقف سره پاتې او ګټه يې خيراتيږي وقف بلل کيږي.

۲- او يا د عين بندول او خيراتول دي د ټولنې د خدمت لپاره. لومړی تعريف امام ابوحنيفه رحمه الله تعالی او دويم يارانو کړی دی.[1]

دويم: د وقف د روا والي دليل:

وقف د دې په خاطر روا شوی چې محتاج خلک د ببنل شوي عين څخه پداسې توګه ګټه واخلي چې اصل عين يې باقي وي، نو پدې ډول به وقف شوی مال د واقف لپاره صدقه جاريه وي، نبي اکرم صلی الله عليه وسلم فرمايي: «إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاثَةِ أَشْيَاءَ : مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ» [2] ژباړه: کله چې انسان مړ شي ټول اعمال يې قطع کېږي مګر درې شيان دي چې دا ورته د مرګ څخه وروسته هم ګټه رسوي هغه: تل پاتې صدقه، ګټور علم او نيک اولاد چې ورته دعا کوي.

دريم: د وقف حکم:

امام ابوحنيفه رحمه الله تعالی وقف جائز غير لازم عقد ګڼي، بنا پر دې مالک يې بيرته غوښتلای شي او ورڅخه د ده لاس نه لنډيږي، مګر که چيرې د وخت قاضي ورباندې پريکړه صادره کړي او يا د ده تر مرګ پورې تړاو ولري بيا د مالک له لاسه وځي.[3]

د يارانو په نظر کله چې وقف صحيح وي لازم ګڼل کيږي او د مالک د لاسه د وقف له وينا سره سم وځي.

لنډه دا چې د امام ابوحنيفه رحمه الله تعالی په نظر وقف جائز غير لازم عقد دی او د يارانو په نظر کله چې صحيح واقع شي وقف شوی د مالک له لاسه وځي.

---

[1]- فتح القدير ۳۲/۵.

[2]- صحيح مسلم.

[3]- الدر المختار ۱۳۹/۳، الی ۳۹۲.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم: د وقف رکن:

د وقف رکن هغه لفظ او صیغه ده چې په وقف دلالت کوي.

پنځم: د وقف شرطونه:

۱- وقف کوونکی باید عاقل او بالغ وي.

۲- وقف کوونکی به آزاد، د بښل شوي شي مالک او هوښیار وي.

د موقوف شرطونه:

۱- وقف شوی مال به څمکه او یا هغه شی وي چې د بقا سره ترېنه ګټه اخیستل کیږي لکه د جهاد لپاره د سلاح او اسونو وقف کول.

۲- وقف شوی مال به معلوم او څرګند وي.

۳- وقف شوی مال به د وقف په وخت کې د واقف ملکیت وي.

۴- وقف شوی مال به بیل او جلا وي تیت او پراګنده به نه وي.

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د وقف څو صورتونه تمثیل کړي.

شپږم: د وقف کتونکی یا ناظر:

واقف ته روا ده چې د وقف نظارت پخپله وکړي او یا یې هغه چا ته وسپاري چې ورته وقف شوی وي، همدارنګه پرته له دوی دواړو څخه بل څوک هم ورته ټاکل کیږي، که نوم یې معلوم وي لکه فلانی او یا ورته څه صفتونه وټاکي لکه چې وواییې: هوښیار، عالم او یا نور داسې صفتونه ولري نو زما د وقف نظارت به کوي.

د وقف د ناظر شرطونه په لاندې ډول بیانیږي:

۱- د وقف ناظر باید متقي او پرهېزګار شخص وي.

۲- د ورسپارل شوې دندې کفایت باید ولري.

اووم: د ناظر دنده:

۱- د وقف شوي شي ساتل.

۲- د وقف شوي شي آبادول.

۳- وقف شوی شی په کرایه یا دهقانۍ ورکول او د دې لپاره لانجه او مخاصمه کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: د ناظر ګوښه کول:

واقف د وقف ناظر ګوښه کولی شي.

نهم: د وقف اړوند مسئلې:

۱- يواځې زامنو ته پرته له لوڼو د مال وقف کول مکروه تنزيهي دي، ځکه چې دا کار د جاهليت کړنو ته ورته دی.

۲- د وقف مصارف به د وقف شوي مال له ګټې څخه ورکول کيږي.

۳- که چيرې کوم جومات ړنګ او بيا هيڅوک يې ابادولو ته غاړه کښينږدي، پداسې حال کې چې خلک ورته اړتيا ونلري ځکه چې بل مسجد ورسره آباد شوی وي، دا ځای د شيخينو (امام ابو حنيفة او امام ابو يوسف) په نظر همداسې تر قيامته مسجد پاتې کيږي، ابادوونکی او د ده وارثان يې بيرته مالک کيدای نشي. همدارنګه د بل ځای سره يې تبديلولای هم نشي او نه يې بل مسجد ته د اسبابو انتقالول جواز لري، برابره ده چې لمونځ پکې کيږي او که نه کيږي.[1]

۴- د مسجد په ديوال د تير اينبودل په کرايه او يا پرته له کرايې روا ندي.[2]

فعاليت: خوتنه زده کوونکي دي د وقف دشرطونو ګټې په انفرادي توګه خپلو ملګروته بيان کړي.

ارزونه:

لاندې سوالونه ځواب کړئ:

۱. وقف په لغت او اصطلاح کې څه ته وايي؟
۲. د وقف شوي مال شرطونه بيان کړئ.
۳. د وقف شوي مال ساتوونکی بايد څوک اوسي؟
۴. د وقف د ساتوونکي دنده څه ده؟
۵. ايا هغه ځمکه چې دمسجد په نوم وقف شوی وي تل لپاره دمسجد په نوم يادېږي؟

لاندې جملې بشپړې کړئ:

۱. زامنو ته پرته له لوڼو د مال وقف کول ....
۲. د وقف کوونکي شرطونه په لاندې ډول دي:...

کورنۍ دنده:

د لوست مهم مطالب په خپلو کتابچو کې وليکئ.

[1] هندي فتاوی ۲- ۴۵۸- الفصل الاول فيما يصير به مسجداً.

[2]- الدر المختار ۳/۴۰۶.

صلح (سوله)

زيد او زبير په خپل منځ کې په يو پټي باندې شخړه وکړه، يو وايي: پټی زما دی. او بل وايي زما دی. د کلي سپين ږيرو د دوی تر منځ د دوی په خوښه پرېکړه وکړه، زيد ته يې د مدعی به پټي درېمه برخه د صلح (سولې) په بنياد ورکړه او زبير پرې قانع شو. خو که دوی محکمې ته مراجعه وکړي نو قاضي د دوی تر منځ صلح نه کوي، چې د شخړې په لومړي ډول له منځه ولړلو ته صلح او دويم ډول له منځه وړلو ته قضا ويل کيږي.

د صلحې تعريف:

صلحه په لغت کې سمولو ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح کې: هغه عقد چې شخړې له منځه وړي صلحه بلل کيږي.[1]

د صلح حکم:

د خلکو تر منځ د شخړو له منځه وړل ښه کار دی.[2]

د صلح د روا والي دليل:

صلح په قرآن کريم، احاديثو او اجماع باندې روا شوې ده.

١ قرآن کريم: الله تعالی فرمايي: (وَالصُّلْحُ خَيْرٌ) [3] صلح کول غوره او بهتر کار دی.

٢ نبي اکرم ﷺ فرمايي:«الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلاَّ صُلْحًا أَحَلَّ حَرَامًا أَوْ حَرَّمَ حَلاَلاً»[4] ژباړه: صلحه (سوله) د مسلمانانو تر منځ روا ده مګر هغه صلحه ناروا ده چې حلال حرام، او حرام حلال کړي.

٣ اجماع: ټولو علماؤ کرامو د صلحې په روا والي د دې لپاره اجماع کړې چې ستونزې او مشکلات له منځه يوسي.

د صلحې د روا والي حکمت:

د اختلاف او تفرقې له منځه وړل د محبت او دوستۍ فضا د مسلمانانو تر منځ ساتل دي.

---

[1] – وګوره : تکلملة فتح القدير:(٧\ ٣) تبيين الحقائق : ٥\ ٩.

[2] – وګوره: تبيين الحقائق: جلد، ٥، ص: ٣٠.

[3] – سورة النساء ، آيت ١٢٨.

[4] – وګوره: السنن الکبری للبيهقي: جلد، ٦، ص، ٦٥.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صلحې حالات:

کله چې دوه تنه یو پر بل باندې د څه مال دعوه وکړي مدعی علیه به له لاندې درې حالاتو څخه خالي نه وي:

۱ **په دعوا به اقرار کوي:** لکه دا چې احمد په بکر باندې د يو جرنېټر دعوه و کړي، بکر د ده دعوه ومني، د سپين ږيرو له مداخلې وروسته دواړه په بل شي سره روغه، جوړه وکړي، معنا دا چې دعوه يې په جرنېټر کړې وي او جوړ جاړی په غوا وکړي، گويا داسې ده لکه چې جرنېټر يې د غوا په بدل کې پلورلی وي، دا ډول صلحه روا ده او د بيعې احکام ورباندې مرتبيږي، ځکه چې د بيعې په معنا ده.

فعاليت: څو تنه زده کوونکي دې د صلحې صورتونه تمثيل کړي.

۲ **د دعوا څخه د مدعی عليه انکار:** په پورتني صورت کې بکر د جرنېټر څخه منکر شي يې او بکر نه مني، مگر د احمد له ډېر اصرار څخه وروسته سپين ږيري په بکر څه شی ومني او بکر ته يې ورکوي دا ډول صلح هم جواز لري.

۳ **د مدعی عليه د چوپتيا او سکوت حالت:** معنا دا چې په پورتني مثال کې بکر د احمد په دعوا سکوت اختياروي او هېڅ نه وايي، دې صورت کې هم د کلي مشران په بکر څه مني او احمد ته يې تسليموي دا هم جواز لري.

د صلحې احکام: صلحه خپل ځانگړي احکام لري چې په لاندې ډول بيانيږي:

۱. د دعوا کوونکو تر منځ د شخړې او جنجال له منځه وړل، کوم چې وروسته لدې د دواړو دعوه پدې اړوند نه اوريدل کيږي.

۲. که چېرې دعوا په پټي وي او صلح هم په پټي باندې تر سره شوي وي شفيع ته د شفعې حق ثابتيږي، ځکه چې مدعی بها پټی يې په مصالح بها پټي و پلوره، ځکه چې د پټي په پلورلو باندې شفعه ثابتيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت: زده کوونکي دې په انفرادي توگه د مسلمانانو ترمنځ د صلحې گټې بیان کړي.

ارزونه:

لومړۍ پوښتنه: لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. صلحه په څو ډوله ده ؟ په لنډه توگه یې بیان کړئ.

۲. د صلحې یو مثا ل ووایاست!

۳. په صلحه کې د مدعی علیه حالات ووایاست!

۴. د صلحې اړوند احکام بیان کړئ.

دویمه پوښتنه: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۵. صلحه په‌لغت کې .... ته وایي. او په اصطلاح کې:.. .

۶. که چېرې دعوه په پټې وي او صلحه هم په پټې باندې تر سره شوې وي شفیع ته ....

کورنۍ دنده:

د صلحې د گټو په هکله یوه مختصره مقاله ولیکئ.

شرکت

د شرکت تعریف:

شرکت په لغت کې اختلاط او ګډولو ته وايي.

او د فقهاؤ په اصطلاح کې: عبارت له هغه عقد څخه دی چې د شریکانو تر منځ په سرمایه او ګټه کې تر سره کېږي، معنا دا چې شریکان یو بل سره پدې اتفاق کوي څرنګه چې زموږ سرمایه ګډه ده همدا شان ګټه مو هم سره ګډه ده.[1]

د شرکت د روا والي دلیل:

شرکت په قرآن کریم، احادیثو او اجماع باندې ثابتېږي.

۱. الله تعالی فرمايلي دي: وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنْ الْخُلَطَاء لَيَبْغِي بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ [2] ډېر داسې شریکان شته چې یو پر بل باندې تېری کوي.

نبي کريم ﷺ فرمايي: « يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَا لَمْ يَخُنْ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَـإِذَا خَـانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنِهِمَا ».[3]

ژباړه: دا قدسي حدیث دی رسول الله ﷺ وايي: الله تعالی فرمايي: زه د دوه شریکانو دریم یم په ساتنه او مرسته کې او تر هغه وخته پورې ورسره یم چې تر څو خپل ملګري سره خیانت ونکړي، پس هر کله چې دوي خیانت وکړ، زه ورڅخه وځم او خپله مرسته ترې اخلم. معنا دا چې کله سره ښه او راست چلیږي الله تعالی يې په کار کې برکت اچوي او کله چې خیانت ورڅخه واقع شي مرسته او برکت ورڅخه پورته کېږي.

---

[1]– وګوره، فتح القدیر د عنايې سره، ج: ۲. ص: ۵. تبیین الحقائق: ج: ۳. ص: ۳۱۲. رد المحتار، ج: ۳. ص: ۳۶۴.

[2]– سورت ص، آیت: ۲۴.

[3]– اخرجه البيهقي في السنن الکبری، ج: ۶. ص: ۷۸.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. اجماع: ټولو مسلمانانو د شرکت په جواز اجماع کړې ده.

د شرکت د روا والي حکمت:

خلکو ته د مرستو لارې چارې برابرول پداسې شکل سره چې یو بل سره مالونه ګډ او غټې غټې شرکتونه جوړ کړي د کومو چې یو تن ته چلول ګران وي.

د شرکت ډولونه:

۱. د املاکو شرکت.

۲. د عقودو شرکت.

د املاکو شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه یا ډېر اشخاص پرته د شرکت له عقد څخه د یو عین مالکان شي او دا په دوه ډوله دي:

۱. اختیاري شرکت:

دا هغه شرکت دی چې د شریکانو په کړنې سره رامنځ ته شي، لکه یو شی په ګډه واخلي، یا د بل چا له لوري ورته وبښل شي او دوې یې قبول کړي.

۲. اجباري شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه تنو ته پرته د دوې له کړنې ثابت شي، لکه دوه تنو ته په ګډه یو شی په میراث پاتې شي.[1]

فعالیت: یو شمېر زده کوونکي دې د شرکت ډولونه په ټولګي کې تمثیل کړي.

د دې شرکت حکم: هر شریک ته د دې شرکت څخه روا نده چې د خپل ملګري په برخه کې پرته د هغه له اجازې څخه تصرف وکړي، ځکه چې یو په بل باندې هیڅ ولایت نه لري.

---

[1]- وګوره، بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ٥٦. فتح القدیر، ج: ٥. ص: ٣. رد المحتار، ج: ٢. ص: ٣٦٤.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عقودو شرکت: د عقودو شرکت عبارت له هغه عقد څخه دی چې دوه یا ډېر کسان يې په مال او ګټه کې د اشتراک په خاطر د يو بل سره کوي.

د عقودو د شرکت ډولونه: د عقودو شرکت په درې ډوله دی:

١. د مالونو شرکت.
٢. د اعمالو او کارونو شرکت.
٣. د وجوهو شرکت.[١]

د عقودو د شرکت رکن:

ایجاب او قبول د عقودو د شرکت ارکان دي.

لومړی د مالونو شرکت: دا هغه شرکت دی چې دوه تنه په مال کې شريک شي او يو بل ته ووايي: زه او ته دواړه په اخیستلو او پلورلو کې شريک يو او يا که چېرې مونږ ته الله تعالی ګټه را په برخه کړه دا به د دواړو تر منځ پدې شرط شريکه وي، دا شرکت په دوه ډوله دی:

١. د عنان شرکت:

دا هغه شرکت دی چې دوه تنه د تجارت له پاره سرمايه پداسې شرط چې ګټه به يې د دواړو تر منځ وېشل کيږي را ټولوي او ازاد تجارت وربانديې کوي د عنان شرکت بلل کيږي.

دا هغه ډول شرکت دی چې د خلکو تر منځ په اوسني عصر کې رايج او خلک يې کوي، ځکه چې دا کوم حد نه لري چې سړی دې څومره سرمايه ولري چې دا شرکت وربانديې وکړي.

بلکې هر څومره شی چې په واک کې لري هغه د بل سره شريکولای شي او د خپلې سرمايې او ټاکلي شرط مطابق په ګټه کې شريکيږي.

دې شرکت کې دا کېدای شي چې يو د شرکت مسئول او بل هېڅ مسئوليت ونه لري، يو کار کوي او بل يې نه کوي، په شرکت او حکم يې کوم اثر نه پرېوځي.

٢. د مفاوضې شرکت:

دا هغه شرکت دی چې شريکان په سرمايه، ګټه او تصرفاتو کې برابره ونډه ولري د مفاوضې شرکت بلل کيږي، بناءً که چېرې د شريکانو سرمايه او نورشيان سره مساوي نه وي بيا ورته د

---

[١]– وګوره ، تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق، ج: ٣. ص: ٣١٣.

مفاوضې شرکت نشو ویلای، مثلاً: د یوه سړي سرمایه دوه زره افغانۍ او د بل یو نیم زر افغانۍ ده او په ګډه تجارت پیل کړي د مفاوضې شرکت ندی. [1]

دا ډول شرکت روا دی، نبي کریم ﷺ فرمایي: "فَاوِضُوا، فَإِنَّهُ أَعظَمُ لِلبَرَكَةِ"[2] تاسې د مفاوضې شرکت وکړئ، دا ځکه چې پدې کې برکت دی.

فعالیت: څو تنه زده کوونکي دې په انفرادي توګه د شرکت دیو یو شرط حکمت په هکله خپلو ملګرو ته معلومات ورکړي.

ارزونه:

أ. لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. شرکت لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.

۲. د املاکو شرکت په څو ډوله دی؟ نومونه یې واخلئ!

۳. د عقودو د شرکت ډولونه په لنډ ډول ولیکئ.

۴. دعنان شرکت تعریف کړئ .

۵. د مفاوضې د شرکت له تعریف څخه وروسته یې له عنان شرکت سره توپیر وښایئ.

ب. لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. اجباري شرکت: هغه شرکت دی چې........................ ته پرته د دوې له .... ثابت شي، لکه ....

۲. د عقودو شرکت په........................... ډوله دی.

کورنۍ دنده:

د خپلې سیمې څخه د اجباري او عنان شرکتونو یویو مثال ولیکئ.

---

[1]– وګوره: المبسوط، ج: ۱. ص: ۱۵۱. فتح القدير، ج: ۵. ص: ۲۰. بدائع الصنائع، ج: ٦. ص: ۵۷. رد المحتار، ج: ۳. ص: ۳۷۳.

[2]– وګوره: نصب الراية في تخريج احاديث الهداية، ج: ۲. ص: ۴۷۵.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وجوهو شرکت

د وجوهو شرکت:

دا هغه شرکت دی چې مخور خلک پرته له دې چې سرمايه ولري سره شريکيږي، د خپل اعتبار پر بنسټ شيان په پور اخلي او بيا يې په نقدو پلوري او کومه ګټه چې وکړي پخپلو منځونو کې يې د ټاکلي شرط سره سمه وېشي.

دا ډول شرکت روا دی.[1]

پدې شرکت کې دا هم روا ده چې د يوه ګټه لږه او د بل ګټه ډېره وي، خو تاوان به په هغه اندازه وربانديې راځي څومره چې ضامن شوی دی.

د اعمالو او ابدانو شرکت:

دا هغه ډول شرکت دی چې دوه يا ډېر کسان پخپله غاړه بانديې د چا څه کارونه ومني او دهغو له تر سره کولو وروسته لاس ته راغلې ګټه پخپل منځ کې د ټاکلي شرط سره سمه ووېشي.

معنا دا چې خياطان، آهنګران او يا نور کسبه خلک په شريکه يو کار ونيسي وروسته دکار او مصارفو ګټه پخپل منځ کې ويشي.

فعاليت: د مضاربت او شرکت ترمنځ توپير ووایاست.

د عقودو د شرکت شرطونه:

١. د ګټې اندازه به ټاکلې او محدوده وي: معنا دا چې پنځمه، دريمه او يا څلورمه برخه کې به يو بل سره شريک وي، بناءً که چېرې مجهوله وي بيا شرکت فاسد دی.

٢. د ګټې اندازه به مشاع (تيته) وي: بناءً که چېرې داسې ووايي چې لس افغانۍ ګټه يې زما ده او نوره ستا ده، دا شرکت فاسد دی.

د مالونو د شرکت شرطونه:

١. د کار او عمل شرط کول: په عنان شرکت کې دا روا ده چې شريکان يو پر بل بانديې او يا يو تن بانديې کار شرط کړي، لکه چې داسې شرط کړي: دواړه به په شريکه اخيستل او

---

[1]– وګوره: بدايع الصنائع، ج: ٦. ص: ٥٧. المبسوط، ج: ١١. ص: ١٥٤. فتح القدير، ج: ٥. ص: ٣٠.

خرڅول کوو، که خدای تعالی ګټه را نصیب کړه زما او ستا ګډه ده، او یا داچې یو به اخیستل او خرڅول کوي او ګټه به د دواړو شریکه وي.

۲. د ګټو وېش: ګټه به په سرمایه وېشل کیږي، بناءً که چېرې سرمایه مساوي وي ګټه به یې هم مساوي وي، برابره ده چې کار یو تن کوي او یا دواړه، ځکه چې ګټه به یا په کار وېشل کیږي او یاپه سرمایه. ۱

۳. هر کله چې د شرکت مال مخکې د مال له اخیستلو او یا ګډولو څخه له منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

۴. په عنان شرکت کې هر شریک د اخیستلو او خرڅولو واک لري، ځکه د شرکت په اساس هر یو بل ته د دې اجازه ورکړې ده.

د شرکت باطلوونکي: شرکت په لاندې شیانو له منځه ځي:

۱. د شریکانو له لوري د شرکت ماتول: کله چې د شریکانو له لوري شرکت مات او له منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

۲. کله چې د شرکت یو شریکوال مړ او له منځه ولاړ شي شرکت له منځه ځي.

۳. کله چې د شرکت مال وړاندې د شرکت له قیام څخه د منځه ولاړ شي شرکت باطلیږي.

هغه شیان چې شرکت په کې نه صحیح کیږي:

کله چې شریکان په یو مباح عمل باندې هغه چې په لاسته راوړلو یې سړی مالک ګرځي لکه ښکار، لرګي را ټولول، د معدنونو د ایستلو لپاره د ځمکې کیندل او داسې نور، دا ټول شرکتونه صحیح ندی او فاسد شمېرل کېږي، چا چې څه راټول او موندل د هغه دي.[2]

---

[1]– وګوره: فتح القدیر، ج: ۵. ص: ۲۱. تبیین الحقائق، ج: ۳. ص: ۳۱۸. بدائع الصنائع، ج: ۶. ص: ۶۲.

[2]– وګوره: تبیین الحقایق شرح کنز الدقائق، ج: ۳. ص:۳۲۳. بدائع الصنائع، ج: ۶. ص: ۶۳. المبسوط، ج: ۱۱. ص: ۲۱۶ او ورسته پاڼه. ۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

الف: لاندې اصطلاحات تعریف کړئ!

۱. د وجوهو شرکت تعریف کړئ.

۲. د اعمالو اوابدانو شرکتونه دمثال په وړاندې کولو سره شرحه کړئ.

۳. دعقودو د شرکت شرطونه بیان کړئ.

۴. په کوم شرکت کې د کار کول شرط ګڼل کیږي؟

۵. په کومو حالاتو کې شرکت باطلیږي؟

ب: لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

د عقودو شرکت څو شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

۱. کله چې د شرکت مال وړاندې د .... څخه د منځه ولاړ شي شرکت ....

۲. د وجوهو شرکت دا هغه شرکت دی چې .... سره شریکیږي

کورنۍ دنده:

د وجوهو او اعمالو د شرکتونو دګټو په هکله په پنځو کرښو کې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه څلوېښتم لوست

شفعه

د شفعې تعريف:

په لغت کې: زيادت او جفت والي ته وايي.
او په اصطلاح کې: د ګاونډي له ضرر څخه د خلاصون په خاطر د ځمکې د تملک حق ته ويل کېږي.

د شفعې مشروعيت:

د شفعې حق د دې لپاره ضروري دی تر څو له ړومبني شريک څخه د نوي شريک ضرر دفعه شي.

د شفعې حکم:

د شفعې غوښتل يو روا حق دی.

د شفعې اړوند ځينې اصطلاحات:

شفيع: هغه چا ته ويل کېږي چې د شفعې حق ولري.
مشفوع: هغې ځمکې ته ويل کېږي چې د شفعې حق ورپورې تړلی وي.
مشفوع به: له هغه ملکيت څخه عبارت دی چې له امله يې د شفعې حق ثابتېږي.
مشفوع عليه: د ځمکې اخيستونکي ته ويل کېږي.

د شفعې سبب:

د شفعې سبب د پلورل شوې ځمکې سره د شفيع د ځمکې پيوستوالی دی برابره خبره ده چې دا پيوستوالی لار يا ګاونډيتوب وي.

په شفعه کې د شرکت ډولونه:

په شفعه کې شرکت په دوه ډوله دی:

۱. په خرڅه شوې ځمکه کې شرکت: هغه داسې چې شفيع په خرڅه شوې ځمکه کې برخه ولري.
۲. د خرڅې شوې ځمکې په حقوقو کې شرکت لکه: د اوبو خوړلو حق، د خاصې لارې حق او داسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شفعې ثبوت:

د شفعې حق د ځمکې د خرڅولو او د شفعې د اسبابو د وجود په صورت کې ثابتېږي.

د شفعې شرطونه:

هغه بیعه چې شفعه په کې ثابتېږي باید لاندې شرطونه ولري:

۱. عقار (ځمکه) باید مملوکه وي اګر که د تقسیم قابلیت ونه لري.
۲. بیعه باید صحیح او نافذه وي.

په لاندې صورتونو کې شفعه نه ثابتېږي:

۱. بلاعوضه هبه، صدقه، وقف، میراث، وصیت یا هغه ځمکه چې د هغې بدل مال نه وي.
۲. هغه آبادي او ونې چې ځمکه یې دولتي وي.
۳. د شریکانو په خپلو کې د عقار (ځمکې) تقسیم.
۴. هغه بیعه چې خیار شرط په کې شرط شوی وي.
۵. هغه مبیعه چې د دولت له خوا د بولۍ په توګه پلورل شوې وي.
۶. هغه مبیعه چې د دولت له خوا د استملاک یا د مسجد د جوړولو یا د مسجد سره د یو ځای کولو په منظور پلورل شوې وي.

د شفعې طلب:

د شفعې طلب او غوښتنه په لاندې دریو طریقو سرته رسېږي:

۱. مواثبت (بې له ځنډه) طلب: دا هغه طلب دی چې هر کله شفیع د هغه مجلس څخه خبر شي چې په کې بیعې صورت موندلی وي فوراً پرته له ځنډه او پرته له هغه څه چې د ده په انصراف دلالت کوي د شفعې غوښتنه وکړي.
۲. د استشهاد طلب (د شاهدانو په واسطه): دا هغه طلب دی چې شفیع پر پلورونکي چې ځمکه یې په لاس کې وي یا پر پیرودونکي چې اګر که ځمکه یې په لاس کې نه وي شاهدان ونیسي، که چېرې شفیع د شاهدانو په نیولو توان ولري خو شاهدان ونه نیسي د شفعې حق یې باطلېږي.
۳. د تملک طلب (د دعوا طلب): د تملک طلب په محکمه کې د خصومت د دعوی له دایرولو څخه عبارت دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شفعې ځینې احکام:

- شفیع په ټولو حقوقو او وجایبو کې د بایع په وړاندې د مشتري غونډې دی. ځمکه د شفیع په حق کې نوې مبیعه ده، برابره ده که شفیع د قضاء له لارې لاس ته راوړې وي یا د بایع په خوښه یې تر لاسه کړې وي، نو په همدې بناء شفیع د خیار عیب او خیار رؤیت حق لري.
- که چېرې شفیع ته د مبیعې په ورکولو حکم وشي پداسې حال کې چې د مبیعې پیسې پر مشتري باندې قرض وې شفیع ملکف دی چې هغه پیسې نغدې ورکړي.
- که چېرې پېرودونکی د شفیع له خبر ورکولو څخه وروسته په مشفوع ځمکه کې آبادي وکړي یا پکې ونې کېنوي، شفیع کولی شي چې یا ځمکه پرېږدي یا د ځمکې قیمت او د آبادۍ او ونو مصارف ټول ورکړي، او یا اخېستونکی د آبادۍ په ورانولو او ونو اېستلو اړ کړي.
- که چېرې اخیستونکی د شفیع له خبر ورکولو مخکې په مشفوعه ځمکه کې زیادت راولي (آبادي وکړي) نو شفیع اختیار لري چې یا ځمکه پرېږدي او یا د ځمکې قیمت او د زیادت د پیسو په ورکولو ځمکه واخلي.
- که چېرې مشفوعه ځمکه د طبعي حوادثو له امله له منځه ولاړه شي، د تلف شوې برخې پیسې د اصل قیمت څخه کمېږي.
- شفعه نه تجزیه کېږي، شفیع نه شي کولی چې اخیستونکی د مشفوعه ځمکې د ځینې برخې اخیستلو او د ځینې نورې برخې پرېښودلو ته اړ کړي.

د شفعې سقوط:

شفعه د مواثبت د طلب په پرېښودلو او یا د هغې د صحت له شرطونو څخه د کوم شرط په له منځه تللو ساقطېږي.

فعالیت: زده کوونکي دې لاندې عبارتونه په خپلو منځونو کې توضیح کړي:

خلیط، شفیع، شفعه، مدعی، مدعی علیه، دعوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

۱. شفعه په لغت او اصطلاح کې تعریف کړئ:

۲. شفعه څه حکم لري؟

۳. د شفعې د روا والي حکمت څه دی؟

۴. شفعه په څه شي ثابتېږي؟

۵. د شفعې شرطونه کوم دي؟

۶. د شفعې له حکمونو څخه دوه حکمونه بیان کړئ:

۷. د صحیح جملو په وړاندې دا ($\sqrt{}$) نښه او غلطو جملو په وړاندې دا (X) نښه کېږدئ:

أ- په شفعه کې ملکیت شرط دی، نو په وقف شوې ځمکه کې شفعه نه ثابتېږي. (   ).

ب- که چېرې جایداد چا ته بلاعوضه نقل شوی وي لکه: میراث، هبه (تحفه) یا وصیت شفعه په کې ثابتېږي. (   ).

ج- د شفعې حق هغه چا ته نه ثابتېږي چې په مبیعه کې شریک نه وي. (   ).

کورنۍ دنده:

د شفعې د حکمت په اړه لنډه مقاله ولیکئ!

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ځان څخه د فاع کول

کله کله داسې پیښېږي چې یو انسان د بل انسان پر ځان، مال او ناموس د تیري جرأت کوي، په دې صورت کې مقابل لورى خپلې دفاع ته اړ کیږي، پدې درس کې مونږ د دفاع لارې څېړو او دا معلوموو چې څوک څرنګه د ځان څخه دفاع وکړي.

لومړى: د دفاع روا والى:

د شرعي دفاع مشروعیت په قرآن کریم، احادیثو او عقل ثابت دى.

الله تعالى فرمايي: فَمَنِ اعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاعْتَدُواْ عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا اعْتَدَى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُواْ اللّهَ وَاعْلَمُواْ أَنَّ اللّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ [1] چا چې پر تاسو تېرى وکړ، په همغه شان عمل ورسره وکړئ، څنګه چې درسره کړي، د الله تعالى څخه ووېرېږئ، زیاتى ورسره ونه کړئ، تاسې پوه شئ چې الله تعالى د متقیانو ملګرى دى.

نبي کريم ﷺ فرمايي: « مَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ ».[2] ترجمه: څوک چې په خپل دين مړ شو شــهيد دى، څوک چې د ځان په دفاع کې مړ شو شهيد دى، څوک چې په خپل مال مړ شــو شــهيد دى، څوک چې په خپل ناموس مړ شو شهيد دى.

د شرعي دفاع حالات:

کله چې څوک د بل چا په مال، ځان او نفس تېرى وکړي، مقابل لوري ته په کار ده چې د خپل قدرت سره سم څرنګه چې مناسب وي خپله دفاع وکړي، بل څوک هم کولاى شي چې د ده مرسته وکړي، بناءً لومړى به کمزوري لارې سنجوي، که چېرې يې په چيغو دفاع کولاى شوه، وهل ورته جواز نه لري، همدا راز که دلاس په وهلو يې دفاع کولاى شوه په کوتک وهل ورته روا ندي، همدا شان نور چې پدې باندې خپله دفاع کوونکى پوهېږي. [3]

---

[1]- البقرة: ۱۹۴

[2]- اخرجه البيهقي في السنن الكبرى، ج: ۳. ص: ۲۶۶.

[3]- وګوره: بدائع الصنائع، ج: ۷. ص: ۹۳.

د شرعي دفاع شرطونه:

۱. تېری او تجاوز به له داسې جريمې څخه وي چې جزا به لري بناءً د پلار، خاوند او ښوونکي تاديب تيری ندی.
۲. تيری او تجاوز به سملاسي صورت نيولی وي، معنا دا چې مؤجل او تهديد به نه وي.
۳. د تيري مخ نيوی به په مناسبه اندازه کوي تر څو د ده د گومان مطابق تېری رفع شي.
۴. د تيرې مخ نيوی پرته له زور څخه په بله لاره امکان و نه لري.

فعاليت: څوتنه زده کوونکي دې له ځان څخه د دفاع د شرطونوپه هکله خپلو ملگروته معلومات ورکړي.

د شرعي دفاع د حکم حالات:

۱. د ځان څخه د دفاع حکم:

که چېرې کوم انسان په بل باندې د تېري تکل وکړي غواړي چې مړ او يا يې کوم غړی له کاره وغورځوي، برابره ده چې دا کار په انسان کوي او يا کوم حيوان باندې، بناءً هغه چا له پاره چې تېری ورباندې کيږي پکار ده چې د ځان څخه دفاع وکړي، که چېرې حمله کوونکی د مدافع له لوري مړ شو هيڅ جنايي او مدني مسئول ندی، معنا دا چې ديت او قصاص ورباندې نشته، نبي اکرم ﷺ فرمايي: (چاچې يو چا پسې توره را وايستله بيا يې کېښوده او همدی ورباندې ووهل شو وينه يې تاوان نه لري)

مسئلة: که چېرې حمله کوونکی حيوان يا ماشوم او ليونی وي مدني پوښتنه به ورڅخه کيږي نه جنايي، معنا داچې قصاص ورباندې نشته مگر ديت او د حيوان تاوان به گالي، نبي کريم ﷺ فرمايي: «الْعَجْمَاءُ جُرْحُهَا جُبَارٌ» د حيوان زخم تاوان نه لري.

۲. د مال څخه د دفاع حکم:

د خپل مال څخه دفاع کول روا دي له نبي اکرم ﷺ څخه يو سړي پوښتنه وکړه که چېرې يو سړی راشي او له ما څخه مال اخلي څه وکړم؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: مه يې ورکوه. [1]

---

[1] – وگوره: تبيين الحقائق ، ج: ٦. ص: ١١٠. بدائع الصنائع، ج: ٧. ص: ٩٣. الفتاوی الهندية، ج: ٦. ص: ٧ الی ٥١.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزونه:

أ– لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. دفاع په کوم دلیل روا شوې ده؟ د قرآن کریم یو آیت او یو حدیث شریف ولیکئ.

۲. د دفاع حالات کوم دي؟

۳. شرعي دفاع کوم شرطونه لري؟ په لنډ ډول یې بیان کړئ.

ب– لاندې خالي ځایونه په مناسبو کلمو سره ډک کړئ:

۱. د .... تادیب تیری .... بلل کیږي.

۲. که چېرې حمله کوونکی د مدافع له لوری مړ شو هیڅ .... ندی، معنا دا چې ....وربانديې نشته.

کورنۍ دنده:

د خلکو په ما ل، نفس، او پت باندې د تېري کولو د ګناه په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلوېښتم لوست

وصيت

د وصيت معنا:

وصيت په لغت کې عهد او وعدې ته ويل کيږي.

او د فقهاوو په اصطلا ح کې: هر هغه مال چې وروسته له مرگ څخه يې سړی پر ځان باندې د بل چا له پاره لازموي وصيت بلل کيږي.[1]

د وصيت ډولونه: وصيت په دوه ډوله دی:

۱. مطلق وصيت: دا هغه وصيت دی چې يو څوک داسې ووايي: ما فلاني ته په فلاني شي وصيت کړی دی.

۲. مقيد وصيت: هغه چې داسې ووايي: که چېرې زه د دې ناروغۍ څخه مړ شوم فلاني ته دا شی ورکړئ.

د وصيت د روا والي دليل:

وصيت په قرآن کريم، احاديثو، اجماع او عقل سره ثابت شوی دی.

۱. الله تعالی فرمايي: کُتِبَ عَلَيْکُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَکُمُ الْمَوْتُ إِن تَرَکَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالأقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ[2] پرتاسو فرض دي چې کله د ځنکدن په حالت کې ياست او مال درڅخه پاتې کيږي، پر تاسې لازمه ده چې پلار، مور، او نږدې خپلوانو ته په نېکه (عدالت سره سم) وصيت وکړئ او دا په پرهېزگارانو باندې د دوی حق دی، همدا راز پدې هکله نور آيتونه هم شته.

يادونه: د وصيت فرضيت د ميراث د آياتونو نزول سره منسوخ دی يواځې جواز يې پاتی دي.

فعاليت: زده کوونکي دې په انفرادي توگه د وصيت د يو يو شرط حکمت په اړه خپلو ملگرو ته معلومات ورکړي.

---

[1]– وگوره: تبيين الحقائق شرح کنز الدقائق، ج: ۱۸. ص: ۱۳۰.

[2]– البقرة: ۱۸۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي کريم ﷺ فرمايي: «إِنَّ اللَّهَ تَصَدَّقَ عَلَيْكُمْ عِنْدَ وَفَاتِكُمْ بِثُلُثِ أَمْوَالِكُمْ زِيَادَةً لَكُمْ فِي أَعْمَالِكُمْ»[1] ترجمه: بېشکه الله تعالی تاسې ته د ځنکدن په وخت کې دا واک درکړی چې د خپل مال درېمه برخه چا ته د وصيت په بنياد خيرات ورکړئ، کوم چې بيا په آخرت کې ستاسې په نېکو اعمالو کې زياتوالی راولي.

۱. اجماع: علماؤ کرامو رحمة الله عليهم د وصيت په روا والي اجماع کړې ده.

۲. عقل: د عقل غوښتنه هم همدا ده چې سړی بايد ښه او نېک کارونه وکړي د دې له پاره که چېرې کومه نېمګړتيا ترې شوې وي هغه وربانديې جبيره شي.

د وصيت د روا والي حکمت:

په دنيا کې خير او ښېګڼه د دې له پاره خلکو سره کول چې د آخرت ثواب ورباندې تر لاسه کړي، ځکه خو شريعت دنيا د کښت او آخرت د درمند اخيستلو ځای ښودلی دی.

د وصيت حکم:

وصيت مستحب او غوره عمل دی او اندازه يې د ټول مال درېمه برخه ده او هغه وخت بايد ورکړل شي چې د وصيت کوونکي ټول پورونه ورکړل شي.

چا ته به وصيت کيږي:

د اجنبي شخص (يعني چې وارث نه وي) له پاره وصيت کول صحيح دي برابره ده چې مسلمان وي او که کافر، همدا راز د وارثانو اجازه هم شرط نده.

د وصيت رکن:

د وصيت رکن يواځې د وصيت کوونکي له لوري ايجاب دی چې همدا د امام زفررحمه الله نظر هم دی.[2]

د وصيت شرطونه:

د وصيت کوونکي شرطونه:

۱. وصيت کوونکی به د تبرع او ورکړې اهل وي، معنا دا چې عاقل او بالغ به خپل مال کې د تصرف اجازه ولري.

۲. وصيت کوونکی به وصيت پخپله خوښه پرته له کوم زور او زياتي څخه کوي.[3]

---

[1]– وګوره: مسند الصحابة فی کتب الستة.

[2]– وګوره: الدرالمختار، ج: ۷. ص: ۲۲۹.

[3]– وګوره: العناية شرح الهداية، ج: ۱۶. ص: ۵۵.

د وصیت د نفاذ شرط:

د وصیت د نفاذ او پلي کېدو له پاره دا شرط ده چې باید وصیت کوونکی دومره قرضدار نه وي چې د ده ټول مال په کې له منځه ولاړ او ختم شي.

د وصیت مبطلات: وصیت په لاندې شیانو باندې له منځه ځي:

۱. کله چې د وصیت کوونکي اهلیت له منځه ولاړ شي وصیت باطلیږي یعنې چې دائمي لیونی شي.

۲. کله چې وصیت کوونکی د خپل وصیت څخه و ګرځي وصیت له منځه ځي.

۳. کله چې وصیت کوونکی خپل وصیت له کوم شرط سره وتړي او بیا هغه ټاکلی شرط رامنځ ته نه شي وصیت له منځه ځي. [۱]

ارزونه:

أ- لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱. وصیت په لغت او اصطلاح کې څه ته وایي؟

۲. وصیت په څو ډوله دی ؟ د هر یو تعریف بیان کړئ.

۳. د وصیت حکم او اندازه یي بیان کړئ.

۴. د وصیت کوونکي شرطونه ووایاست.

۵. د وصیت باطلوونکي څو دي؟ په لنډ ډول یې ووایاست.

ب-لاندې جملې بشپړې کړئ :

۱. د وصیت د نفاذ او پلي کېدو له پاره دا شرط ده چې باید وصیت کوونکی ....

۲. د اجنبي شخص له پاره وصیت کول .... دی برابره ده چې .... وي اویا................ وي.

کورنۍ دنده:

د وصیت د ګټو او د هغه د لیکنې په هکله یوه مقاله ولیکئ.

---

[۱]- وګوره: الدر المختار، ج: ۵. ص: ۴۶۹ الی ۴۷۱.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library